GEN

Historische, Genealogische

EN

Heraldische

Aanteekeningen

BETREFFENDE

HET

Adellijk Geslacht Stapert,

DOOR

J. C. H. MATILE.

AMSTERDAM.
1895.

Ceteri cedant.

AAN

MEJUFFROUW GRELINA JACOBA STAPERT,

DOCHTER VAN

wijlen den Weledelgeboren Heer SIJBRAND JOUWERTS STAPERT,

IN LEVEN:

Kapitein bij de groote Koopvaardijvloot,
Expert van Veritas,
Consulair Agent van Frankrijk,
Directeur van het Drijvend Droogdok te Rotterdam,
Lid van het Natuurkundig Genootschap te Batavia,
enz.

VOORREDE.

Hoewel er nog velen gevonden worden, wier belangstelling in de genealogie, en in de daaraan nauw verwante heraldiek en sfragistiek zeer gering is, hetgeen ten deele te wijten is aan hun gebrek aan voldoende historische kennis of noodige beschaving, of wel omdat zij zich bewust zijn dat er niet veel te zeggen valt over hun voorgeslacht, en dat men menig bestaan kan samenvatten in de wein'ge woorden:

Er ward geboren, er lebte,
Nahm ein Weib und — starb,

of wel, zooals een geestig Amerikaan het uitdrukte in drie woorden:

Hatched! Matched! Dispatched!

toch mag niets van al wat den mensch eigen is ons vreemd zijn, en deze beide wetenschappen, welke een zoo gewichtig hulpmiddel zijn bij de beoefening der geschiedenis, mogen niet met onverschilligheid behandeld worden. De wetenschappelijke studie van al wat nog op zegels, wapens en oude registers of manuscripten te vinden is, vormt eene kostbare hulpbron voor de beoefening en herleving van het verleden.

Men verlieze niet uit het oog dat heraldiek en sfragistiek, thans beoefend als hulpwetenschappen of onderdeelen der geschiedenis, vroeger, in de middeleeuwen, eene hoogst practische waarde en beteekenis hadden, en dat het voeren van een wapen een zaak was van hoog belang en het zegel met randschrift een bewijs voor de echtheid van een stuk. Niet beter kunnen wij doen dan de woorden aan te halen van den even bescheiden als geleerden archivaris van Amsterdam, wijlen Mr. N. de Roever Azn.: (*) »Tranen van smart zouden ze hebben geweend, de edele wapenkoningen en herauten, dat de gulden tijd, toen zij regelen stelden en overtreders streng vervolgden, voorbijgegaan was. In hunnen tijd was een wapen iets heiligs. Wee hem, die het schond! Wee hem, die er mede spotte! Hebben er niet vaak stroomen bloeds gevloeid om zulken smaad uit te wisschen, of om een vermeend recht op een wapenschild te handhaven."

Ofschoon er geslachten zijn, waarvan de beste onderzoekingen hoegenaamd niets van beteekenis aan het licht kunnen brengen, zijn er daarentegen anderen, waarvan het resultaat de moeite der nasporingen loont. Tot de laatsten behoort zonder twijfel het geslacht Stapert.

De onderzoekingen door ons gedaan omtrent de voornaamste takken van het adellijk geslacht Stapert, waarvan het resultaat in de volgende bladzijden is vervat, hebben hun ontstaan te danken aan eene opdracht van Mejuffrouw G. J. Stapert. Deze in het bezit zijnde van een

---

(*) *Het Verzamelen van Zegels.* Leiden, A. W. Sijthoff.

adelsdiploma, door Karel V op 4 Mei 1555 aan haar voorouders geschonken, en door verdere onderzoekingen, die haar voorgeslacht doen herleven, de nagedachtenis van een geliefden vader willende eeren, heeft ons aangezocht eene genealogie samen te stellen van het geslacht STAPERT, opdracht waaraan wij gaarne hebben voldaan.

Het overoude geslacht Stapert bekleedt eene eigenaardige plaats onder de adellijke geslachten. Het behoort tot de oudste in Friesland, zelfs in Nederland. De naamsoorsprong berust op eene middeleeuwsche legende, een teeken van ancienneteit, waarop slechts weinig geslachten kunnen bogen. Ter beantwoording der vraag wanneer de naam STAPERT als geslachtsnaam het eerst gebruikt werd, laat zich geen bepaald tijdstip aanwijzen. Wanneer wij echter eenigzins te rade mogen gaan met de middeleeuwsche naamslegende, die thans nog voortleeft onder het volk, dan zou men mogen aannemen dat de geslachtsnaam STAPERT ontstaan kan zijn omstreeks het laatst van de elfde eeuw, zoo niet vroeger, naar hetgeen men kan nagaan. (*) Te meer mag dit als zeer waarschijnlijk worden gehouden, wanneer men bedenkt dat de Friesche geschiedschrijver Suffridus Petrus, die in 1527 geboren werd, het geslacht Stapert noemt een »overoud en aanzienlijk geslacht" *gens Stapertica perantiqua*, etc.

Het adellijk wapenschild van het geslacht Stapert, dat hier is afgebeeld, op de eerste plaat na bladz. 44, heeft den vorm van een omgekeerd wijngaardblad, waarvan het uitkomende paard den steel voorstelt. Het is een smaakvol, fraai, eenvoudig en allezins heraldisch wapen. De afbeelding van het steigerende paard is nog te vinden op de oude zegels van het geslacht Stapert, waarvan er o. a. een voorkomt op een document van het Archief te Stuttgart. Heeft men wel eens twijfel geopperd omtrent den ouderdom van sommige sprekende wapens, over dit wapen bestaat dienaangaande geen twijfel. De wapenconcessie van 9 November 1547 bewijst deszelfs authenticiteit. Eigenaardig is het dat de wapenfiguren toepasselijk zijn op Cyprianus Stapert (zie bl. 19). De Pegasos of het gevleugelde paard was bij de Ouden het zinnebeeld van de vlucht van het dichterlijk genie, want deed het niet met één hoefslag uit den Helikon de fontein Hippokrene ontstaan, waar de dichters hun inspiratie kwamen zoeken? Of zij het paard reeds vroeger in hun wapenschild voerden kan niet met zekerheid gezegd worden.

Uit een symbolisch oogpunt beschouwd, bevat dit wapen de schoonste kleuren der heraldiek: zilver en rood. Het rood, dat in dit wapen domineert, werd door oude heraldici voor eene zoo edele en hooge kleur gehouden, dat het boven zilver, ja zelfs boven goud geacht werd. Zij noemden het »la riche couleur." Een van hen, De Rouck, dien wij hier aanhalen wegens zijn ouderdom, zegt dat een dergelijk wapen waarin rood en zilver (of goud) domineert, »een openbaar teeken is van een huys, komende van eenigh koningrijck ofte participant van eenighe machtige Souvereiniteit."

Tot op heden nog bestaat het geslacht Stapert. De eigenschappen van een ijzeren wilskracht en daaruit voortvloeiende onbuigzaamheid van karakter, die men reeds vroeg bij dit geslacht aantreft, zijn op verschillende leden, van vader op zoon, en zoo tot op heden overgeërfd. Zij vormen de grondtrekken van het karakter van eenige der thans nog levende Staperts, getrouw aan hun devies: *Ceteri cedant*. Niet zelden ziet men bij adellijke geslachten de beginselen van moed, wilskracht, dapperheid, overgaan tot op de verste nakomelingschap.

(*) Er is bijv. in Frankrijk reeds sprake van tournooien vóór 1096. En dat er in dien tijd reeds geslachtsnamen bestonden kan men zien uit een der *Capitulariën* van Karel den Groote, waarin deze vorst gebood dat het hoofd van ieder gezin en geslacht een eigen geslachtsnaam moest aannemen.

De uitbreiding der stof heeft eene verdeeling noodzakelijk gemaakt, zoodat dit werk gesplitst is in drie afdeelingen :

a. GESCHIEDENIS, waarin voornamelijk wordt behandeld wat uit een historisch oogpunt bekend is omtrent de voornaamste leden van dit geslacht en de aanzienlijke betrekkingen in rechts- of raadzaal en in 's Landsregeering welke zij bekleed hebben;

b. GENEALOGIE bevattende de generaties en filiaties van het geslacht Stapert ;

c. APPENDICES bevattende : 1°. partieele genealogieën van negen verschillende geslachten, voor zoover zij aan de Staperts verwant waren of in vrouwelijke linie van deze familie afstammen ; 2°. Extracten der vier adelbrieven; 3°. Bijlagen waarin eenige bijzondere aanteekeningen, en eindelijk nog een Register der familienamen en eenige Addenda.

Inlichtingen werden door ons genomen in tallooze plaatsen van Friesland, waar heden of vroeger leden van het geslacht Stapert wonen of gewoond hebben. Verscheidene burgemeesters en gemeente-secretarissen lieten de registers met de meeste bereidwilligheid voor ons naslaan, en wij verzoeken hen onze openlijke dankbetuiging aan te nemen. Dit onderzoek werd ons verder gemakkelijk gemaakt door den Heer Mr. J. L. Berns, archivaris der provincie Friesland, die zijne kostbare bibliotheek ter onzer beschikking stelde, en door den Heer J. C. Singels, archivaris der stad Leeuwarden, welke laatste de vriendelijkheid had burger- of poorterboeken en andere oude registers voor ons te doorloopen en ons kennis te geven van hetgeen daarin omtrent den naam STAPERT te vinden is. Wij brengen deze beide Heeren daarvoor onzen oprechten dank. In onze taak waren ons verder behulpzaam de Heer A. H. Van Slooten, burgemeester van Rauwerderhem, (1) de Heer H. M. Tromp, destijds ambtenaar ter secretarie te Franeker, thans burgemeester van Wijmbritseradeel, de Heeren burgemeesters van de gemeenten Leeuwarden, Leeuwarderadeel, Oostdongeradeel, het Bildt en Sas van Gent, de secretariën van Lemsterland en Tietjerksteradeel, alsmede de Heeren N. A. C. Hinlopen te Sneek en S. Haagsma, notaris te Bozum. (2) In het buitenland werden wij gesteund door Dr. Carl Uhlirz, archivaris der stad Weenen, Dr. Veltman, Königl. Preuss. Staatsarchivar & Archivrath te Wetzlar, en door Dr. Joh. Mayerhofer, Kgl. Kreis- & Stadtarchivar te Spiers. (3) Aan allen brengen wij hier onzen bijzonderen dank.

Van de predikanten der Herv. Kerk ondervonden wij in het algemeen weinig welwillendheid. Eene loffelijke uitzondering maakten hierop echter: De Kerkeraad der Ned. Herv. Gemeente en het Kerkbestuur der Remonstr. Gemeente, beiden te Amsterdam, die hare respectieve archieven met de meeste bereidwilligheid voor ons toegankelijk stelde, Ds. H. J. Dingemans te Irnsum en Ds. H. A. Leenmans Jr. te Harlingen, aan wie allen onzen besten dank.

J. C. H. MATILE.

AMSTERDAM, Februari 1895.

---

(1) Zie bladz. 128.

(2) Zie bladz. 126.

(3) Zie bladz. 102, 137 enz.

GESCHIEDENIS

VAN HET GESLACHT

Stapert.

In overoude tijden, zoo luidt de legende, leefden er op eene Stins in Friesland een rijk edelman met zijne gade. Zij waren kinderloos. Lang hadden zij gewenscht een kind te bezitten. Eindelijk werd die wensch vervuld, doch de geboorte van dit kind veroorzaakte den dood der moeder. Het was een meisje, BERTHA genaamd. Zij groeide op en werd alom geprezen wegens hare buitengewone schoonheid. Elk jeugdig ridder had een begeerig oog geslagen op de schoone maagd. Onder de ridders waren er vooral twee, die dongen naar de hand van Bertha: het waren AGGE en BOCKE, beiden even aanzienlijk als dapper. Bertha was besluiteloos in de keuze, die zij zou doen. Daarop werd op raad haars vaders, en naar de gewoonte dier tijden, een groot tournooi gehouden, waarop de uitslag van den kamp tusschen de twee mededingers zou beslissen wien het toekwam de schoone Bertha naar het altaar te voeren. Lang bleef de kampstrijd aanhouden, tot dat Agge het paard van Bocke een geweldigen lansstoot toebracht, waardoor het stijgerende beest zijn meester in het zand deed bijten. Onder den algemeenen kreet: »Daar valt 't pert van Bocke!" werd de overwinnaar zegevierend uit het strijdperk gevoerd en naar den zetel geleid, waar Bertha met haar vader den strijd hadden gadegeslagen. Aldus werd Agge de echtgenoot van de schoone Bertha. De traditie heeft dezen strijd vereeuwigd door de state van Agge sinds dien tijd STA PERT te noemen, in tegenstelling van die van Bocke, die sinds VAL PERT werd genoemd. (1)

Dat er eene historische basis aan deze sage ten grondslag strekt is zeker, want in de vorige eeuwen was er voortdurend een heftige strijd tusschen de bewoners der Staten Stapert en die van Valpert. (2)

Het wapen van het geslacht Stapert stelt een springend paard voor, en is dus wat men noemt een sprekend wapen, dat wil zeggen zulk een dat gevormd is uit beelden, die eenige betrekking hebben tot den naam van den eigenaar. »Een sprekend wapen, zegt Ter Gouw (3), wordt voor zeer edel gehouden, wanneer het zoo oud is, dat men niet meer kan uitmaken, of 't geslacht den naam van het wapen, dan wel het wapen zijn beeld van den naam ontleent".

---

(1) Zie Bijlage I.

(2) Te Wommels leeft deze overlevering nog heden ten dage voort in den mond van het volk.

(3) *Studiën over Wapen- en Zegelkunde*, Amsterdam 1864.

Wij kunnen niet met zekerheid zeggen of het geslacht reeds dat wapen voerde vóór dat Cyprianus Stapert op 9 Nov. 1547 van Keizer Karel V een eerewapen kreeg.

Bij de dorpen in Friesland trof men eertijds eene menigte van *stinzen* of *steenhuizen* aan, gewoonlijk STATEN genoemd. Stins beteekent zooveel als burcht, kasteel (Cf. het Latijn ARX) (1). De stinzen zijn oude sloten, de meeste gesticht gedurende, eenige zelfs reeds lang vóór de binnenlandsche onlusten tusschen de Vetkoopers en Schieringers, die reeds sedert 1300 een aanvang namen. Zij dienden tot sterkten om daarin tegen de vijandelijke aanvallen eene veilige schuilplaats te hebben (2). Zoodanige stinzen zijn aangelegd door de Edelen, en ontvingen hunne namen, die zij tot op heden behouden hebben, naar de Geslachten zelven, door welke zij gesticht, bezeten en bewoond werden. Sommige dezer adellijke geslachten zijn nog in wezen, doch de meeste van hen zijn, door den tijd uitgestorven of gemesailleerd, en hunne namen alleen zijn gebleven op hunne voormalige adellijke stinzen of burchten. Hoewel in den loop der tijden de meeste dezer landhuizen van oud-adellijken oorspong zijn gesloopt en afgebroken, en sommige er van in nieuwerwetsche huizen en boerderijen veranderd werden, zijn er toch nog enkele overgebleven, en is het van belang de namen en standplaats der oude staten te weten, daar Friesche historische en geographische boeken daarvan gedurig melding maken.

In de provincie Friesland vindt men thans nog drie staten of stinzen, die den naam van Stapert dragen of gedragen hebben:

1. De oudste state Stapert is wel die te Wommels, in de gemeente Hennaarderadeel (3). Zij werd in 1520 bewoond door Epo Stapert, en in 1543 door Botte Stapert. Dicht bij deze state lagen vroeger nog de staten: Baarda, Hottinga, Jongama, Reen en Walperd, thans alle in boerderijen herschapen. *Toe Stapert*, dat wil zeggen, *op de terp*, waarop de state stond, vond men er twee van dien naam, de eene bewoond door Johannes Stapert, de andere door Botte voornoemd. Later in 1650, behoorde deze state nog aan het geslacht Stapert. Wanneer die staten daar ontstonden is moeielijk te zeggen, doch dat er verscheidene eeuwen verloopen zijn sedert hare stichting is ontegenzeggelijk, daar in 1500, tijdstip waarop die naam in historische geschriften voorkomt, de state en het geslacht, volgens het zeggen van Suffridus Petrus, reeds bekend stonden als overoud en aanzienlijk. De tot die staten behoord hebbende gronden beslaan

---

(1) Zie *Jhr. Montanus de Haan Hettema:* Odioticon Frisicum: Friesch- Latijnsch- Nederlandsch Woordenboek uit de oude handschriften bijeenverzameld. Leeuw. 1874.

Zie ook *Jurisprudentia Frisica* van denzelfden schrijver.

(2) In het *Geographisch Woordenboek:* Friesland en deszelfs gantsche geleegentheid vertoont (Leeuwarden 1736), doorschoten en met talrijke manuscriptische aanteekeningen verrijkt door Jhr. E. M. van Burmania, lezen wij:

„Stinsen in 't Latijn „Nobiles sedes", anders Sloten, Staten en Vastigheden: want 't waren huisen van Edelluiden en magtige Heeren, diese tot hunne defensie en dikwijls ook om hunne vijanden te quellen en te beoorlogen, door de kunst sterk gemaakt hadden. O. en G. v. Friesl. 1 d. p. 427. Ten tijde der Schieringers en Vetkoopers sijn veele van dese stinsen ter neder geworpen. Picardt zegt dat voortijds in Friesland Burgen der Edelen genoemt zijn Stinsen, d. i. steenhuisen."

(3) Zie Bijlage II.

volgens een oud aardrijkskundig woordenboek eene oppervlakte van 17 bunder, 16 v., 790 vierkante ellen. Wommels zelf heeft veel geleden door het afbranden der kerk in 1492. Menig oud document ging daardoor verloren. In 1508 werd de kerk herbouwd (1). In de kerk bevinden zich zeer vele grafsteenen, maar deze zijn voor jaren door een houten vloer aan het oog onttrokken. Onder dien vloer in het ruim der kerk bevindt zich nog een grafkelder, waar de lijken der bewoners van de zooeven genoemde adellijke staten werden bijgezet.

De state Stapert, evenals de anderen, verloor later hare aloude gedaante. Echter vinden wij onder de aanteekeningen van Ds. R. P. Reddingius (1734—1808) dat er in zijn tijd nog »een staand paard" afgebeeld stond op de hamei (2) van de state Stapert te Wommels. De grond dezer staten behoorde in 1847 aan den heer M. O. Vellinga, destijds woonachtig te Wommels. Thans is het eene boerenplaats of hofstede, bekend onder den naam van Stapert, en in den gevel van het huis ziet men nog heden een steen waarin een wapen is ingemetseld. Hier stond voor jaren het slot waarop Epo Stapert gewoond heeft. Eenige jaren geleden is de andere boerderij Stapert door den bliksem getroffen en geheel afgebrand; op eenigen afstand hiervan is toen eene nieuwe verrezen. De boerderij, gebouwd op de plaats waar weleer de state Walperd stond, is ten Noorden van Wommels gelegen en bestaat nog. Zij ligt aan den weg van Wommels naar Franeker onmiddellijk buiten het dorp. Tusschen de adellijke bezitters van deze twee staten, Stapert en Walpert, was voortdurend strijd, zooals blijkt. In dezen strijd heeft Walpert het onderspit moeten delven.

2. In dezelfde gemeente onder het dorp Itens, stond insgelijks eene eigenerfde Zathe Stapert. Thans is zij, van haar vroegeren luister en aanzien beroofd, herschapen in eene boerenplaats, die nog den naam van Stapert draagt en op de tegenwoordige landkaarten van Friesland voorkomt. In 1640 was Hans Douwes Stapert mede-eigenaar dier zathe met zijn broeder Saecke, die daar woonde op no. 8. De zathe was dan ook toegenaamd »*Saecke Douwes Zathe*". Na den dood van dezen laatsten ging het goed over aan andere vreemde eigenaren.

3. Op 20 minuten O. ten Z. van het dorp Nijland, in de gemeente Wijmbritseradeel, vond men eertijds eene *zathe toe Stapert*, welke thans nog bestaat, hoewel veranderd, onder den naam van het gehucht Stapert.

Behalve deze staten behoorden er nog zeer vele anderen aan de familie Stapert, hetzij zij die door aankoop of wel erflating in eigendom verkregen hadden. Alleen behielden de aldus verkregene staten haar eigen naam. Zoo hebben vroeger behoord aan het geslacht Stapert:

1°. de SULATORPSTERA SAETE te Achlum, groot 10 pondematen (3). In 1698 ging dit goed op een ander over.

---

(1) Zie omtrent dien brand: *Winsemius*, bl. 338.

(2) „HAMEIDE (hameide, ameide, amecde, ameije, hammeije, homeije); oud-fr.: hamede, hamée. Beteekenis: al wat tot afsluiting dient, dus slagboom, sluitboom, boom van ijzer of hout, een traliehek, dat binnen in de poort van kasteelen en steden nedergelaten werd om den toegang te versperren; een houten werktuig met punten van onderen, hetwelk men van boven aan de poorten kon laten nedervallen, om het uitgaan of binnengaan te beletten. Thans nog is hamei in Friesland het fraaie hek van ijzer of hout, hetwelk den ingang eener buitenplaats of van een voornaam boerenerf afsluit". (Prof. Verdam: Middelnederl. Woordenboek).

(3) Een pondemaat was, in Friesland, eene benaming van een stuk land groot 250 Konings Roeden in het vierkant. Een morgen lands = 2½ pondematen, zoodat, volgens de berekening die wij vonden in een oud rekenboekje van de vorige eeuw, een pondemaat ongeveer voorstelt 3400 M². Zie o. a.: *Bachiene*: Beschrijving der Vereen. Nederl. Amsterdam 1785, d. II, bl. 1194.

2°. eene zathe te Oenkerk, die door erflating, successievelijk aan verschillende Staperts heeft behoord.

3°. FEYTSMA-STATE te Holwerd, op een kwartier afstands ten Noorden van Hallum, die in 1602 bewoond werd door Hessel Feitsma. Thans is deze state reeds lang afgebroken.

4°. MEMARDA-STATE te Hallum.

5°. eene zathe op het Nieuwe Bildt, waarvan in 1698 Ds. Hanso Stapert en na diens dood, zijne weduwe, mede-eigenaar was. Verder gebruikte Hanso Stapert nog de Pastorie te Finckum op no. 16 en was hij eigenaar van eene zathe op no. 18 aldaar, en mede-eigenaar van no. 10 te Hijum.

6°. eene zathe te Wolsum, in Wijmbritseradeel.

7°. verscheidene zathen te Eestrum, in Tietjerksteradeel.

8°. EELSMA-STATE, groot 84½ pondem. goed dat in 1698 ten deele toebehoorde aan Pyter Stapert, *nomine uxoris*. Deze zathe lag in de gemeente Barradeel, op een kwartier uur afstands ten N.-O. van Sexbierum. In 1774 werd die state verkocht (1).

De familie Stapert, in Friesland, en wel voornamelijk de tak, die ons hier bezig houdt, leefde hoofdzakelijk in drie dorpen achtereenvolgens: te Wommels (van ± 1400—1580), te Eestrum (van ± 1580—1718), te Lemmer (van 1718 tot op heden). De naamspelling komt verschillend voor, als: Stapert, Stappaert, Stapaard (2), toe Stapert, Staepert, Stappert, Stapeert, Staperth, Stapport, en met de bijvoeging van hun dorp, als: Van Wommels, Vomelius à Stapert, Vomel, Vomelio-Stapert, enz.

Eerste Generatie.

EPE STAPERT.

De oudste van dit geslacht, die wij in historische geschriften hebben kunnen vinden, is Epe Stapert en zijne huisvrouw HYLCK N.... Zij leefden en woonden in de eerste helft der XVIde eeuw te Wommels op de state »thoe Stapert". Hunne namen worden vermeld in het Beneficiaal-Boek van Friesland (bl. 386 en 387). Epe was in het jaar 1543 niet meer in leven. Van Hylck »*Epis weduwe*", zooals er staat, is dit onzeker. Denkelijk was zij toen ook reeds overleden omdat er de woorden »*in voertijden*" bij staan. Zij hadden vier zonen: Hans of Johannes, Botte, en denkelijk ook nog: Douwe en Haye. Zie hier wat er in het Benef.-Boek, t. a. pl. te lezen is:

»Item, noch xviij stuuers jaerlicx renten in Hans Epis zaete toe Stapert, bijsproecken »in voertijden van Hylck Epis weduwe.

(1) Zie Bijlage III.

(2) Zie Trouwboeken van Sexbierum.

»Item, noch vijff pondemaeten leechlandt, binnen de thien oft twaleff jaeren verwandelt »mijt Hans Epis, tot achterdeel van den Pastorie, denzeluen Hans opt zuyd, noordt ende Oest ende »Hille opt west naestleger toe Burchwert".

Tweede Generatie.

HANS OF JOHANNES STAPERT

bezat eene sate toe Stapert te Wommels. Uit het Beneficiaal-Boek van Friesland (p. 386, 387, 388, 389, enz.) blijkt het dat de kerk van Wommels recht had »op XVIII stuuers jaerlicx renten in »Hans Epis zaete toe Stapert, bijsproecken in voertijden van Hylck Epis weduwe;" als ook »een pondemaete terpland in Botte Staports zate, geldende toe huijer XII stuvers".

Hans zal te Wommels geboren zijn omstreeks 1490 (1). Hij komt voor in 1522 en in 1533, want in 1522 was hij als »*Gedeputeerde der Lantschappen*", in de kerk van Sneek een der getuigen bij de overeenkomst gesloten in het begin van Juni van dat jaar tusschen de stad Sneek en den Graaf van Meurs, stadhouder van Gelderland. Zoo zegt Worp van Thabor in zijne Kronijk van Friesland (vijfde Boeck, pag. 265 en 266) aan het slot der »Artikulen van den Graeff anden stadt Sneek gesent":

»Dit sinnen dije gedeputeerde daer lantschoppen dije bijden voersz. deser articulen ouer »ende an syn geweest; ende gesloeten is dat sy opgeleydt daarby syn sullen. Datmen sy dye »gemeente van Snaeck alst voersz. verholt want dye graeve suspiceerden, datment dye gemeente »van Sneek niet publiceeren solden, daerom solden dese naegescreuen als tuigen daar by wesen, »alsmense laesen alst oeck geschiede in den kerrke toe Sneeck heer Wibe pastoer toe Lutke »Wyrum, HANS STAPERT, Hessel toe Reen. Taco Syurdtz. toe Wons, Pyer Anskins in Doenyegae."

Hetzelfde zegt Winsemius in zijne Chronique of Historische Geschiedenisse van Vriesland van het begin tot 1622 (bl. 463 en 466) sprekende van den inhoud der brieven van den Graaf van Meurs: »Dit was het inholdt der brieven van den Grael van Meurs, den welcken »hij bijgevoegt heeft, Heer WYBO, Pastoor te Lutkewyrum, HANS STAPERT, Wessel te Reen, Sake »Siverdts van Wons, ende Pier Anskes van Doniagae".

In een »Accoord over het opgraven en maaken van de zijlroede na Mackum", gedateerd 22 Juli 1532, komt onder de gevolmachtigden ook voor »Hans Stappert te Wommels, van Hynnaerderadeel", en hij onderteekent het stuk »*Hans Epesz* to Wommels." (2).

In 1553 stierf hij, zijne weduwe Tjets Oegema genaamd, met zes kinderen achterlatende.

---

(1) In het Benef.-Boek wordt tweemaal onder Heech (Wymbritseradeel) een Hans Eepezoon vermeld als eigenaar eener zathe aldaar. Mogelijk is dit dezelfde.

(2) Zie: Charterboek II, p. 615 (Uit het Post-Boek ter Secretarie der stad Bolsward, fol. 79 verso.)

BOTTE STAPERT.

Uit het leven van Botte Stapert is ons weinig bekend. Alleen weten wij dat hij omstreeks 1540 eene »*zate toe Stapert*" bezat te Wommels. Het Beneficiaal-Boek van Friesland (bl. 386, enz.) zegt van hem, in zake »den Patroenslanden enden renten van den Kercke Wommels voorscrenen, angegeuen ende gespecificeerdt door de Kerckvoeghden toe Wommels":

»item, noch een halff pondemaete terpland in Botte Staports zate, geldende toe huijer »xij stuuers".

In zake »de landen, gueden ende renten, bij hoeren aan de Pastorie toe Wommels, aaengegeuen door den Pastoer aldaer" staat:

»item, Botte Stapert geeft een floreen, ende ijtlicke anbringhen vermelden van een »floreen ende x stuuers."

»Noch vuijt beijde zaeten toe Stapert, een ewich deel."

Dit laatste doelde ook op de andere »zate" van Hans.

Verder weten wij dat Botte Stapert ook nog eene zate had te Wolsum, in Wijmbritseradeel:

»item, Botte thoe Stapert, ses stuuers thoe pachten." (Benef-Boek: bl. 425).

DOUWE STAPERT

zoon van Epe en zijne vrouw Hylck leefde omstreeks 1550. Denkelijk woonde hij toen te IJtens, doch vast kan men dit niet zeggen. Te oordeelen naar het Beneficiaal-Boek, sub IJtens, zou men dit mogen veronderstellen. Daar heet het, op bl. 394: »Noch xvij pondemaeten, streckende met »die westereyndt aen Douwe Epis landen, ende met die westereyndt aen Claes Doedis lande toe »Oestereyndt naestleghers, aen die noorderzijde Mentie Sipkezoons weduwe landen, ende op der »zuyderzijde Bocke Sibrens als landzaete naestlegers". Te meer mag dit verondersteld worden omdat deze landen te IJtens kort na 1647 nog aan de Staperts behoorden. Is deze Douwe dezelfde die in het Beneficiaal-Boek genoemd wordt op pag. 450 en 451 als eigenaar van een huis te Koldum, dan zou zijne vrouw IJMCK geheeten hebben.

HAYE STAPERT

zoon van Epe en Hylck. In eene »Ordonnantie, dat men in het toekomende alle Omslagen over de Contributie van de Vijfdeels dijken, zal maken en verzamelen over de Floreen", gedateerd 27 April 1537, komt hij voor onder de gedeputeerde gevolmachtigden en is zijn naam daarin geschreven »Haeije Staepert". (1)

(1) Zie Charterboek v. Friesland II, p. 695 en Bijlage VIII.

Derde Generatie.

HANS of JOHANNES STAPERT voornoemd (bl. 13) en zijne vrouw TJETS OEGEMA lieten de volgende kinderen na: Aal, Epe, Saecke, Cyprianus, Johannes en Haio.

AAL OF ALLA STAPERT (1)

waarschijnlijk de oudste der kinderen van Johannes Stapert en Tjets Oegema, werd te Wommels geboren in 1510, huwde en woonde te Witmarsum, waar zij den 28 Febr. 1570 op 60jarigen leeftijd is overleden. Zij liet verscheidene kinderen na. Haar broeder Cyprianus vervaardigde op haar het volgend latijnsch grafschrift:

Occupat Alla, soror sed prole superstite quina
    Atque adeo felix posteritate sua:
Heu sibi Witmarsum matronam luget ademptam
    Quae pia pauperibus munera saepe dabat:
Pro quibus officiis et pro bonitate perenni,
    Da Deus huic famulae coelica regna tua. (2)

EPE STAPERT (3)

naar zijn grootvader aldus geheeten, werd omstreeks 1513 te Wommels geboren. Hij woonde op de state Stapert aldaar, waar hij den landbouw uitoefende, en was dorpsrechter van zijne geboorteplaats en medereehter van de grietenij Hennaarderadeel. Hij huwde met Sybrich, Marck

---

(1) Zie Suffr. Petrus (t. a. pl.).

(2) In het Nederlandsch beteekent dit grafschrift: Hier rust onze zuster AAL, een van de vijf van het nog overgeblevene kroost, en bijzonder gelukkig was zij door hare nakomelingschap. Helaas! Witmarsum betreurt haar als een huismoeder, haar ontnomen, en die dikwijls den armen goede gaven gaf. Geef, o Heer, deze uwe dienstmaagd voor deze plichten en voor hare voortdurende goedheid als erfdeel Uw hemelsch Koninkrijk.

(3) Suffr. Petrus zegt van hem:

Epo autem paternum possidens praedium quod Stapert vocant, agricolam agit, quod genus inter Frisios cum primis honoratus est, et Eijnijerde, hoc est proprietarii, appellantur, qui Domini sunt fundi sui, et differunt a colonis, qui fundum colunt alienum et conductitium: fuit etiam Epo in Hennaerderadeleo Territorio Assessor, sivo ut quidam vocant, scabinus juridico, et Vomelii scultetus; Uxorem habuit Sibricam filiam Marci Siceonis, celeberrimi per Frisiam capita, etc.

Siercksz. dochter, uit welk huwelijk twee kinderen voortsproten (1). Den 4 Mei 1555 werd hij door Karel V in den Rijksadelstand verheven. Verder weten wij nog dat Epe Stapert voorkomt in de Handelingen van een Landsdag begonnen den 7 Sept. 1574, en zoo vinden wij op bl. 994 en 995 van deel II der Charterb. van Friesl.: »Op den 12 Septembris 1574 hebben de Volmach- »tige van de Grietenie Hennaderadeell hen scheydende van de gemene vollmachtigen, seeckere »geschrift, streckende tot voldoeninge van de voorsz. propositie, zijnne Genade overgebragt, luydende »als hier nae volcht: Aan onsen Genadigen Heere en Stadtholder, President ende Raden 's Coninex »enz....." waarbij de twee gevolmachtigden van Hennaarderadeel verzochten »de Grietenie van »alle extraordinaris schattinge, teeringe op den Huijsman, en de andere diergelijcke oncosten van »soldaten, gevrijt ende onbeswaart mogen zijn ende blijven. Aldus geresolveert bij ons ondergesz. »binnen Leeuwarden op den twaliften Septembris duijsent vijf hondert vier ende tzeventich."

(Onderteeckent)

Rodmerus Reg, in Wommels Prebendarius.
Eepe Stapert.

Epe Stapert komt niet voor op de lijst dergenen die hun vaderland verlieten en in den vreemde eene schuilplaats zochten om van hunne gehechtheid aan het oude geloof blijk te geven. Misschien was hij vóór dien tijd reeds gestorven.

Mr. LOUW OF LAURENTIUS STAPERT

werd te Wommels geboren omstreeks 1560. Hij was de zoon van Epe Stapert en Sybrich Marck's dochter. Laurentius was Doctor in de beide Rechten en Procureur bij het Keizerlijk Hof van Karel V. Suffridus Petrus zegt van hem dat hij een man was »van wiens uitstekenden ijver, kennis en trouw, vele vorsten, vele gewesten en steden, wijd en zijd, door het geheele rijk gebruik maakten." (2). Uit eene oude procesacte, die berust in het Stadsarchief te Franckfort

(1) Deze Marck Siercksz. komt in 1505 voor als Edelman in de Zevenwouden, in 1515 als grietman van Schoterland en Stellingwerf en hij verwierf veel roem in den oorlog tegen de Geldersehen en Bourgondiërs. Zie: *Jhr. Mr. Baerdt van Sminia:* Nieuwe Naamlijst van Grietmannen van den vroegsten tijd tot op het jaar 1795, met eenige geschiedkundige aanteekeningen. — *Worp van Thabor,* Kroniek V, bl. 137 en 138. — Stamboek van den Frieschen Adel II, bl. 190. — *Schotanus:* De Geschiedenissen kerckelijck ende wereldtlijck van Friesland Oost ende West, tot op het jaar na Christi geboorte 1633. (In dat werk wordt Marck Siercksz. vermeld onder de lieden, die ten tijde der Saxische vorsten voor edelen gehouden werden.)

(2) Laurentius Vomelius à Stapert Juris utriusque Doctor et Judicii Imperialis Camerae Advocatus et Procurator, cujus insigni diligentia industria ac fido multi Principes, multae provinciae ac civitates longe lateque, toto imperio nituntur. Jetzia soror octo superstitum liberorum, mater vixit conjunctissime cum marito suo Joanne Hesseli à Rinss qui et ipse Vomelii agriculturam exercuit.

(Suffr. Petrus: t. a. p.)

a/M., blijkt dat de vrouw van Laurentius Eva heette. Haar familienaam wordt niet vermeld (1). Zijne zuster

TJITSKE OF JETSKE STAPERT

huwde met een aanzienlijken eigenerfde, Jan Hotzes van Rheen genaamd, alsmede wonende te Wommels en het landbouwbedrijf uitoefenende. In 1593 hadden deze beide echtelieden acht kinderen. De namen dier kinderen zijn ons echter onbekend.

De volgende zoon van Hans of Johannes Stapert en Tjets Oegema is:

JOHANNES STAPERT (2)

geboren te Wommels omstreeks 1520; was de jongste der broeders van Cyprianus; hij vestigde zich later te Emmerik, was gehuwd en had kinderen. Hij werd 4 Mei 1555 door Karel V in den Rijksadelstand verheven. Zijne weduwe keerde naar Friesland terug. Een zijner kinderen droeg den naam van Sybren. (3) Johannes stierf te Emmerik in 1568 en werd begraven in de R. C. Kerk, waarop zijn graf het volgend Latijnsch vers werd gebeiteld, op hem vervaardigd door zijn broeder Cyprianus:

Vixit Joannes Frisius cognomine Stapert
  Sectator Charitum Pieridumque senex:
Namque professores quadragenarius audit
  Sedulus, hac Sophiam quotquot in urbe docent:
Quo magis ô Juvenes castas adamate camenas
  Congruit hic vobis nempe decorus amor. (4)

Mr. SAEKE STAPERT

ook wel genaamd Sabin of Sabinus Vomelius à Stapert, was Doctor in de beide Rechten en Burgemeester der stad Sneek. Hij werd 4 Mei 1555 door Karel V in den Rijksadelstand verheven.

---

(1) Zie de Processtukken vermeld onder Cypr. V. a S.

(2) Sufridus Petrus zegt van hem:

Joannes vero frater ejus natu minimus an. 1568, Embricae in Clivia ubi licet, jam quadragenarius, conjugatus ac liberorum parens memorabili exemplo ludum quotidie litterarum inter adolescentes frequentabat, quippe admirabili doctrinarum et virtutum cupiditate sub id temporis inflammatus, in fata concessit, cujus ibidem monumentum cum inscriptione extat, etc.

(3) Zie verder.

(4) D. w. Z. in het Nederlandsch:

„Johannes, een Fries, genaamd Stapert, leefde als een aanhanger der Gratiën en een vergrijsd Muzenzoon, want op 40 jarigen leeftijd hoorde hij nog met ijver de lessen der Hoogleeraren, die de wijsbegeerte in deze stad onderwijzen, zooveel als er zijn. Hoeveel te meer betaamt het u, o Jonge lieden, de schoone letteren te beminnen, die u immers tot sieraad strekken.

Hij huwde de eerste maal met Idlt of Ida N...., (1) eene nicht van Joachim Hoppers, uit welk huwelijk geen kinderen voortkwamen; de tweede maal met Ibel van Albada, (2) die in Januari 1566 als zijne echtgenoote voorkomt, en eene dochter was van Sicco van Albada. Deze Ibel van Albada was eene achternicht van den beroemden Viglius van Aytta. Uit dit tweede huwelijk werden kinderen geboren. Suffr. Petrus getuigt van dit echtpaar: »dat Ibel van Albada haars gelijken niet had, wat schoonheid, kuischheid en andere vrouwelijke deugden betrof (3). Viglius getuigt van haar echtgenoot »dat hij waardig was hooger op te klimmen op den maatschappelijken ladder en hij drukt zijn verlangen uit, dat zich weldra eene gelegenheid mocht voordoen, dat Saecke tot Raadsheer mocht verheven worden". In een zijner brieven aan Hoppers vertelt V. v. Aytta »dat zijn broeder zich zeer voor de belangen van Saecke in de bres had gesteld". In de lijst der ballingen (4) komt hij voor onder de bewoners van Sneek, als Burgemeester: »Mr. Saecke Stapert, consul Snaecanus, obiit Emricae cum uxore Abada anno 1580. Requiescant in Domino!" Hij was spaanschgezind en werd daarom genoodzaakt in 1580, na de Unie van Utrecht, tengevolge van de ommekeer der zaken, naar elders te vluchten. In voornoemde lijst wordt hij vermeld onder de edelen van Sneek. Vóór Juni 1580 had hij reeds de wijk genomen naar Emmerik, waar hij korten tijd daarna overleed. In eene »Ordonnantie dat niemand bezittende gebruikende of bewarende eenige roerlijke of onroerlijke Goederen, toebehoorende aan Personen, die voor of na de Pacificatie van Gent uit den Lande vertrokken zijn, en volgens Register hierbij gevoegd, ofte aan derzelver Huisvrouwen, niet aan hun of aan iemand hunnent wegen zal mogen overleveren voorschreven Goederen, of betalen eenige opkomsten van dien," gedateerd Leeuwarden den 7den Juni 1580, komt voor in de daarin genoemde Namen van 74 uitgewekene Personen: Meester Saeke Stappert (5).

Misschien had Saecke juist Emmerik uitgekozen tot verblijf zijner ballingschap omdat zijn broeder Johannes omstreeks 1560 daar gewoond had en begraven lag (6).

(1 & 2) Zie JHR. DE HAAN HETTEMA: Stamboek van den Frieschen Adel, 2 dln. in folio. Leeuw. 1846: Op Aytta, aant. 12 en op Albada van Goënga, aant. 34.

De stamvader van het adellijk geslacht der Albada's is Aggo Ruurts Albada, die leefde in 1382 op het huis Albadastins te Goënga.

(3) Suffr. Petrus t. a. p: „filiam praestantia, pudicitia, aliisque matronibus dotibus nulli secundam."

(4) CONSCRIPTIO EXULUM FRISIAE, of Naamlijst van de uitgeweekenen, die uit getrouwheid aan den Koning of aan de Roomsche eeredienst, uit Friesland verdreven en gebannen zijn en zich in vreemde landen en in den krijg onthouden; beschreven door Heer Hotzo Aecxema, vroeger Pastoor te Wolsum, en daarna te Noorddijk bij Groningen, en vermeerderd door Rummert van Solckema, van Teroele, benoemd Grietman van Ooststellingwerf, ook naar Groningen gevlucht, doch in 1587 met verlof des Stadhouders en der Staten teruggekeerd. Afschrift van zijn origineel met vele Wapens der personen versierd, berustende bij het Friesche Genootschap, vermeld in TE WATER; Verbond der Edelen, IV, 212; VAN SMINIA: Grietmannen, 391, en STAMBOEK I, XXI, 367; II, 254. Zie Bijlage IX.

Op blz. 350 vinden wij daar vermeld dat Sicke Aesgis van Albada, dijckgraaf (de schoonvader van Mr. Saecke Stapert) met zijne vrouw evenzeer naar Emmerik vluchtte.

(5) Zie Charterboeken van Friesland, IV, blz. 159.

(6) Suffr. Petr. zegt o. a.:

Sabinus vero frater Cypriani J. V. Licenciatus, vir egregius consulatum aliquamdiu Sneecae gessit, donec ingruentibus factionum dissidiis Embricam concederet: ubi per annos aliquot moratus vita defunctus est.

Prof. Dr. CYPRIANUS VOMELIUS à STAPERT.

PALTZGRAAF en ASSESSOR

van het Rijkskamergericht te Spiers.

Cyprianus Stapert, zoon van Johannes Stapert en Tjetske Oegema, werd geboren in 1515 op de state Stapert, bij het dorp Wommels. Hoe zijn voornaam eigenlijk geweest is, is vrij onzeker, want Cyprianus Vomelius à Stapert is, naar het gebruik der geleerden uit dien tijd, niets anders dan de latiniseering van zijn naam S. Stapert van Wommels, zijne geboorteplaats. Stelt *Cyprianus* Sjoerd, Sybolt of wel Sybren (Sybrand) voor? (1) Wij zullen hem hier steeds Cyprianus noemen. In verscheidene geschiedkundige werken komt hij voor onder den naam van Van Wommels, Vomel, enz.

Cyprianus bezocht in zijne vroegste jeugd de dorpsschool zijner geboorteplaats. De pastoor van het dorp Wommels, die belang stelde in den leergierigen knaap, voelde zich dermate tot hem aangetrokken dat hij hem onderwijs gaf in de allereerste gronden der Latijnsche taal.

Toen Cyprianus wat ouder geworden was bezocht hij achtereenvolgens de Leerscholen van Gouda, Haarlem, Sneek en Groningen. Te Haarlem kreeg hij onderwijs van den geleerden Jacobus Hoyerus. Te Groningen was hij leerling van den grooten Regnerus Praedinius, rector der St. Maartenschool. Reitsma (2) verhaalt dat juist deze school tot ongemeenen bloei geraakte door het onderwijs van den beroemden rector, die een verlicht geleerde was, geheel in den geest van Wessel Gansfoort en Erasmus. De denkbeelden, door Praedinius bij zijn onderwijs ontwikkeld, waren juist de zoodanige, als in dezen tijd bij de meeste Evangelischen in de naburige gewesten gevonden worden. Want ook uit Friesland trok deze vermaarde school eene menigte leerlingen. Onder deze behoorden, behalve Cyprianus, ook Johannes Acronius, die aan het degelijk onderwijs te Groningen genoten te danken had, dat hij later tot hoogleeraar in de wis- en geneeskunde te Bazel werd aangesteld; verder Joannes Arcerius, later professor te Franeker, en meer anderen.

Onderwijl openbaarde er zich al zeer vroeg in Cyprianus een bijzondere aanleg voor de Latijnsche dichtkunst en maakte hij zoo ongekende vorderingen in de beoefening daarvan, dat hij, af en toe, reeds in zijne jeugd, dichtstukken vervaardigde, die getuigen van de groote gemakkelijkheid waarmede hij zich van die taal wist te bedienen.

---

(1) VAN DER AA, in zijn *Biographisch Woordenboek* noemt hem SJOERD STAPERT, hetgeen niet juist is, daar deze naam in het Latijn nooit door Cyprianus kan worden teruggegeven. Wij zijn het echter niet eens met *Mr. Andreae* (*Friesche Volksalmanak* 1891, *blz.* 140) dat hij Sybolt zou geheeten hebben, al noemde Sybolt Popma zich ook in de geleerde wereld Cyprianus Popma. Want daar tegenover staat dat o. a. Sippe Bauke ook genoemd wordt Cyprianus Bauke. Met evenveel recht zou hij dus CIPPE kunnen geheeten hebben. Het schijnt ons bijna ontegenzeggelijk dat onze geleerde den voornaam droeg van SYBREN (of SYBERN), naam die later telkens bij de afstammelingen van dit geslacht voorkomt, en zich in het Latijn laat vertalen door Cyprianus. Zie omtrent onze meening: Dr. H. SCHUCHARDT: *Vokalismus des Vulgärlateins*, d. II, p. 322 en 243. Het Zwitsersch volksdialect bezit den naam *Subrau* = Cipr. = Cyprianus. Zie ook Bijlage IV.

(2) *Honderd jaren uit de Gesch. der Herv. Kerk in Friesland*, Leeuw. 1876, bl. 79 en 80.

Had hij zich alleen aan de klassieke letteren willen wijden, zeker zou zijn naam reeds daardoor aan de vergetelheid onttrokken zijn, en zou hij daarin nog meer hebben uitgemunt, als hij gewild had; doch later, doctor in de rechten geworden, beoefende hij de Latijnsche dichtkunst slechts als eene uitspanning in de weinige oogenblikken, die zijn ambt hem vrij liet.

De rechtsgeleerdheid toch was de hoofdwetenschap waarop hij zich toelegde, en waarin hij, zooals wij verder zullen zien, den hoogsten trap bereikte. Tot in de diepste geheimen dier wetenschap willende doordringen, bezocht hij verschillende hoogescholen, namelijk die van Wittenberg, Erfurt, Keulen en eindelijk die van Leuven. Hij bezocht ze echter niet achtereenvolgens, doch met afwisselende tusschenpozing, daar hij meer dan eens, door den strijd voor het bestaan, werd gedwongen zijne studiën af te breken. Eene wilskracht, die hem zóó ver bracht, niettegenstaande alle tegenkantingen van het lot, verdient onze bewondering.

Te Wittenberg kwam hij in 1530, dus op vijftienjarigen leeftijd, hetgeen blijkt uit de inscriptie van het Album Academicum dier stad, dat hem vermeld als: »*Ciprianus Levariensis ex Frisia*, 1530," enz. Gedurende de drie jaren, die hij er vertoefde, beoefende hij met ijver de rechtsgeleerdheid.

Kort daarop overleed zijn vader Johannes Stapert, terwijl zijne moeder, die ook nog had te zorgen voor zijne overige minderjarige broeders, hem mededeelde dat het haar niet meer mogelijk was de kosten van zijne studie te betalen. Begaafd met een ijzeren wil, liet de achttienjarige jongeling zich echter niet door deze teleurstelling ontmoedigen. Integendeel hij kwam alle bezwaren te boven en werd dan ook naderhand, zooals later zal blijken, een der beroemdste rechtsgeleerden van het Duitsche Rijk, wiens naam, werken en geschiedenis te vinden zijn in alle encyclopediën en geschiedkundige boeken. (1) Hij begon geld te verdienen, en al voort studeerende, gaf hij onderwijs in hetgeen hij geleerd had, om op die wijze in zijn bestaan te voorzien. Zoo vinden wij hem o. a. les gevende op de scholen van Maagdenburg en Brunswijk. Af en toe bezocht hij nu de Hoogescholen van Erfurt en Keulen, omstreeks tusschen 1535 en 1540, en die van Leuven in 1542, want in het Album der inschrijvingen van laatstgenoemde universiteit, dat thans in het Rijksarchief te Brussel berust, komt de volgende incriptie voor: »*Mense Junio* 1542, *Siprianus Vomelius*". Het langst vertoefde hij in laatstgenoemde stad, daar de Leuvensche Hoogeschool, in dien tijd, en nog lang daarna, door hare vermaardheid en het aantal harer beroemde professoren, boven de meeste hoogescholen uitmuntte (2). Op hetgeen te Leuven geschiedde en wat Cyprianus daar deed, zullen wij later terugkomen.

In deze stad klom hij kort daarna op tot den graad van Leeraar in de Rechtsgeleerdheid. Door den Keurvorst van Maintz, op aanbeveling van een zijner vrienden, Jacobus Curiensis, beroemd wis- en natuurkundige te Maintz, daarheen geroepen, droeg deze hem den vereerenden post op van Rector der Philosophische school dier stad. Hij doceerde daar drie jaren en nam tevens, gedurende dien tijd, als plaatsvervanger, de betrekking waar van Bewaarder der Schatkist van den Aartsbisschop uit die stad (3). Daar verkreeg hij ook den Doctoralen graad in de rechten. De roep zijner geleerdheid breidde zich dermate uit, dat de Aartsbisschop van Maintz hem benoemde tot Professor in het Burgerlijk recht aan de Academie aldaar.

---

(1) Zie Bijlage V.

(2) Zie over deze beroemde universiteit de *Analecta* van LIPSIUS.

(3) Zie Suffr. Petr.

Niet alleen genoot hij de gunst van den Aartsbisschop van Maintz, maar door zijne ongemeene kunde en bekwaamheden verkreeg hij ook die van den grooten keizer van Duitschland, Karel V, die hem, als blijk daarvan, op 9 Nov. 1547, begiftigde met een eerewapen (1). Hem naderhand nog meer blijken willende geven van zijne bijzondere achting en waardeering, nam deze keizer hem, den 4den Mei 1555, op in den adelstand van het Heilige Roomsche Rijk, te gelijk met zijne overige broeders, Saeke, Epe en Johannes, die eveneens door hunne geleerdheid uitmuntten, en schonk hun den titel van Baron. Dit nog niet voldoende achtende om Cyprianus te beloonen, verhief de keizer hem bij diploma van 19 Oct. van datzelfde jaar tot Paltzgraaf. (2) De voorrechten en privilegiën aan deze waardigheid verbonden waren de volgende: het bezitten van een of meer leengoederen, het benoemen en aanstellen van doctoren, notarissen en gewone rechters door geheel het Roomsche Rijk, het verleenen van adeldom en wapens, het aannemen en wettigen van kinderen van beiderlei kunne, buiten echt geboren, zoodat deze alsdan dezelfde rechten genoten als de wettige erfgenamen, enz. (3).

Zoozeer werd Cyprianus vereerd door het Keizerlijk Hof dat de opvolger van Karel V, Keizer Maximiliaan II deze voornoemde adelbrieven op 18 Juli 1569 nogmaals bevestigde met alle titels en rechten daaraan verbonden.

In 1558 vinden wij onzen grooten geleerde te Keulen. In die stad waren destijds verscheidene merkwaardige verzamelingen van penningen en munten. De geleerde Hubertus Goltzius bracht, door Keulen gaande, een bezoek aan het penningkabinet van Cyprianus, want wij vinden in Serrure (4), eene »*liste des personnes dont Goltzius a consulté les cabinets dans ses différents voyages*". In deze lijst (op bl. 400) worden negen verzamelingen opgenoemd, aanwezig in de stad Keulen, en onder deze komt voor (in volgorde de 7e): »CYPRIANUS VOMEL POETA".

Vier jaren later, in 1562, keerde hij weder naar Maintz terug. Den 7den December 1563 daarop werd Cyprianus, door tusschenkomst van den Paltzgraaf, Georg van Beyeren, benoemd tot Assessor of Bijzitter van het Keizerlijk Kamergericht te Spiers, ter vervanging van de plaats opengevallen op 24 Juni van dat jaar door het overlijden van den Assessor Herden.

Het Kamergericht te Spiers was het Hooge Gerechtshof van het Keizerrijk. Het heeft daar met korte tusschenpozing zijn zetel gehad van 1513—1689. De uitspraken van dit Gericht, even als de Parlementen van Frankrijk, in zaken van justicie, hadden hooger gezag dan die des keizers en des konings. Het had een rechter eerste president, die Duitscher moest zijn, en van geboorte, Prins, Graaf of wel Baron. Vier rechters presidenten, van welke twee katholiek en twee protestant waren, en vijftig Assessoren of bijzitters, van welke wederom 26 katholiek en 24 protestant moesten zijn. Uit hoofde de daarvoor benoodigde gelden niet geregeld konden geïnd worden, was het getal dier Assessoren meestentijds maar zeventien. (5)

Met geen geringen lof en tot algemeen nut bekleedde Cyprianus dien dubbelen post

---

(1) Zie Bijlage: Copie der Diplomata I en de afbeelding op Plaat II.

(2) Zie Copie der Diplomata II en III en de afbeelding op Plaat I.

(3) Zie: KOOPMAN, *Notariaat in Friesland*, bl. 23; en DUCANGE: *Glossarium mediae et infimae latinitatis*.

(4) SERRURE: Notices sur le Cabinet monétaire du prince de Ligny. Gand 1847, pag. 391—430.

(5) Zie MORERI: Dictionnaire, in voce *Spirae*. Vergelijk het getal Assessoren genoemd door HEINR. PANTALEON in zijne *Prosopographia*, pars tertia: bl. 505, en de VRIJE FRIES V, 317.

van professor en assessor, gedurende vijftien jaren tot zijn dood. (1) Van hem ging behalve den lof van grondige geleerdheid in de rechten en letteren ook die uit van bijzondere goedwilligheid en dienstvaardigheid. Hij was daarbij een man uit een stuk, begaafd met een vasten wil, die elken tegenstand, hoe sterk ook, wist te trotseeren en te overwinnen. Hij overleed te Spiers op den 5den Maart 1578, oud 63 jaren. Een talrijke stoet volgde, zooals zijn wensch was geweest, zijn stoffelijk overschot naar de St. Jans Kerk waar hij begraven werd. (2) Verscheidene geleerden maakten grafschriften op Cyprianus. Op zijn graf werd het volgende vers gebeiteld, door hem zelven vervaardigd kort voor hij zijn einde voelde naderen:

Hoc Frisius condor tumulo CYPRIANUS, avita
VOMELIDUM à STAPERT gente domoque satus.
Anonia lauri licet arte merebar honorem,
Est Astrea tamen plus Dea culta mihi.
Testis erit Mogani praeclara Academia, quae me
Tradentem audivit civica jura frequens.
Testis erit Camerae simul Imperiale tribunal,
Quod colui Assessor per tria lustra Spirae.
Ut hic, Christe, tuum supremum exspecto tribunal,
Tu mihi non Censor, sed pius esto Pater. (3)

Ongelukkig is heden van de St. Jans Kerk niets meer te vinden. (4) Toen de Fransche geweldenaar Louvois de Paltz liet in brand steken in 1698, tusschen 31 Mei en 3 Juni, werd ook dit antiek gebouw door de Franschen ten deele vernield, en eindelijk in 1794, in de dagen der omwenteling op 9 Januari waren het andermaal de Franschen, die te Spiers huishielden en de St. Jans Kerk geheel in de asch legden.

Door zijne veelzijdige geleerdheid en door de hooge ambten, die hij bekleedde, kwam Cyprianus Vomelius à Stapert in aanraking met verscheidene groote en beroemde mannen van zijn tijd, en daaronder noemen wij voornamelijk: Joachim Hoppers, Wiggle van Aytta, Suffridus Petrus, Ulpius Cissaeus van Franeker, Severinus Feyta van Harlingen, Uvo Helt uit Groningen, Boëtius Epo, enz. Bij eenige van die betrekkingen tusschen hen willen wij een oogenblik stilstaan.

I. SUFFRIDUS PETRUS, die wij reeds meermalen citeerden, werd op aanbeveling van Cyprianus benoemd tot professor in de Grieksche taal- en letterkunde aan de Hoogeschool te Erfurt, ambt dat hij van Juni 1557 tot 1562 waarnam. Na dien tijd werd hij aanbevolen door Joachim Hoppers aan den Kardinaal Granvelle, die hem tot zijn secretaris en bibliothecaris

(1) Na zijn dood werd hij 5 Aug. 1578 opgevolgd door den Assessor Joh. Hartlieb.

(2) Cf. Suff. Petrus.

(3) D. w. z.:

„Onder dezen grafheuvel lig ik Cyprianus van Wommels, een Fries gesproten uit het oud geslacht en huis van Stapert. Hoewel ik als dienaar der Muzen lauweren inoogstte, toch is Astrea, de godin der gerechtigheid, eene Godin voor mij geweest, die ik het meest vereerde. Daarvan zal tot getuige strekken de beroemde Academie van Maintz, die mij dikwijls gehoord heeft toen ik er het Burgerlijk Recht doceerde. Daarvan zal tegelijk tot getuige strekken het Keizerlijk Kamergericht te Spiers, dat ik gedurende vijftien jaar heb gediend als Assessor, zoodat ik thans, O Christus, uw hooge Rechtbank afwacht. Wees mij geen Rechter, maar een liefhebbend Vader!"

(4) Zie Bijlage VI.

aanstelde. In het begin van 1562 begaf Suffridus Petrus zich op reis naar Brussel over Maintz en bracht daar een bezoek aan Cyprianus. Wij kunnen niet beter doen dan het verhaal van dit bezoek terug geven in de woorden van de Vrije Fries, deel XII, p. 427 (1):

»Te Maintz komende ging Suffridus Petrus zijnen landgenoot Cyprianus Vomelius bezoeken. Deze had hem nimmer gezien, was van zijn komst niet verwittigd, en kende hem alleen bij name en uit zijne werken, en evenwel zoodra Suffridus Petrus zijne woning binnentreedt, gaat hij op hem toe, en reikt hem de hand met deze woorden: Wel vriend Suffridus! wat is uwe komst mij aangenaam. Reeds lang heb ik naar een bezoek van u verlangd, en gewenscht u te leeren kennen".

Met den meesten lof gewaagt Suffridus Petrus van de humaniteit en voorkomendheid van Cyprianus en noemt hem een man zonder geveinsdheid noch bitterheid.

In een Latijnschen brief van Suffridus Petrus aan Dr. Thymans, gedateerd 31 Augustus 1562, lezen wij dat zoo deze hem eens wil schrijven, hij den brief maar moet zenden aan Cypr. Stapert te Maintz: »*si quid scribere aliquando voles, id transmittere Moguntiam ad Doctorem Cyprianum Vomelium, qui ut nostras est, ita commodissime litteras huc transmittere potest.* (2)

Suffridus Petrus was bovendien goed bekend met het geheele geslacht Stapert, zooals overigens voldoende blijkt uit zijne beschrijving in de XIII[de] Decas van zijn werkje.

II. VIGLIUS ZWICHEMIUS AB AYTTA EN JOACHIM HOPPERUS. De eerste, geboren te Barrahuis in 1507, werd later Doctor en Leeraar in de rechten, officiaal van den Bisschop van Munster, eindelijk Assessor in het Rijkskamergericht te Spiers. Naar Nederland teruggekeerd werd hij in 1542 Raad in den Hoogen Raad te Mechelen, President en Groot zegelbewaarder, en stierf te Brussel in 1577, één jaar voor Cyprianus. Viglius paarde aan eene uitgebreide rechtskennis eene groote hebzuchtigheid, en het was op zijn voorstel dat Alva den raad van beroerte stichtte, door het volk weldra bloedraad geheeten (3). Joachim Hopperus heeft een groot aantal Latijnsche brieven gericht aan Viglius (in 1554—1561 geschreven). In een dier brieven prijst hij Cyprianus als een getrouw catholiek, maar vond hem geen zeer aangenaam mensch in den omgang (4). Welke waarde wij te hechten hebben aan deze laatste uitspraak zal blijken wanneer men daartegenover stelt de getuigenis van Suffridus Petrus; buitendien is het ons

---

(1) In zijn werk: *De scriptoribus Frisiae Decades XVI et semis in quibus non modo peculiares Frisiae, sed et totius Germaniae communes antiquitates plurimae indicantur*, etc. pag. 219—224, verhaalt Suffridus Petrus dit zelf op de volgende wijze:

„Mihi quidem multis litteris ultro citroque datis, cognitus est, cum Erphordiae agerem: quo tempore etiam mihi professiore linguae graecae nomine universitatis istius obtulit: coram autem mihi nunquam visus est, nisi domi suae pridie Parasceves anno 1562. Tunc autem cum ego relicta Erphordia ad Cardinalem Granvellanum iturus in transitu officii gratia salutaturus eum accederem, ille me nunquam antea visum, neque certior adventus mei antea factus (ut mihi postea affirmabat) nominatim compellavit et porrecta dextera, gratissimus est (inquit), mi Suffride, nobis adventus tuas, quem multo jam tempore desideramus."

(2) Cf. de vrije Fries II, 466.

(3) Zie: *A. M. Kollewijn Nz.:* Leerboek der Vaderlandsche Geschiedenis, bl. 89 en 96 en *Prof. Dr. J. A. Wijnne:* Gesch. van het Vaderland, bl. 74.

(4) Zie de Vrije Fries X, bl. 158 en 180. Zie vervolgens: FOPPENS 224, JÖCHER II, 1757; *Leeuwarder Courant* 1841, n°. 66 door O(TTEMA), en verder de reeks biographische en geogr.-historische woordenboeken door ons aangegeven in Bijlage V.

gebleken uit eenige oude stukken dat integendeel Cyprianus een man was, die iedereen met raad en daad bijstond, den minder vermogenden man gratis hielp, ja zelfs voor hem betaalde, zoo deze geen middelen bezat om zijn proces te voeren of zijne schadevergoeding te betalen.

III. ULPIUS CISSAEUS FRANEQUERENSIS (1), geboren omstreeks 1480 te Schalsum (Franekeradeel), studeerde aan de Academie te Erfurt, en werd later Hoogleeraar aan die school. Groot tegenstander van Luther, tegen wien hij veel en ijverig schreef, verliet hij later die stad en begaf zich naar zijn vaderland, waar hij, naar luid der traditie, ergens als priester is gestorven, denkelijk te Franeker. (2) Cyprianus en hij waren het lang niet eens op staatkundig gebied en tusschen hen bestond een voortdurende schoon kalme strijd. Het verschil lag hierin: Ulpius was de regeering der Saxische hertogen over Friesland toegedaan, Cyprianus daarentegen was een voorstander van het Bourgondische huis. (3)

IV. SEVERINUS FEYTA (4) was, tijdens het berennen der stad Leuven door Maarten van Rossem in 1542, onderbevelhebber der studenten. Maarten van Rossem eischte de stad op in naam des Konings van Frankrijk. Onderhandelingen werden daarop aangeknoopt, doch toen de inwoners vernamen dat Maarten van Rossem de eenmaal aangenomen bepalingen van de hand wees en daarvoor hoogere eischen durfde stellen, klonk het eenstemmig als uit één mond: »Liever sterven, dan dit aan te nemen!" Onderwijl naderde een door paarden getrokken zeer groot vat wijn, door den trouweloozen en verraderlijken Bus voor den dag gehaald, de poort, terwijl het vijandelijk plan hierin bestond om, terwijl het vat in de poort was, door deze, als geopend en zonder verdediging, de stad binnen te dringen en te overrompelen. Dit plan werd echter verijdeld en de burgers en studenten, die eindelijk begrijpen met wien zij te doen hebben, besturen het geschut dat onophoudelijk van de wallen zijn kogels losbrandt op den vijand en dezen noodzaakt den volgenden dag van de belegering af te zien en weder terug te trekken naar Fransch Brabant. Lauwers I, I bl. 11, beschrijver van dit beleg, zegt: »Als de vijand de stad verlaten had, verlieten de kloeke verdedigers ook hare muren, overal juichte men hen met geestdrift toe, een ieder haastte zich, om zijne verlossers te groeten, gansch de stad weergalmde van vreugdegeschal, de klokken, die te voren door het stormkleppen den burger benauwden, mengden hunne blijde toonen met die der inwoners; de naam van student was in ieders mond, en werd niet dan met achting uitgesproken."

Voor dit heugelijk blijk van moed verhief Karel V Severinus Feyta in den adelstand. Dit roemrijk feit, waarvan de geschiedenis melding maakt, werd in een fraai Latijnsch dichtstuk door Cyprianus bezongen. (5)

Nog dienen wij te vermelden dat toen Aggaeus van Albada, die van 1559—1570 zitting had in het Kamergericht te Spiers, omstreeks dien tijd zijn testament maakte, onder de getuigen in die acte ook wordt genoemd: »Dr. Cyprianus Vomelius Stapert."

---

(1) Cyprianus maakte op hem een Latijnsch grafgedicht, dat wij hebben overgenomen in Bijlage VII.

(2) Zie hierover *Suffr. Petr.* bl. 152 en 153, en *Scholanus*.

(3) Zie: *Friesche Volksalmanak* A°. 1891, bl. 143 en 144.

(4) Zie de *Vrije Fries* VII, bl. 297—323, waar ook eene afbeelding van zijn wapen te vinden is. Zie over zijne verheffing in den adel: *Jaarboekje van den Frieschen Adel in verband tot de Ridderschap van Friesland*. 3de jaarg. Leeuwarden 1885.

(5) Zie bijlage VII.

Cyprianus liet verscheidene dichtwerken na, allen in het Latijn geschreven. Het zijn de volgende:

— AD INVICTISSIMUM ROMANORUM IMPERATOREM CAROLUM V IN GERMANIAM REVERSUM ORATIO GRATULATORIA. Moguntiae excudebat Ivo Schaeffer Anno 1543. — Behalve deze redevoering bevat het werkje nog eenige gedichten aan Bernard Scholl, prothonotarius van den Aartsbisschop van Maintz, aan den zegelbewaarder Joannes Eler en aan Caspar Cuno, J. U. Dr. aldaar.

— ODE AD DEUM OPT. MAX. PRO TRANQUILLANDO CHRISTIANI ORBIS STATU. Argentinae 1543. 8°.

— MISCELLANEORUM LIBER UNUS. Argentinae 1543. 8°.

— SYLVARUM LIBRI III, Erphordiae, 1540. Later voegde hij daarbij het vierde deel dat te Maintz werd uitgegeven:

— LIBER IV^us^ SYLVARUM, Moguntiae 1547. 8°. Dit werkje bevat verscheidene gedichten, elegiae, epitaphia, enz. op van Aytta, Ab Oenema, Jungema, Ulp. Cissaeus, Pibo a Geritsma, enz.

— EPITAPHIUM HONESTISS. CONJUGUM M. JOAN SPENGELL (1) ET MARGARETHAE BERCKHEYM CIVI. MOG. QUI UNO EODEMQUE ANNO ET MENSE MORTALIBUS VALEDICENTES, PIE JHESU OBDORMIVERENT. Anno 1543.

— EPITAPHIA CELEBRIUM ALIQUOT VIRORUM CIVITATIS MADEBURGENSIS. 1543.

— INTRODUCTIO ARITHMETICES.

Behalve deze werken maakte Cyprianus nog sommige epitaphia, zooals men vinden kan bij Suffridus Petrus, pag. 153 en volgende, p. 171 et seq., 365, 370, etc. en bij Melchioris Adami Vitae Jureconsultorum Germanorum, p. 258; bij Hoynck van Papendrecht: Analecta Belgica t. 1, pars 1, etc.; enz. (2)

In verschillende Duitsche Archieven zijn nog oude acten en processtukken bewaard gebleven, die betrekking hebben op Cyprianus Vomelius à Stapert en zijne familie. Verscheidene dier stukken, voorhanden in het Archief van het Rijkskamergericht te Spiers, zijn in het midden van deze eeuw gerangschikt en aan verschillende Duitsche Bondstaten verzonden als beter tehuis hoorende in het archief dier respectieve staten. Zoo vinden wij daaronder sub littera S: (3)

No. 2133: Eene appelzaak van Dr. Cypr. Vom. à Stapert, eischer, tegen Anton Volz's weduwe en kinderen, als gedaagden, betreffende eene schuldvordering. Deze zaak, die aanhangig

(1) Spengell was boekhandelaar te Maintz.

(2) Zie over het Portret van Cyprianus: Bijlage XII.

(3) Collectie van het Archief te Wetzlar.

was geworden in eerste instantie bij het Kurmainzer Hof, werd in 1560 opnieuw behandeld bij het Rijkskamergericht. Van deze oude acte, die reeds in 1852 verloren is geraakt, is ons niets anders bekend dan de titel.

No. 2134: Eene procesacte, sedert 16 April 1852, berustende in het Koninklijk Staatsarchief te Wiesbaden. Het stuk behelst eene aanklacht van Cyprianus Vomelius »*der Rechte Doctor, Kammergerichts-Beisitzer, Anwalts-Prinzipal, Kläger*", tegen de weduwe en de drie nagelaten kinderen van wijlen Peter Tass, Burgemeester te Geisenheim, en tegen hunne drie toeziende voogden, namelijk Hans Humel, boschopziener te Rheingau, Michael Schlarff senior, dorpsschout te Geisenheim, en Ludwig Maul, mede woonachtig te Geisenheim, als gedaagden. De aanleiding tot dit proces was dat de eischer Cyprianus namelijk, Peter Tass in een proces, dat deze laatste aanhangig had bij het Kamergericht, tegen een zekeren Theodor Wagner, »Kurmainzischen Secretarius", verscheidene jaren achtereen als advocaat had bijgestaan en de zaak met inbegrip der gerechtskosten en der schadevergoeding voor hem had betaald. Peter Tass had daarop aangeboden Cyprianus voor zijne bemoeiing en voorgeschoten gelden 12 aam wijn te geven. Ook had Cyprianus, tot den dood van Peter Tass, die in 1563 voorviel, 4 aam te Maintz ontvangen. De weduwe en kinderen van Peter Tass wilden hem de nog ontbrekende 8 aam afdragen, doch werden hierin door de voogden verhinderd, daar deze oordeelden dat Cyprianus met vier aam genoegzaam betaald was geworden.

Hierover liep deze procedure, die van 1564 tot 1568 duurde en door het Rijkskamergericht werd behandeld. Het stuk is onderteekend door de zaakgelastigden der drie toeziende voogden en door Melchior Schwarzenberger, Doctor in de Rechten, in 1565 en '66, en na zijn dood, door Johannes Vest.

No. 2135: Een processtuk betreffende de teruggave van een huis te Maintz en nog meer andere stukken grond gelegen in de onderhoorigheden van Kostheim, alles volgens koopacte. Deze zaak had Dr. Cyp. V. à S. te Spiers in 1574 tegen een zekeren Hans Erlich, bijgenaamd Sanfans, woonachtig te Maintz. Het stuk werd 2 April 1852 verzonden naar het Groothertogelijk geheim Staatsarchief van Darmstadt, waar het zich nog heden bevindt.

No. 2136: Deze acte, welke 27 April 1852, tegelijk met andere stukken uit het Rijkskamergericht, Wurtemberg betreffende, werd afgegeven aan het K. Archief te Stuttgart, is even als de andere stukken afkomstig uit Spiers. kwam toen te Wetzlar en eindelijk hier terecht. De acte bestaat, behalve den omslag uit zeven enkele bladen en loopt van 1617—1622. Het opschrift luidt: „*Doctor Hieronymus Vomelius Stapert, Kläger contra Balthasar Glier, Beklagte, Mandati de solvendo vel melius assecurando sine clausula*". De strijd ontstond tengevolge eener rente van 30 florijnen jaarlijks, welke Stapert in het jaar 1617 voor 600 florijnen van Balthasar Glier, Burger en Medelid van den Grooten Raad te Heilbron, door eene koop verkregen had, en die de schuldenaar thans verzuimde te betalen, zoodat Stapert, schuldeischer, verplicht werd bij het Kamergericht te Spiers de uitvoering te verzoeken van het zoogenaamde mandatum sine clausula. Stapert had 600 florijnen geleend ad 5 %, 's jaars als onderpand op eenige afzonderlijke goederen, die de schuldenaar bezat in de nabijheid van Heilbron. In eene bijgaande oude volmacht, gedateerd 26 Augustus 1622, die door Stapert zelf onderteekend en met een klein zegel gecacheteerd is, waarop men nog heden het steigerende paard kan onderscheiden, noemt hij zich: „*Ich Hieronymus Vomelius Stapert, der Rechten Doctor, Canonicus Capitularis St. Guidonis Stifts in Speijer*".

Nog diene te worden opgemerkt dat het stuk, „*ad mandatum Domini Electi Imperatoris proprium*", onderteekend is door: „*Cypr. Vomelius Stapert, Dr. Verwalter*".

No. 2137: Dit stuk getiteld: *„Weyl Dr. Cypriani Vomelij Staperts hinterlassener Kinder undt erben Verordnete Vormünder, Cläger contra Bürgemeister, Schoffen undt Rhat der Stadt Franckfurtt ahm Mayn, Beclagte. Anno* 1640. 20 *Aprilis pl.* 1642. 17 *Aprilis ante*", kwam in behandeling bij het Rijkskamergericht en het origineel ligt thans in het stedelijk Archief te Frankfort a/M., waar het 27 April 1852 werd afgegeven. De zaak zelve komt hierop neder: Cyprianus en zijne familie hadden eene schuldvordering op de stad Frankfort; deze vordering bestond uit:

1°. 1000 florijnen plus 45 florijnen renten per jaar aan die stad ter leen gegeven door Mr. Laurentius Vomelius à Stapert, Dr. Juris;

2°. 800 florijnen en 36 florijnen renten, idem;

3°. 1200 florijnen en 45 florijnen renten, dito;

4°. 1000 florijnen en 40 florijnen renten per jaar, door Mr. Andreas Herman Vomelius à Stapert, Vicaris-der kerk te Spiers, aan voornoemde stad geleend. Na zijn dood kwam Mr. Laurentius Vomelius à Stapert, zoon van den dorpsrechter Epo Stapert uit Wommels, (1) in het bezit van deze schuldvordering en treedt in deze op als schuldeischer.

Totaal: 4000 florijnen aan hoofdsom en 166 florijnen aan renten.

Dit stuk, dat het meest belangrijke is van de vijf, bevat bovendien nog een schrijven van de oudste der kinderen van Cyprianus, namelijk OTTO HENRICUS VOMELIUS STAPPERTT, meerderjarig, die den *„Churfürst und Kammerrichter"*, verzoekt om bijstand voor *„seine sämptlichen Geschwistere und für sich"*. Deze brief is gedateerd 9 April 1641. De eischers woonden toenmaals te Spiers. Uit het processtuk blijkt niet of het rechtsgeding geëindigd is en welke der partijen het gewonnen heeft.

De veronderstelling (2) dat Cyprianus overleed, vrij zeker zonder ooit getrouwd geweest te zijn, kunnen wij dus met de stukken in de hand tegenspreken. De datum van zijn huwelijk en de naam zijner vrouw zijn onbekend gebleven, doch uit bovengenoemde acte No. 2137, blijkt dat Cyprianus wel degelijk gehuwd was en dat hij kinderen van beiderlei kunne heeft nagelaten, waarvan de oudste alleen ons bekend is. Deze kan, naar den datum van het stuk zelve te oordeelen, geboren zijn omstreeks 1570 of kort daarna. Hebben deze kinderen in Duitschland verder afstammelingen nagelaten? Het volslagen gebrek aan kerkregisters uit dien tijd heeft ons verhinderd hiernaar een onderzoek in te stellen.

Mr. ANDREAS HIERONYMUS VOMELIUS à STAPERT

was Kanunnik van het Sticht Sint Guido te Spiers in 1620. Uit de zoo even genoemde Procesacte van het jaar 1622, (No. 2136) blijkt dat hij was Doctor in de Rechten, en dat hij Vicaris der Kerk te Spiers werd. Hij bekleede zijn ambt van 1620 tot 1640. Niettegenstaande onze nasporingen is het ons niet gelukt uit te maken van welken Stapert deze Hieronymus afstamt. Naar alle waarschijnlijkheid is het een zoon of kleinzoon van Cyprianus, maar vast kan men het niet zeggen.

---

(1) Zie bladz. 16 en 17.

(2) Zie *Friesche Volksalmanak* 1891, bl. 151.

HAIO STAPERT

waarschijnlijk een halve broeder van Cyprianus, doch met zekerheid kunnen wij dit niet zeggen. Denkelijk is hij dezelfde die voorkomt onder den naam van Haio Vomelius, als pastoor te Oosterend, prebendaris in de St. Vituskerk te Leeuwarden, enz. In de Handelingen van den Landsdag begonnen en gehouden te Leeuwarden in het Predicaren Klooster, den 8sten Juni 1551, komt voor onder meer: »Heer Haye, pastoor te Oostereynt". Dezelfde komt nog voor den 21 Juli 1559 in »een verzoek, bij den Koning aan de Staaten gedaan, om te komen te Gent, en aldaar met de Staaten van de andere zijne Majesteits Landen te aanhoren deszelfs meninge". Zoo lezen wij in Reitsma's *Honderd jaren uit de geschiedenis der Herrormde Kerk in Friesland* (bl. 106): »Met de uitvoering van de placcaten en instructiën omtrent de inquisitie werd na zijn vertrek, wellicht door tusschenkomst van de Friesche geestelijkheid en Gedeputeerden, belast Hayo van Wommels, pastoor te Oosterend, derhalve een inheemsch man en beneficiaat in den lande, die den 1sten Februari 1561 tot extra-ordinaris raadsheer werd aangesteld. (1) Over dezen geestelijken commissaris zijn geen klachten aangegeven". En verder op bl. 109: »Er was niet aan te denken dat heer Remigius Diruntius, in 't begin van 1564 tot bisschop benoemd, zijn zetel en geestelijk bewind kon aanvaarden. Het Hof, dat allengs meer Spaanschgezind en zuiver Papist was geworden, en de stadhouder hadden daarvoor geen gezag genoeg. Zoo bleef de zaak bijna twee jaar hangen. Toen kreeg Aremberg van de landvoogdes in last, dat hij het Hof in den arm zou nemen om samen maatregelen te beramen ten einde den bisschop op de meest geschikte wijze aan zijn bisdom te helpen. Het Hof schoof de zaak van zich af, door den stadhouder te antwoorden, dat hij deze inlichtingen het best van de Staten kon ontvangen. Maar met die Staten, Aremberg wist het, kon hij in geen overleg treden. Daarom drong hij bij herhaling aan, dat het Hof hem advies zou geven. Hun gevoelen leidde, dat men wegens den tegenzin der landzaten beter zou doen met iemand te benoemen, die aan de ingezetenen aangenaam en bekend was. Zij kenden voorhands niemand, die zij daarvoor geschikter persoon rekenden dan den commissaris-generaal, heer Hayo van Wommels, te meer omdat hij *„alrede in goede, vredelijke possessie is om de geestelijke Jurisdictie t' exerceeren"*. Voorts gaven zij den wenk om hem in stilte tot bisschop te wijden en den naam van commissaris eenvondig te veranderen in dien van bisschop. Ook zou het wel goed zijn hem zonder eenigen ophef in Leeuwarden te introduceeren. Dit advies werd den 22sten September 1563 gegeven en had een reeks onderhandelingen tengevolge, die tot niets leidden". Van dit feit wordt insgelijks melding gemaakt door den geleerden Joachim Hoppers in een zijner brieven aan Viglius van Aytta, gedateerd 29 September 1563. (2)

Mogelijk heeft hij later het geestelijk kleed afgelegd en is naar Sneek gegaan bij zijn halven broeder Saecke. Wij vinden ze daar beiden in 1580 onder degenen die wegens hunne verknochtheid aan de Katholijke Kerk de vlucht moesten nemen. (3) Denkelijk is hij vervolgens naar Groningen gegaan, doch heeft deze stad, bij het beleg in 1594, verlaten en is naar de Ommelanden gevlucht. Ten minste wij vinden het volgende geboekstaafd:

---

(1) Zie *Naamrol der Raden's Hofs van Frieslandt*, p. 19.

(2) Zie Bijlage X.

(3) Ten minste in de CONSCRIPTIO EXULUM vinden wij onder Sneek vermeld:
Hayo Stapert, Alias Cromwael.

»Den 6 Juni 1594 bindt omtrendt 100 Ruyter van Selwaert gekomen om beesten toe haelen, ende hebben Haio Stapeert gevangen ende weinich beesten gekreegen; daer is een Trommelslager nae Haio gesonden, dan is voort met een peert nae dat groote leger tho Helpen gebracht". (1)

DOUWE STAPERT (bl. 14) die landen bezat te Ytens, had vijf kinderen: drie zonen en twee dochters. Het zijn Saecke, Epe, Hans, Jay en Teets. Onderzoekingen door ons gedaan te Oenkerk hebben aangetoond dat de naam Stapert van 1659—1691 in de doop- en trouwboeken aldaar niet meer voorkomt.

HANS DOUWES STAPERT, (2)

geboren in 1577, overleden 11 Mei 1647, gehuwd met ANTJE JANSD. SYRFSMA, geboren 1592, overleden 20 April 1624. Zij hadden vijf kinderen, waarvan vier betrekkelijk jong stierven; de overgeblevene heette DOUWE of DOMINICUS STAPERT. Wij vinden Hans Douwes Stapert in Juni 1614 als afgevaardigde op de Prov. Synode te Sneek, in 1621 als ontvanger-generaal van de Vijfdeelen-Buitendijks, vervolgens als Burgemeester van Franeker, in 1630 als armvoogd dier stad en medegedeputeerde der Staten van Friesland.

Op 24 Augustus 1624, eenige maanden na het overlijden zijner vrouw, maakte hij zijn testament bij Joannes Sybrandus Menaldum, Notaris en Advocaat bij den Hove van Friesland.

Van dit testament (3) waarvan het afschrift in ons bezit is, geven wij de volgende uittreksels:

»1°. ik wille ende begere mynen begravenisse ende legerstede te hebben alhyer »binnen Franeker in St. Martenskercke onder de nieuwe blauwe steen, ter zijden mijnes wijfs »Antie Jansdochter Siersma sepulture, bij den opganck van den preeckstoell ter nooder zijde, »ende dat mijn ende haere w. naeme ende waepenen binnen den tijd van zes weecken naer »mijnen afflijvigheyt met het jaertall onser beyder outheyt daeroppe uitgehouwen sall worden, »continerende mede den dach des verstervens ende vordere depentien daertoe dienende;

---

(1) Zie over Haio:

Groninger Bijdragen I, 103. — BOR: Nederl. Gesch. V, 181 en 189; — Oork. van het St. Anth. Gasthuis te Leeuwarden, 581 en 582; Charterboek van Friesland III, bl. 213 en 165. Bijlage X, enz.

(2) Men wachte zich wel Hans Douwes Stapert, burgemeester van Franeker, te verwarren met een zekeren Hans Douwes (zonder familienaam), die voorkomt als raadslid van Sneek van 1627—1633, en als schepen dier stad in het jaar 1641.

(3) Dit testament werd den 7 October 1661 ingeschreven in het 11de Fideicommissair registratieboek (bladz. 342 verso—343 verso), berustende ter griffie van het Gerechtshof te Leeuwarden.

»2°. soo legateere ende bespreecke ick testator aende Gereformeerde arme ofte »derselver voorstanders deeser stede den somma van vijftich caroli guldens eens,

»Aande stads ofte gemeene arme gelijcke vijftich caroli guldens,

»Aande arme des dorps Itens vijff ende twintich caroli guldens,

»Ende aende arme van Wommels gelijcke vijff ende twintich caroli guldens;

»3°. ende universael erffgenaem maeckende Douvo Stapert mynen eenigen soone bij »w. Antie mijn z. wijff ten echte geprocreert.

Ingeval echter zijn zoon Douwe kinderloos mocht overlijden, verklaarde Hans Douwes Stapert het volgende te willen:

»1°. De kinderen van Jay mijn oldste suster sullen hebben de landen ende quota der »huysinge in Sulatorpstera saete tot Achlom, voor soo veele mij d'selve eenichsints competeren,

»2°. substituerende Saecke mijn broeder in den landen tot Itens,

»3°. ende Teets mijn suster inde landen tot Oentzierck;

»4°. ende Eepe mijn broeder in mijne landen tot Wommels in Staperder Saete gelegen, »d' welcke Eepe noch bovin dyes bij versterven van myn soone zonder kinderen ofte kindskinderen »alsvooren, sall hebben mynen suulveren credentz, golden signeth ende alle andere golden ringen, »met linnen ende wollen kleederen tot mijn lichaeme behoorende, voor soo veele d'selve alsdan »behouden sijn,

»wijders sall bij versterven van Eepe toe Staperth mijn broeder den eersten Hans die »na mij testator genaempt sall worden, ut Staperse saete voorsz. genieten zes pondemaeten lands, »mit het golden signeth credens ende schillerye, sulcx Eepe mijn broeder hyervooren toegelecht is, »hem daertoe substituerende mitsdesen; doch sall tselve eesseren, bij aldien de voorsz. Eepe mijn »broeder selvers een Hans geraeckt te procreeren, denselven pupillariter daertoe substituerende, de »voordere goederen, dien naar afflyvicheyt van Doune mijn soone, zyne kinderen ofte kindskinderen »naegelaeten muegen worden, will ick testator dat by myne naeste vrunden in graeden ende niet »bij hooffden geperticipeert ende genooten sullen worden, sonder dat int minste eets aen des voorsz. »Douwz. moeders vrunden ende bluedverwanten sall komen te devolveren, haer daeraff voor so »veele ick nae rechte vermach int ewich secluderende.

»Actum Franeker den vijer en de twintieksten dach Augusti Anno XVIC vijer ende »twintich".

Hans Douwes Stapert overleed den 11den Mei 1647 en werd naast zijne vrouw begraven in de kerk te Franeker. Op zijn graf werd een steen geplaatst waarop men in den rand leest:

»Ao. 1647 den 11 May is in den Heere Gerust den Eerntfesten Heer Hans Douwes Stapert in tijd Mede Gedeput. van Frieslt. Burgemr. ende Armvoogd Deeser Steede Oldt 70 Jaren Ende leit Hier begraven. Ao. 1524 den 20 April sterf de Eerbare Antje Jansds Sijrfsma, Echte wijff van de Ed. Heer Hans Douwes Stapert Oldt in 't 32 Jaar. Allhier met 4 kinderen begraven."

Op den grafsteen vindt men bovendien in de 4 hoeken wapens, van H. D. Stapert, van zijne vrouw en van hunne ouders. (1) Zij zijn als volgt:

---

(1) Thans is deze steen aan het oog onttrokken door den houten vloer die, na de groote verbouwing van de St. Martinikerk, daar gelegd werd.

Bovenaan:

1o. een springende pegasus.

2o. gedeeld: { koopmansteeken; 3 klaverbladen onder elkander.

Onderaan:

3o. gedeeld: links ½ adelaar; rechts: { boven: een vogel. beneden: 3 klaverbladen (2 en 1).

4o. gedeeld: { ½ adelaar. 3 klaverbladen (2 en 1).

Hans Douwes Stapert had in zijne hoedanigheid van armvoogd te Franeker, in 1630, een proces met Hotze Wijbrants Doyem, mede-armvoogd in die stad. Vijf jaren te voren had hij reeds een proces gehad tegen genoemden Hotze Wijbrants Doyem, zijn stiefvader, wegens de verdeeling der erfenis van zijne moeder, huisvrouw van H. W. Doyem. (1) In 1615 had Hans Douwes Stapert een proces, *nomine uxoris*, als eischer tegen de armvoogden der stad Bolsward, als gedaagden. In 1628 had hij een proces, *nomine filii*, tegen Tyed Jurriens dochter, gedaagde. Eindelijk nog in 1632 had hij een verschil met Wijbe Jacobs. (2)

Volgens een Geographisch Woordenboek van Friesland was Hans Douwes Stapert in 1624 eigenaar van de state Stapert, ten zuidwesten van Wommels. (3) Het stemcohier vermeldt dit in 1640 als volgt:

»Wommels n°. 19 Eygenaers: Foppe Douwes weduwe is Meyersse van haar zaethe, toebehorende. } Gosse Watsis, Hans Stapert, Seerp Hessels weduwe, Hector Albada, en Dr. A. Copius".

In 1698 zijn er andere bezitters in.

n de stemcohieren van 1640 vinden wij hem nog als eigenaar:

1°. te Achlum op n°. 24, van 10 pondematen land, verpacht aan Allert Olpherts. (4)

2°. als mede-eigenaar eener zathe te IJtens op n°. 8, waarvan hem 9 pondematen lands toebehoorden.

3°. te Oenkerk op n°. 13. Pachter of meyer: Melis Melis. In 1698 behoorde dit goed aan Wickjen Uwes, echtgenoote van Jouwert Sybrens Stapert.

---

(1) Uit die processtukken blijkt dat de moeder van Hans voor de tweede maal huwde.

(2) Zie: Civiel Sententieboek van den Hove van Friesland; Archief van Franeker No. 716, 718 en bl. 229; v. d. Sande: Decisiones Frisiae libri V: III, 162, IV, 351 en V, 399.

(3) In Friesland en deszelfs gantsche geleegentheid vertoont in een Geographisch Woordenboek, Leeuwarden 1736, doorschoten en met talrijke Ms. aanteekeningen verrijkt door Jhr. E. M. van Burmania, — hetwelk ons geworden door de welwillende tusschenkomst van den Weled. Gestr. Heer Mr. J. L. Berns, lezen wij in voce *Stapert*:

— bezat 1624 Hans Douwe soon Stapt old Gedep^{d}. Staat. en Burgemr. v. Franeker.

(4) In de stemcohieren van Westergo (gem. Franekeradeel, dorp Achlum) leest men:

— n°. 24. In 1640 eigenaar Hans Douwes Stapert, groot 10 pondematen, schiet 3 Florenen, 3 stuivers, 8 penningen. In margine staat deze aanteekening: „*Deze stem in quaestie*". In 1698 staat als eigenaar van datzelfde nummer 24: de Heer Sminia, *nomine liberorum*.

In de stemcohieren van Westergo, in 1730 uitgegeven, staat deze opgaaf:

n°. 24. In 1640: Hans Douwes Stapert.

In 1728: de Heer Ulbo Aylva van Burmania, *nomine liberorum*.

4°. te Welsrijp op n°. 17: »Pytter Sybrens, meyer van de Heere Hans Douwes Stapert, tot Franeker".

Dit alles komt dus overeen met de vaste goederen in voormeld testament genoemd.

SAECKE DOUWES STAPERT,

broeder van Hans Douwes Stapert, wordt o.a. in het stemcohier van 1640 vermeld: »In Hennaarderadeel te Itens op n°. 8: Saeke Douwes Zathe, daer in komt Lolle van Eepema Erfgenamen 27 pondematen, Tjerck Bauckes, *nomine curatorio*, 18 pondematen, de Heere Stapers 9 pondematen, ende de Kercke 9 pondematen, te samen 63 pondematen." Hans Douwes was hiervan mede-eigenaar. Denkelijk is dit dezelfde zathe welke voor jaren behoord had aan Douwe Stapert. In 1698 echter behoorde dit goed niet meer aan de Staperts, want na den dood van Saecke kocht de kerk van Spannum daarvan 27 pondematen, de kerk van Ytens 9 pondematen en een zekere Joan Jans tot Leeuwarden 27 pondematen.

DOUWE of DOMINICUS STAPERT,

zoon van Hans Douwes Stapert en Antje Jansd Sijrfsma, huwde in 1652 met Bauckia bij Lauta uit Harlingen; wij vinden dat hem 3 Juli van dat jaar eene attestatie werd afgegeven te Franeker en hunne namen komen voor in de Proclamatie-Boeken dier stad op 13 Juni 1652. Uit dit huwelijk werd een zoon geboren, genaamd Hanso.

In eene procuratie, gepasseerd den 2 Juni 1657 te Franeker bij den Notaris Epaeus Theodori, vinden wij onder de onderteekenaren ook Dominicus Stapert. Verder in een schrijven »aan syn Furstelyke Doorluchtigheidt Willem Frederik Furst zu Nassauw, mitsgaders d' Eed. Mog. Heeren Gedeputeerde Staten van Vrieslandt", enz. komt aan het einde voor een »Register van de Naamen van de Edelen en Eijgenerfden der Geinteresseerden binnen Franeker, alzoo deselve volgen in haare onderteekeninge." De 7[de] naam is die van Dominicus Stapert.

Op 20 November 1657 werd er te Franeker eene resolutie gemaakt ter verandering der stadsregeering, ten doel hebbende de heerschappij van weinigen weg te nemen en de regeering uit te breiden, zoodat er meer personen aan het bestuur konden komen, zonder dat daarom de grond der zaak zelve werd veranderd. Deze resolutie werd onderteekend door elf Gecommitteerden, waaronder ook onze Dominicus Stapert. Daarop werden door de elf genoemde heeren XXVIII Articulen ende voet van Raads-Bestellinge der stede Franeker ingesteld, en tot doel hebbende de instelling eener Vroedschap van 30 personen. Onder deze werd ook gekozen Dominicus Stapert. (1)

---

(1) Zie: D. P. Z. Korte Historie en Beschrijving van Franeker van 1192—1785, blz. 56 en 63. Zie ook: *Tegenwoordige Staat der Nederlanden:* Friesland: deel II, bl. 498, 499 en 508 — en Charterboek V, 598. Bijlage XI.

Ds. HANSO STAPERT

geboren te Oenkerk op de zathe zijns vaders, omstreeks 1654, was een zoon van Dominicus Stapert en Bauckia bij Lanta. (1) Hij studeerde aan de voormalige Hoogeschool te Franeker en werd in 1675 beroepen als candidaat in de godgeleerdheid te Veenwouden, doch dit beroep ging niet door, omdat die gemeente tegelijkertijd tot candidaat beriep een zekeren Johannes Popma uit Burgwerd. Aangezien echter Hanso Stapert eerder beroepen was geworden, werd de approbatie aan Popma geweigerd. - Hoe dit ook zij, het volgend jaar, in 1676, vinden wij hem terug als candidaat en ouderling te Oenkerk en als lid op de synode te Heerenveen. Te Aalzum, waar hij vervolgens beroepen werd, deed hij zijne intreerede in 1680, en werd 5 Juli van dat jaar geapprobeerd, en tot lid der Classis aangenomen 6 September daaropvolgende. Den 22 Juni 1682 trad hij in het huwelijk met Geertje Thomas Noë uit Dantumawolde, dochter van den predikant Thomas Noë, (2) die hen zelf bevestigde in de kerk te Aalzum. Vier jaar later naar Finkum verroepen, werd hij gedimitteerd 12 Mei 1684, nam afscheid zijner gemeente in Mei van datzelfde jaar en deed op 1 Juni daarop zijne intrede te Finkum. Hij overleed aldaar omtrent 1 November 1709. (3) Nog andere bewijzen voor de existentie van H. Stapert vinden wij in het Stemcohier van Holwerd. Daarin wordt hij vermeld in 1698 als mede-eigenaar van Feijtsma-state aldaar, en eigenaar van Memerda-state te Hallum. Verder wordt daarin nog gesproken, in 1728, van de eigenaresse »de Wed. van den Candidatus Stapert".

In 1698 vinden wij nog vermeld onder de eigenaren van eene zathe op nº. 17 in het Nieuwe Bildt: Ds. Hanso Stapert *„pro se et nomine liberorum"*, voor de helft. De andere helft dier zathe was het eigendom van Dr. Bernardus de Horn. In het geheel was deze zathe groot 26 morgen. In 1655 behoorde zij nog niet aan de Staperts. Verder vinden wij nog in de Stemcohieren dat hij was: in 1698 »selfs gebruicker" van de Pastorie te Finckum op nº. 16, en eigenaar van eene zathe op nº. 18 aldaar. Op nº. 10 te Hijum komt hij voor als mede-eigenaar met den Pastor van Hijum.

---

(1) Daar het oudste Doopboek van Oenkerk in het Archief der gemeente aanwezig dateert van 1656, hebben wij zijn geboortedatum niet met juistheid kunnen aangeven, doch dat hij daar geboren is staat vast, o. a. door de inscriptie van het *Album Academiae Franequerensis*, welke ons gewerd door de welwillende tusschenkomst van den Weled. Geb. Heer J. C. Singels, Archivaris van de stad Leeuwarden. Deze aanteekening luidt:

— *„Inscriptus Rectore Nicolao Arnoldo* 18 *Aprilis* 1672: *Hansonius Dominici Stapert, Frisius, Oerkerkiensis, Theol. Stud."*

(2) Thomas Noë was predikant te Dantumawolde van Maart 1655 tot 1696, waarop hij emeritus werd.

(3) Zie: Ds. F. A. ROMEIN: Naamlijst der Predikanten in Friesland, sedert de Herv. tot nu toe, Leeuwarden 1888, op blz. 109, 162 en 481; en: Ds. WILHELMUS JOHZN. COLUMBA: Naamlijst der Predikanten die onder 't ressort van de E. Classis van Dokkum, sedert de Reformatie, gedient hebben, Leeuwarden 1766, op blz. 6.

Zie ook Bijlage XIII.

Uit het huwelijk van Hanso Stapert en Geertje Thomasd. Noë, werden geboren:
te Aalzum:
SIERD STAPERT, gedoopt 25 November 1683.
te Finkum:
THOMAS STAPERT, gedoopt 8 Augustus 1686.
AUCKJEN STAPERT, gedoopt 21 Mei 1691.
JOHANNES STAPERT, gedoopt 5 Augustus 1604.
Wat er van deze geworden is en of zij nakomelingen hebben gehad hebben wij niet kunnen ontdekken.

Vierde Generatie.

Als wij terugkeeren tot de broeders van Cyprianus Stapert, dan vinden wij dat Epe Stapert, de dorpsrechter van Wommels, die daar omstreeks 1513 geboren werd, in Friesland bleef wonen. Door zijne betrekking als rechter en daardoor aan zijne woonplaats gebonden, bleef hij eenigzins vreemd aan hetgeen met zijne overige broeders in het buitenland gebeurde. Van zijne beide kinderen, Jetske, zijne dochter, en Laurentius, zijn zoon, ging deze laatste naar Duitschland, huwde daar en zijne nakomelingen vertoefden er o. a. nog in 1642. De afstammelingen van Cyprianus keerden nimmer in Friesland terug. Saecke had zich in Juni 1580 in ballingschap begeven naar Emmerik, waar hij in datzelfde jaar met zijne echtgenoote overleed. Die ballingschap had plaats ter wille van het R. C geloof. Cyprianus en Hieronymus (1) toch waren de steunpilaren der Roomsche kerk in Duitschland. Johannes Stapert die zich insgelijks eenigen tijd te Emmerik vestigde, was in 1568 in die stad gestorven. Zijne weduwe keerde met hare kinderen naar Friesland terug en van hen vinden wij alleen in 1640 zijn zoon

SYBREN JOHANNESZ STAPERT,

die eigenaar was eener zathe op No. 13 te Nijeholtwolde. Uit het leven van Sybren Johannesz. Stapert is ons weinig bekend. Zijn naam komt voor in de stemcohieren van Friesland onder het dorp Eestrum en onder dat van Nijeholtwolde. Ook komen daarin voor de namen zijner kinderen en kleinkinderen.

---

(1) Zie bladz. 19 en 27.

Vijfde Generatie.

JOUWERT STAPERT.

zoon van SYBREN STAPERT voornoemd, werd geboren omstreeks 1610 en woonde in de gemeente Tietjerksteradeel in het dorp Eestrum, waar hij stemdragende eigendommen bezat. Zoo kwam hem o. a. aldaar toe eene zathe op n°. 12. Hij huwde met Wickjen Uwes dochter, en overleed vóór 1698, misschien in de maand October van dat jaar, zoo men te rade kan gaan met eene vergelijking tusschen de Stemcohieren van Eestrum en van IJtens, ten minste in October 1698 komt zijne weduwe voor als eigenaresse van de zathe op n°. 12 te Eestrum. Zij bezat ook nog in dat jaar eene zathe te Oenkerk op n°. 13, die in 1640 behoorde aan Hans Douwes Stapert, en haar denkelijk door erflating was geworden. Uit het huwelijk van Jouwert Sybrens Stapert en Wickjen Uwes dochter ontstonden twee kinderen: Uwe Jouwerts Stapert, aldus genaamd naar zijn grootvader van moederszijde, en Sybren Jouwerts Stapert, naar zijne grootvader van vaderszijde aldus geheeten.

Zesde Generatie.

UWE JOUWERTS STAPERT,

was dorpsrechter te Eestrum, zijne geboorteplaats. In het voormalig trouwregister van de gemeente Oostermeer en Eestrum staat: »In het jaar een duizend zeshonderd eenennegentig, den 1 novemberis 1691 zijn getrouwd tot Eestroom Uwe Jouwerts Dr. rechter en Trijntie Nannes, beijde tot Eestroom". Hij bezat daar eigendommen, o. a. met zijn broeder Sybren, *elex voor de helfte*, eene zathe op n°. 17, gepacht door Marten Abes. Op n°. 20 was hij mede-eigenaar voor ¼ eener zathe, en wordt hij vermeld in de Stemcohieren als »*Uwe Jouwerts, stijpvader over Douwe Bruchts*". Op n°. 25 worden vermeld als eigenaars: »Uwe Jouwerts en Sjoerd Tjallings, in qualiteit als Curatoren over Mint Gercx kinderen". Het stemcohier van het dorp Eestrum werd opgemaakt 11 October 1698 in de kerk, *na voorgaende wettelijke huyskundinge en klockklippinge*, ten overstaan van den Bijzitter Tjerck Folkerts, den dorpsrechter Uwe Jouwerts en verscheidene aanwezige ingezetenen, en door hen onderteekend. Onder de getuigen wordt ook vermeld zijn broeder Sybren Jouwerts.

SYBREN JOUWERTS STAPERT

voornoemd, die insgelijks te Eestrum geboren werd en woonde, bezat aldaar, zooals zoo even vermeld is, de helft eener zathe op n°. 20 met zijn broeder Uwe Jouwerts Stapert. Uit het

doopboek van Eestrum blijkt dat hij reeds in 1687 getrouwd was. Den 5 November 1687 heeft hij namelijk een zoon JOUWERT laten doopen, die jong gestorven is. Verder vindt men dat 24 Februari 1688 als lidmaten te Eestrum zijn aangenomen: Sybren Jouwerts en zijne huisvrouw SJOERDTJE SIJTZES. Hij huwde echter niet te Eestrum, doch denkelijk in een ander dorp van eene naastbijzijnde gemeente. Op 24 Maart 1689 (1) werd hun een zoon geboren, die den naam ontving van Jouwert Sybrens Stapert.

Zevende Generatie.

JOUWERT SYBRENS STAPERT.

Deze bleef tot omstreeks 1718 in zijne geboorteplaats en huwde kort daarna met Tetje Nannes, dochter van Nanne Annes, houtkooper en vrederechter te Lemmer (geb. 24 Juni 1670 + 29 Juni 1753) en van Yanke Annes (1677—1709). (3) Het dorp Lemmer, (2) de meest zuidelijke plaats van Friesland aan de Zuiderzee, was vroeger, d. w. z. in de XIIIde en volgende eeuwen van geringen omvang. De Grietman Regnerus van Andringa (1674—1754) deed vooral de Lemmer in bloei toenemen, zoo door het aanleggen van veerschepen en postwagens, om den doortocht uit Groningen en Friesland gemakkelijk te maken, als door het derwaarts lokken van ondernemende lieden tot het oprichten van fabrieken en trafieken. De oorlog, die in 1756 in Europa losbarstte, was voor de Lemmer zeer gunstig, daar de strijd der buitenlanders den bloei der Lemmersche rederijen bevorderde. De verbeteringen der zeesluis in 1838 en het aanleggen van een straatweg over Follega naar Sneek in 1845 heeft in onzen tijd den bloei van de Lemmer nog meer verhoogd. Zoo bevinden er zich vele scheepstimmerwerven, zeilmakerijen, mastenmakerijen, enz. Jouwert Stapert werd deelgenoot in den uitgebreiden houthandel van

(1) Zie Doopregister der Ned. Herv. Kerk van Eestrum.

(2) De Lemmer werd in 1228 *Lenna* genoemd.

(3) Nanne Annes was een zoon van Anne Nannes bijgenaamd Muskulus, en Kersjen Clases (geb. 1612 + 7 Nov. 1689). Die omzetting schijnt eenigzins vreemd, doch men verlieze niet uit het oog dat het eene zeer oude Friesche gewoonte is om aan de kinderen tot voornaam te geven den achternaam van den vader. Zoo heette bijvoorbeeld de zoon van Bote IJpes (= Boetius Epo): IJpe Botes. (Zie G. de Wal: Oratio de clar. Fris. jurec. p. 39 en 41).

De naam Muskulus staat niet in de Kerkregisters. Vermoedelijk zullen de nakomelingen van Anne Nannes dien later bij den hunnen gevoegd hebben, wegens betrekking met de familie Muskulus, die destijds ook te Lemmer woonde. Wij vinden daar o. a. uit dat geslacht Cornelius Muskulus, predikant overleden te Lemmer in het laatst van Juni 1742. Zie: ROMEIN: Naamlijst der Predikanten, bl. 638, en JACOBUS ENGELSMA: Vervolglijst van Predikanten, bl. 155). Cf. Bijlage XIV.

zijn schoonvader en werd, na diens dood, de voornaamste houtkooper van de Lemmer. Ook elders, o. a. te Medemblik bezat hij houtkooperijen. Om zijn handel nog meer uit te breiden, verkocht Jouwert, na den dood zijns vaders, al zijne landgoederen te Eestrum en stak deze gelden in den handel. Hij stierf in 1774 op ruim 85 jarigen leeftijd en werd te Lemmer begraven. Uit zijn huwelijk met Tetje Nannes werden kinderen geboren.

Achtste Generatie.

Jouwert Sybrens Stapert voornoemd had drie zonen en drie dochters: Sybren, Sjoerd en Nanne, en Janke, Sjoerdje en Geertje. Voornoemde Sjoerdje Stapert (geb. Nov. 1723, overl. 21 Jan. 1784) huwde met CORNELIS WITTEVEEN, Grietenij-ontvanger van Lemsterland. Van dit echtpaar stammen de Witteveens af te Leeuwarden, Schrans, Harderwijk, oudtijds te Lemmer, enz. wel te onderscheiden van de Witteveens, die thans nog te Lemmer, Kollum, Metslawier en elders wonen. Deze laatsten komen af van Sybren Jouwerts Stapert (1731—1799), wiens dochter Tetje Stapert (1758—1838) op 15 December 1780 te Lemmer huwde met Mr. JOUWERT WITTEVEEN, Assessor van de Grietenij Lemsterland, tweede zoon van Cornelis Witteveen (1716—1802) en de zooevengenoemde Sjoerdje Jouwertsd. Stapert (1723—1784). (1)

Omtrent de overige kinderen van Jouwert Sybrens Stapert en Tetje Nannes teekenen wij het volgende aan: 1. JANKE STAPERT en 2. GEERTJE STAPERT huwden beiden, de eerste met ARRIËN BUWALDA, de tweede met REINDER BUWALDA. Van deze beiden stammen, in vrouwelijke linie, de Buwalda's af die heinde en verre verspreid, en voor zoover de tweede generatie betreft, in de doopboeken te Lemmer te vinden zijn. (2) 3. SJOERDJE STAPERT, geb. in Nov. 1723, overl. in Jan. 1784, zooeven genoemd. Vervolgens

4. NANNE STAPERT

zoon van Jouwert Sybrens en Tetje Nannes, huwde met FOEKJEN TIJSSENS PEKEMA. Uit dit huwelijk werd o. a. geboren een zoon genaamd JENTJE STAPERT, die huwde met ANTJE CORNELIS SLEESWIJK. Hunne eenige dochter Wiepkjen Stapert trad in den echt met IJde de

---

(1) Zie Appendix Witteveen.

(2) Zie Appendix Buwalda.

Haan. Uit dit huwelijk werd geboren Anne de Haan. Door dezen ANNE DE HAAN werd in 1878 als curiositeit aan het Friesch Museum te Leeuwarden ten geschenke gegeven een gedreven zilveren tabakspot van gewone grootte, die thans nog in dat Museum aanwezig is. Op den bodem, aan de buitenzijde, leest men het volgende:

Ik ben meegenomen
Van Enkhuysen over zee,
En ben aan de Vriesse wal gekomen
De $\frac{1 \text{ m.}}{2 \text{ d.}}$ met paard en slee
Door Nanne Jouwerts
En Foekjen Pekema
1763".

5. SYBREN STAPERT,

geb. 23 Febr. 1731, overl. 10 Febr. 1799, gehuwd in 1755 (1) met MARIA FOLKERTS SOERSMA, geb. 7 Sept. 1738 te Kollum. Uit hun huwelijk ontstonden vier kinderen: 1°. JOUWERT STAPERT, gehuwd met TRIJNTJE WESTRA, eene bloedverwante van Jarich Westra, Burgemeester van Harlingen; 2°. TETJE STAPERT, geb. 1758, overleden 1780 en gehuwd met Mr. JOUWERT WITTEVEEN, zoo even genoemd; 3°. BARENDJE STAPERT, ongehuwd gestorven, en 4°. SJOERDTJE STAPERT, gehuwd met FREDERIK WITTEVEEN, waaruit een zoon Frederik, die ongehuwd is gestorven.

6. SJOERD STAPERT, (2)

geboren te Lemmer 9 Nov. 1735, overleden aldaar 1 Nov. 1816, huwde 20 Nov. 1757 met MINKE BARRES. Hij was Waterbouwkundige, Aannemer van publieke werken en Scheepsbouwmeester in zijne geboorteplaats, en aldaar algemeen bekend onder den naam van »*Sjoerdbaas*". (3) Sjoerd Stapert zette den handel zijns vaders op grooter schaal voort, en leverde in het laatst van de achttiende eeuw zeer veel oorlogsschepen.

(1) Want 15 Sept. 1755 werd te Kollum attestatie afgegeven van de huwelijksafkondigingen aldaar.

(2) Zie Bijlage XV.

(3) Het was in die dagen de gewoonte om de groote scheepsbouwmeesters kortweg „baas" te noemen. Zoo heette bijvoorbeeld Czar Peter de Groote, die in 1697 eenigen tijd te Zaandam in het bekende „*huisje*" vertoefde en aldaar zelf schepen leerde timmeren, in den omloop bij de overige timmerlieden „Pieterbaas."

Negende Generatie.

SJOERD STAPERT voornoemd had o. a. drie dochters: TRIJNTJE, SJOERDTJE en TETJE. De eerste, TRIJNTJE STAPERT, huwde met GERBEN EEKMA, koopman te Sneek. *(Zie Genealogie).*

De tweede, SJOERDTJE STAPERT, huwde in Juli 1800 met TJEPCO LIJCKLAMA à NIJEHOLT, apotheker te Bolsward (zie *Appendix Lycklama à Nijeholt).*

De derde, TETJE STAPERT, huwde met RIENK CORNELIS SLEESWIJK te Lemmer. Hun kleinzoon, Mr. SICCO SLEESWIJK, is Rechter in de Arrondissements Rechtbank te Amsterdam. (zie *Appendix Sleeswijk*).

Van de zonen van Sjoerd Stapert had o. a. JOUWERT STAPERT verscheidene afstammelingen, waaronder

Tiende Generatie.

SYBRAND STAPERT,

die in 1819 te Lemmer geboren werd. Hij bezocht in zijne jeugd de Kweekschool voor de Zeevaart en klom op tot Kapitein bij de groote koopvaardijvloot. Naderhand werd hij te Groningen Expert van Veritas en Consulair Agent van Frankrijk (1); later Expert van Veritas te Rotterdam. Vervolgens werd hij benoemd tot Directeur van het drijvend Droogdok aldaar, ambt dat hij waarnam tot aan zijn dood. Hij was bovendien zeer geacht wegens zijne uitgebreide kennis in zaken de zeevaart betreffende, en was lid van verscheidene geleerde Genootschappen, o. a. van het Natuurkundig Genootschap te Batavia, enz. Hij onderscheidde zich door de uitstekende wijze waarop hij het scheeps-journaal hield, in verband met de weerkundige waarnemingen op zee, zoodat dan ook in 1859 het Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut hem blijk gaf van hooge belangstelling en waardeering. Hij huwde te Zandvoort 26 Mei 1850 met KORNELIA KONING, geboren aldaar 28 April 1822, dochter van Jan Koning, Burgemeester van Zandvoort, en van Sophia van der Mije. Kornelia Koning stierf te Amsterdam 21 Juli 1856 en werd in haar geboorteplaats begraven. (2) De Heer S. Stapert overleed te Rotterdam 18 Maart 1888.

Hij was de schrijver van:

— Aanvaringen op zee, behandeld op het wetenschappelijk Congres te Amsterdam. (Dit werkje is overgedrukt uit »de Zee", Nov. 1863).

---

(1) Erkend in 1870.

(2) Zie Bijlage XVI.

— Stuwing, garneering en vrachtvaart. Een leiddraad voor assuradeuren, cargadoors, zeehandelaren en zeevarenden. Naar het Engelsch van Robert White Stevens, vrij bewerkt. Amsterdam. Uitgegeven bij Pieter Kraai 1863. gr. 8°.

— Ankerwacht en uitkijk of opmerkingen en beschouwingen omtrent klaar anker houden, vertuijen, drijven in nauwe vaarwaters, aanzeilen op zee, en gebruik van seinlicht en ter voorkoming daarvan. Gedeeltelijk naar het Engelsch. Amsterdam, bij Gebr. Kraai 1875; met platen. gr. 8°. (1)

Elfde Generatie.

Uit het huwelijk van Sybrand Stapert met Kornelia Koning werden drie kinderen geboren, waarvan de oudste is Mejuffrouw G. J. STAPERT.

In het midden der XVIIIde eeuw treffen wij een FOCKE STAPERT aan, die zich met zijne echtgenoote Jannetje Sluys te Enkhuizen vestigde, waar hun op 19 Nov. 1786 een zoon geboren werd, die den naam van Albert ontving. Deze ALBERT STAPERT werd ingeschreven als lidmaat der Ned. Herv. Kerk aldaar, 7 Sept. 1804. Later kwam hij te Amsterdam met zijne moeder, die toen weduwe was, en werd 6 April 1810 ingeteekend, waarna hij alhier 22 April van dat jaar voor de Schepenen der stad huwde met Aleyda Klein, geb. te Naarden in 1779, gestorven te Haarlem 4 Nov. 1832, dochter van Cornelis en Thijmetje Dekker. In 1818 vestigden zij zich te Haarlem. Uit dit huwelijk kwamen drie kinderen voort:

1°. CORNELIS GERRIT STAPERT, geb. te Amsterdam, 18 Aug. 1812, gehuwd 4 April 1838 met Margaretha Smit, geb. te Staphorst in 1806, dochter van Egbert en Annetje Pouwels van Veen.

2°. NANNING PETRUS STAPERT, geb. als voren op 20 Maart 1815, ingeschreven als lidmaat te Dordrecht 15 April 1855, waar hij bleef wonen tot 13 Sept. 1858. Hij huwde de eerste maal op 20 Oct. 1847 met Dina Roest, uit welk huwelijk geboren werd te Dordrecht op 18 Febr. 1857 ALBERT ANTONIE STAPERT (2); de tweede maal met Everdina Hermina van Rheeden.

(1) Zie o. a. Catalogus van de Bibliotheek van het Paleis van Justicie te 's Gravenhage.

(2) Zie Staatsblad van 14 Oct. 1892.

3°. SUSANNA JACOBA STAPERT, geb. te Haarlem 22 Nov. 1817, huwde met Aart Marinus de Jong, en overleed te Amsterdam 2 Jan. 1877. Uit dit huwelijk kwam voort eene dochter genaamd Susanna Jacoba de Jong, geb. te Apeldoorn 9 Jan. 1853, gehuwd met Willem Gijsbert Hogerbees, Godsdienstonderwijzer, geb. alhier 12 Nov. 1849, zoon van Johannes en Francina Christina Stephana Strietman.

CORNELIS GERRIT STAPERT, voornoemd, en zijne echtgenoote Margaretha Smit hadden een zoon genaamd: ALBERT PETRUS STAPERT, geb. te Amsterdam, 9 Maart 1843, gehuwd door Ds. H. Steenberg op Woensdag 26 Juli 1865 in de Nieuwe Kerk, met Krijntje Nijgh, geb. te Katwijk 17 Sept. 1839, dochter van Leendert Nijgh en Jacoba van Duijn. Uit dit huwelijk werd slechts eene dochter geboren genaamd: SOPHIA CORNELIA STAPERT.

In de XVII^de^ eeuw treffen wij verscheidene Staperts aan te Harlingen; niettegenstaande vele onderzoekingen, hebben wij slechts een dezer takken geheel tot op heden kunnen volgen.

1ste Generatie:

FREDERIK STAPERT

werd te Harlingen geboren in 1676 of '77. Het is ons niet gelukt de namen zijner ouders op te sporen. In het begin van 1700 kwam hij naar Amsterdam en werd als lidmaat ingeschreven bij de Remonstrantsche Gemeente alhier. Hij huwde in de Rem. Kerk met CORNELIA VAN DE RIJP, geboren te Amsterdam in 1669. Zij zijn kerkelijk ingeteekend 9 Nov. 1703; de acte van huwelijk werd verleend 28 Nov. van dat jaar. Uit dit huwelijk werd slechts een zoon geboren in 1706,

2de Generatie:

VOLKAART STAPERT

genaamd. Hij werd lidmaat der Rem. Gem 28 Aug. 1726. Volgens de Puije Inteeken-Registers van 5 Oct. 1741, huwde hij den 24 Oct. 1741 alhier voor Schepenen met Emmerantia Ostens, dochter van Dr. Gijsbert Ostens en Elisabeth de Pauw, gedoopt 13 Aug. 1713. (1) Volgens het Doopboek der Rem. Kerk hadden Volkaart Stapert en Emmerantia Ostens de volgende kinderen:

3de Generatie:

1. GIJSBERT STAPERT (zie blz. 42).
2. CORNELIA STAPERT, ged. 21 Oct. 1744.
3. FREDERIK STAPERT, gedoopt 17 April 1747, jong gestorven.
4. ELISABETH STAPERT, gedoopt 26 Juni 1750, jong gestorven.
5. FREDERIK STAPERT, gedoopt 18 Aug. 1752, lidmaat geworden 29 Mei 1782.
6. ELISABETH STAPERT, gedoopt 30 Mei 1755.

---

(1) Extr. Rem. Doopboek:

„Door Ds. Isaac Emilius inhuijs gedoopt Emmerantia, craamdochtertje van Ds. Gijsbertus Ostens en Elisabeth de Pauw, 13 Aug. 1713." — Zie over Dr. Ostens Bijlage XVII.

Mr. Dr. GIJSBERT STAPERT.

Hij werd gedoopt 10 Aug. 1742, (1) bezocht het Amsterdamsch Gymnasium, tijdens het rectoraat van Dr. Otto Arntzenius, en, volgens het gebruik uit die dagen, sprak hij, bij het verlaten der Latijnsche school, op 24 Maart 1758, 16 jaar oud zijnde, in het Koor der Nieuwe Kerk alhier eene Latijnsche redevoering uit, getiteld: *De Ingrato animo Graecorum aliorumque veterum populorum erga viros de patria sua bene meritos.* Deze redevoering verscheen in druk bij Johan Haffman, uitgever alhier, even als die zijner drie commilitiones A. van Helsdingen, J. J. Schelé en J. van Beuningen Noordbeek, die denzelfden dag overgingen. Na deze oratie droegen andere mede-studenten eenige Hollandsche en Latijnsche gedichten op hem voor, waarvan wij er eenige hebben aangehaald in Bijlage XVIII. Gijsbert Stapert studeerde twee jaren aan het Athenaeum Illustre te Amsterdam en daarna drie jaren aan de Hoogeschool te Leiden, waar hij op zijn 23-ten jaar tot doctor promoveerde. (2)

Hij schreef twee Latijnsche dissertaties voor zijne dubbele promotie. De eene getiteld:

Specimen physicum de Aestu Maris, gevolgd door 7 stellingen, die hij in het openbaar verdedigde 14 Juni 1765 van 8—10 uur 's morgens, ter verkrijging van den graad van Doctor in de bespiegelende Wijsbegeerte en Magister in de Vrije Kunsten. De andere getiteld:

Specimen Juridicum exhibens differentias actionum bonae fidei, stricti juris et arbitrariarum, jure civili et Hollandico, gevolgd door 12 stellingen, die hij in het openbaar verdedigde dien zelfden dag 's morgens van 10—12 uur, ter verkrijging van het Doctoraat in de beide Rechten aan de Universiteit te Leiden. (3)

Eenige dagen na deze dubbele promotie begaf hij zich weder naar Amsterdam, waar hij zich den 28 Aug. van dat jaar als lidmaat liet inschrijven bij de Remonstrantsche gemeente en zich vestigde als advocaat. (4) Hij ging toen bij zijne ouders in, die een huis bewoonden op de Keizersgracht over de Westermarkt. Later in 1791 na den dood zijns vaders verplaatste hij zijn kantoor naar de Leliegracht tusschen de Prinsengracht en Keizersgracht. Hij was ook Curator van het Seminarie der Remonstranten te Amsterdam. In een Memorie van de H.H. Professoren, Curatoren en Gecommitteerden der Societeits Vergadering tot opheldering van hetgeen door Mr. Dr. G. Stapert is gedaan ten einde Prof. Wijttenbach, behalve het onderwijs in de wijsbegeerte, ook dat in het Grieksche Nieuwe Testament verder op te dragen (Mei 1781), vinden wij het aandeel dat hij heeft gehad in die benoeming. Het geschrift bevat klachten der Medecuratoren omtrent de vrijzinnigheid van G. Stapert in deze zaak. Zij achtten het onderwijs van

(1) In het Rem. Doopboek staat:

„Den 10den Aug. 1742 in huis gedoopt: Gijsbert kraamzoontje van Volkaart Stapert en Emerentia Ostens. Getuige: Elisabet de Pauw, Wed. van Ds. Gijsbert Ostens".

(2) Het Album Academicum der Leidsche Hoogeschool geeft aan:

„10 Juli 1760: Gijsbertus Stapert Amstelaedamensis 18. j."

(3) Deze beide dissertaties werden gedrukt te Leiden (bij Petrus van der Eyk en Johannes Bos.) Exemplaren daarvan bevinden zich o. a. aan de Prov. Bibl. in het Paleis van Justicie te Leeuwarden.

(4) In de Advocaten-Lijst te Amsterdam (die loopt van 9 Maart 1730 tot 26 Febr. 1811) staat: „17 May 1768: *Gisbertus Stapert* is den 14 Juny 1765 bij de Universiteit te Leyden gepromoveert en heeft den Eed van Getrouwigheid gedaan in Handen van den Heer en Meester Wigbold Slicher den 1 July 1765."

Prof. Wijttenbach niet voldoende in het Gr. N. Testament, omdat hij geen theoloog was, en zij wilden vooral *„dat den studenten den zin en meening der Heilige schrijveren moesten uitgelegd worden om hen dus een goed begrip te geven van de waare gronden der godgeleerdheid tot welke zij opgeleid worden"*. G. Stapert was hierin eene geheel andere meening toegedaan. Volgens hem was de philoloog in het Grieksch geschikter om zich met het onderwijs in het Gr. N. Testament te belasten dan de godgeleerde, en hij maakte door zijne eigene bemoeiingen dat Wijttenbach toch hoogleeraar in dat vak werd, niettegenstaande het vrome, langdraderige betoog en geklaag der overige Medecuratoren en Gecommitteerden. En de toekomst heeft bewezen dat het standpunt van Mr. Dr. Gijsbert Stapert het juiste was.

Hij bleef ongehuwd. Zijn datum van overlijden is ons niet bekend.

In het begin der XVIIIde eeuw vinden wij in Friesland een Douwe, die twee zonen had: Sybe, gehuwd met Antje Jans, en Yede, die gehuwd was met Trijntje Doens. In de doopboeken komen al deze personen zonder geslachtsnaam voor. De afstammelingen van deze twee broeders namen pas later, en wel na 1811 den naam Stapert aan. Verdere onderzoekingen door ons gedaan omtrent deze personen, voor 1700, hebben ons echter niet kunnen terugvoeren naar den een of anderen Stapert in deze genealogie genoemd. Ofschoon hunne namen en die hunner afstammelingen in ons bezit zijn, hebben wij ze echter hier om bovengenoemde reden achterwege gelaten.

Elders vinden wij nog vermeld de namen van EBELTJE STAPERT, die omstreeks 1650 leefde, van PIETER STAPERT, die eene dochter had genaamd BAUCKJE STAPERT, van MELIS STAPERT, wiens zoon DOUWE STAPERT, den 19 Aug. 1670 te Oenkerk als lidmaat bij de Ned. Herv. Gem. werd ingeschreven. In het Trouwboek van Sexbierum (Barradeel) komt voor den 10den Oct. 1697 een PIJTER STAPERT, voor de laatste maal geproclameerd, gehuwd met Maria de Vries. In 1698 was hij, volgens de Stemcohieren, mede-eigenaar van Eelsma-State, *nomine uxoris*, Maria de Vries en haar twee kinderen. Verder vinden wij nog Mr. HILCO of HIJLKO STAPERT, Advocaat bij den Hove van Friesland. Op de *Matricula Advocatorum*, berustende bij het Friesche Genootschap voor G. O. en T. en die aanvangt met 1577, chronologisch, komt hij voor als ingeschreven 24 Nov. 1761 en in 1780 weder geroijeerd. In het Album Acad. Franeq. staat: *„9 Sept. 1754 Hylko Stapert, Harlinganus"*. In datzelfde album komt nog voor in 1760 (zonder datum) een zekere K. STAPERT, J. U. candidatus. Te Harlingen vinden wij nog ingeschreven onder de lidmaten op 19 April 1714 FOCKE STAPERT, Kapitein bij de Schutterij (1). In deze laatste stad vooral trof men eertijds verscheidene leden aan der familie

(1) Het schutterij-corps te Harlingen stond destijds in groot aanzien. Cf. JACOBUS KOK. *Geschiedenissen der Nederlandsche Schutterijën en Exercitiegenootschappen.* Amsterdam 1784 (bl. 176).

Stapert. Van verscheidene hunner is het ons, niettegenstaande veel zoekens, tot nog toe niet gelukt te ontdekken in welken graad van bloedverwantschap zij tot elkander stonden.

Nog dient opgemerkt te worden dat, bij het nazien van doopregisters, in verschillende dorpen van Friesland en eenige andere plaatsen van ons land, wij den naam STAPERT nog verscheidene andere malen hebben aangetroffen, doch dat wij het overbodig hebben gevonden die personen hier op te geven. Als reden hiervan dient dat, hoewel wij ons de moeite hebben gegeven te onderzoeken, zoover als mogelijk was, waar het begin te vinden was van die takken, wij telkenmale tot de ontdekking zijn gekomen dat zij niet in rechte lijn, soms in het geheel niet van dit geslacht afstamden. Naam en wapen zijn aangenomen door verscheidene familiën, die er een eer instelden om af te stammen, ook maar in vrouwelijke linie, van het eenmaal zoo beroemde geslacht Stapert.



STAPERT

in den Ryksadelstand verheven door Karel V. by diplomata van 4 Mei en 19 Oct 1555



STAPERT

[illegible]

[illegible]

[illegible]



WAPEN

voorkomende op een oud Cachet

GENEALOGIE.

EERSTE GENERATIE.

EPE STAPERT geb. te Wommels omstreeks 1460, gehuwd met *Hijlck N.* Hunne **kinderen** zijn:

TWEEDE GENERATIE.

1. HANS (of *Johannes*) STAPERT, geb. te Wommels omstreeks 1490, gehuwd met *Tjets Oegema.* Zij hadden 5 **kinderen,** waaronder ook eene dochter. Het zijn:
2. BOTTE STAPERT mede geb. te Wommels, zonder kinderen gestorven.

En vermoedelijk ook nog deze:

3. DOUWE STAPERT, te Ytens wonende in 1543. Hij had 3 zoons en 2 dochters. (Zie pag. 49 sub A.)
4. HAIO STAPERT, pastoor te Oosterend in 1551.

DERDE GENERATIE.

1. EPE STAPERT, dorpsrechter te Wommels, mederechter van Hennaarderadeel, omstreeks 1513 geb.; gehuwd met *Sybrich, Marck Sierckz.d.* In den Rijksadelstand verheven 4 Mei 1555. **Kinderen:** (Zie pag. 48 sub A.)
2. Mr. SAECKE STAPERT, Burgemeester van Sneek, huwde 2 maal: 1°. met *Ydt* of *Ida N,* nicht van *Joachim Hoppers,* en 2°. met *Ibel van Albada,* achternicht van *Viglius van Aijtta.* In den Rijksadelstand verheven 4 Mei 1555. Had **kinderen.** Hij stierf met zijne tweede vrouw te Emmerik in 1580.

DERDE GENERATIE.
(Vervolg)

VIERDE GENERATIE.

A.

1. Mr. LOUW (of *Laurentius*) STAPERT, geb. te Wommels omstreeks 1560, gehuwd met *Eva N.* Hij leefde nog in 1642.
2. JETSKE STAPERT, gehuwd met *Jan Hotzes van Rheen*, aanzienlijk eigenerfde te Wommels. In 1593 hadden zij 8 kinderen.

3. Prof. Dr. CYPRIANUS (of *Sybren*) STAPERT, Bijzitter van de Keizerlijke Kamer te Spiers, geb. te Wommels in 1515, gest. te Spiers 5 Maart 1578. Gehuwd. Hem werd door Karel V eene wapenconcessie verleend op 9 Nov. 1547. In den Rijksadelstand verheven 4 Mei 1555, en daarna tot Paltzgraaf 19 Oct. 1555.
Kinderen:

1. OTTO HENRICUS STAPERT, de oudste zoon. Hij leefde o. a. nog in April 1641, en woonde te Spiers.
2. Mr. ANDREAS HIERONYMUS STAPERT, Kanunnik van het sticht Sint-Guido te Spiers, en later Vicaris der Kerk aldaar. Hij leefde o. a. nog in 1622. Hij is vermoedelijk ook een zoon van Cyprianus.

DERDE GENERATIE.
(Vervolg.)

4. JOHANNES STAPERT, geb. te Wommels omstreeks 1520; was gehuwd en had kinderen. Hij stierf te Emmerik in 1568. In den Rijksadelstand verheven 5 Mei 1555. Zijn **zoon**:
5. AAL STAPERT, geb. te Wommels in 1510, huwde en woonde te Witmarsum, waar zij 28 Febr. 1570 overleed. Had kinderen.

A.

1. SAECKE STAPERT, woonde te Ytens in de landen zijns vaders.
2. EPE STAPERT, naar zijn grootvader genoemd, leefde te Wommels.
3. HANS [*Douwes*] STAPERT, Burgemeester van Franeker, Medegedeputeerde der Staten van Friesland, Ontvanger-Generaal, enz. geb. 1577, overl. 11 Mei 1647. Huwde met *Antje Jansd. Sijrfsma*, geb. 1594, overl. 20 April 1624. Hadden 5 kinderen, waarvan 4 jong stierven. Hun **zoon**:
4. JAY STAPERT, die later te Achlum woonde.
5. TEETS STAPERT, die later te Oenkerk woonde.

VIERDE GENERATIE.
(Vervolg.)

SYBREN STAPERT leefde nog in 1640. Hij huwde en had een **zoon** genaamd:

DOUWE (of *Dominicus*) STAPERT, huwde in 1652 met Bauckje bij Lauta uit Harlingen. Hij was Lid van de Vroedschap te Franeker. Hun **zoon**: (Zie pag. 50 sub A.)

VIJFDE GENERATIE.

JOUWERT STAPERT, geb, te Eestrum omstreeks 1610; gehuwd met *Wickjen Uwes*, overl. omstreeks 1698. Zij hadden twee **zonen**. (Zie pag. 50 sub B.)

VIJFDE GENERATIE. (*Vervolg*) | ZESDE GENERATIE. | ZEVENDE GENERATIE.

A.

HANSO STAPERT, geb. te Oenkerk, omstreeks 1654, was predikant, huwde 22 Juni 1682 te Aalsum met *Geertje Thomasd. Noë*, en stierf te Finkum omtrent 1 Nov. 1709. **Kinderen:**

1. SIERD STAPERT, gedoopt te Aalsum, 25 Nov. 1683.
2. THOMAS STAPERT, ged. te Finkum, 8 Aug. 1686.
3. AUCKJEN STAPERT, ged. als boven, 21 Mei 1691.
4. JOHANNES STAPERT, ged. als boven, 5 Aug. 1694.

B.

1. SYBREN STAPERT, werd geboren te Eestrum, was gehuwd met *Sjoerdtje Sijtzes*. Uit dit huwelijk ontstonden twee **kinderen:**
   1. JOUWERT STAPERT, gedoopt 5 Nov. 1687, jong gestorven.
   2. JOUWERT STAPERT, houtkooper, werd geb. te Eestrum, 24 Maart 1689; overleed te Lemmer 1774. Gehuwd met *Tetje Nannes* [*Musculus*], dochter van *Nanne Annes* (zie bl. 36, noot 3), houtkooper en vrederechter te Lemmer (geb. 4 Juni 1670 † 29 Juni 1753) en *Yanke Annes* (1677—1709). **Kinderen:** (Zie pag. 51 sub A.)
2. UWE STAPERT, dorpsrechter te Eestrum, aldaar geb. omstreeks 1660, gehuwd met *Trijntje Nannes*, 1 Nov. 1691 (zie bl. 35).

ACHTSTE GENERATIE.

A.

1. SYBREN STAPERT, geb. 23 Febr. 1731, overleden 10 Febr. 1799, gehuwd in Sept. 1755 met *Maria Folkerts Soersma,* geb. te Kollum 7 Sept. 1738. Uit hun huwelijk ontstonden vier **kinderen:**
2. JANKE STAPERT, gestorven in 1809. Van deze, als moeder, stammen de *Buwalda's* af. (Zie Appendix Buwalda).
3. GEERTJE STAPERT, gehuwd met *Reinder Buwalda.* (Zie Appendix Buwalda).
4. NANNE STAPERT;
5. SJOERDJE STAPERT;
6. SJOERD STAPERT.

[Zie voor deze drie laatsten pag. 52: Achtste Generatie (*vervolg.*)]

NEGENDE GENERATIE.

1. JOUWERT STAPERT, gehuwd met *Trijntje Westra,* eene bloedverwante van Jarich Westra, Burgemeester van Harlingen. Hunne **kinderen** zijn:
2. TETJE STAPERT, geb. te Lemmer 1758, overleden te Dokkum, 12 Juli 1838, gehuwd 15 Dec. 1780 te Lemmer met *Mr. Jouwert Witteveen.* (Zie Appendix Witteveen).
3. BARENDJE STAPERT, ongehuwd gestorven.
4. SJOERDJE STAPERT, gehuwd met *Frederik Witteveen,* waaruit een zoon, *Frederik,* die ongehuwd is gestorven.

TIENDE GENERATIE.

1. SYBRAND STAPERT, geb. in 1796, ongehuwd overleden in 1813.
2. LOLKE STAPERT, gehuwd met Johanna Leure, uit welk huwelijk eene dochter, *Trijntje,* die ongehuwd overleed te Lemmer.
3. PIETERTJE STAPERT, geb. te Lemmer 21 Dec. 1798, overl. aldaar 11 April 1827, huwde 24 Juni 1823 met *Dr. Folkert Johannes Witteveen,* geb. te Metslawier 18 Dec. 1793, overl. te Lemmer 12 Oct. 1886. Als student te Groningen, werd hij ingelijfd bij de garde d'honneur, was doctor in de medicijnen, en tal van jaren wethouder te Lemmer. Uit dit huwelijk werd geboren eene **dochter.** (Zie pag. 55 sub A.)

ACHTSTE GENERATIE.
(Vervolg.)

4. NANNE STAPERT, geb. te Lemmer 30 Oct. 1729, huwde met *Foekjen Tijssens Pekema*. Uit dit huwelijk werden geboren:

5. SJOERDJE STAPERT, geb. in Nov. 1723, overl. te Lemmer 21 Jan. 1784, was gehuwd met *Cornelis Witteveen*, geb. 1716, grietenijontvanger van Lemsterland, overleden te Lemmer 9 Febr. 1802. (Zie voor hunne kinderen Appendix Witteveen).

6. SJOERD STAPERT, geb. 9 Nov. 1735 te Lemmer, overl. aldaar 1 Nov. 1816: Waterbouwkundige, aannemer van Publicke werken en Scheepsbouwmeester te Lemmer, bijgenaamd aldaar *Sjoerdbaas*; huwde 20 Nov. 1757 met *Minke Barres*. Uit dit huwelijk werden geboren twee **zonen** en vijf **dochters**, het zijn:

NEGENDE GENERATIE.
(Vervolg.)

1. JOUWERT STAPERT, die twee maal gehuwd was en zonder kinderen stierf. De eerste maal met zijne volle nicht *Cornelia Stapert*, geb. Juni 1769, overl. 23 Dec. 1792, de tweede maal met *Froukjen Koerts*.
2. JENTJE STAPERT, gehuwd met *Antje Cornelis Sleeswijk*. Uit dit huwelijk werd slechts eene **dochter** geboren:
3. TIJS PEKAMA STAPERT, geb. te Lemmer, 21 Dec. 1777.

1. TRIJNTJE STAPERT, overl. 1827, gehuwd omstreeks 1783 met *Gerben Eekma*, geb. te Sneek, Koopman aldaar. Hunne **kinderen** zijn:
2. BARRE STAPERT, geb. 28 Sept. 1764, gest. 7 Dec. 1837, gehuwd met *Tetje C. Witteveen*; hadden geen kinderen.
3. ANTJE STAPERT, geb. 20 Nov. 1766, overl. 16 Nov. 1837, gehuwd met *Feike Hoeksma*: zonder kinderen.

TIENDE GENERATIE.
(Vervolg.)

Wiepkjen genaamd, die met *Yde de Haan* huwde. Hun **zoon** heet: (Zie pag 55 sub B.)

1. KLAAS EEKMA, geb. 4 Juli 1784, overleden 11 Maart 1851, was apotheker te Sneek en huwde met *Henderica Kool*, geb. 27 Juli 1791. uit welk huwelijk geboren werden: (Zie pag. 55 sub c.)

NEGENDE GENERATIE.
(Vervolg)

4. CORNELIA STAPERT, geb. Juni 1769, gestorven 23 Dec. 1792, gehuwd met haar vollen neef *Jouwert Nannes Stapert.* (Zie hierboven 9de Generatie, pag. 52).
5. TETJE STAPERT, geb. 28 Aug. 1762, overl. 27 Oct. 1838, gehuwd met *Rienk Cornelis Sleeswijk.* (Zie voor hunne **kinderen**:Appendix Sleeswijk.)
6. SJOERDJE STAPERT, geb. 20 Aug. 1773 te Lemmer, gest. 16 Juni 1834, huwde in Juli 1800 met *Tjepco Lycklama à Nycholt,* apotheker te Bolsward, geb. 4 Nov. 1764, overl. 29 April 1823. (Zie voor hunne kinderen : Appendix L. à N.)
7. JOUWERT STAPERT, geb. 20 Aug. 1771, overl. 17 Febr. 1857, was tweemaal gehuwd : 1°. met *Teetske Halbesma;* 2°. met *Grealtje Tjeerds de Boer*, geb. 13 Oct. 1788, overl. 22 Oct. 1857. Uit het eerste huwelijk kwamen elf, uit het tweede zes **kinderen** voort. Het zijn :

TIENDE GENERATIE.
(Vervolg)

2. AURELIA EEKMA, gehuwd met *Tjomme,* zoon van den Luitenant *Auke Stam.* Uit dit huwelijk werden geboren : (Zie pag. 55 sub D.)
3. MINKE EEKMA, gehuwd met *Van Dijk,* uit welk huwelijk twee **zonen**: (Zie pag. 55 sub E.)
4. CATHARINA EEKMA, ongehuwd.
5. SJOERDJE EEKMA, gehuwd met *Dirk Cornelis Zijlstra,* zeehandelaar te Harlingen, geb. in 1775, waaruit eene **dochter**: (Zie pag. 55 sub F.)

1. MINKE STAPERT, die gehuwd was met *Hendrik Jellis Prins* uit Sneek. Hunne **kinderen** zijn : (Zie pag. 56 Elfde Generatie).
2. BARRE STAPERT, ongehuwd gestorven.
3. JANKE STAPERT, geb. 10 Maart 1807, alsmede ongehuwd gestorven, 21 Maart 1877.

TIENDE GENERATIE.
(Vervolg.)

4. SJOERD STAPERT, alsmede ongehuwd gestorven.
5. CORNELIS STAPERT, gehuwd met *Wiepkje Trip*, overl. te Amsterdam 8 Mei 1888. (Zie Appendix Trip).
6. AKKE of AUKIE *(Aurelia)* STAPERT, gehuwd met *Fokele Hendriks Trip*. (Zie Appendix Trip).

7—11: vijf kinderen, allen zeer jong gestorven. Mannelijke afstammelingen zijn dus, uit dit eerste huwelijk, niet meer in leven. Uit het tweede ontstonden:

1. FROUKJEN STAPERT, geb. 31 Aug. 1820 te Lemmer, overl. te Wolvega 2 Aug. 1889, gehuwd met *Hans Alberts Snijder*, gewoond hebbende te Wolvega van 1880—1889. Hadden verscheidene kinderen.
2. TJEERD STAPERT, geb. 3 Aug 1822.
3. BARRE STAPERT, geb. 6 Juli 1824, overl. in 1854, was gehuwd met *Anna Feikes*. Zonder kinderen.
4. SIEBE STAPERT, geb. 4 Mei 1826, ongehuwd overleden in 1842.
5. FEIKE STAPERT, gehuwd. Heeft 5 kinderen
6. SIJBRAND STAPERT, geb. te Lemmer 3 Jan. 1819, overl. te Rotterdam 18 Maart 1888. Huwde 26 Mei 1850 te Zandvoort met *Kornelia*

TIENDE GENERATIE. *(Vervolg.)*	ELFDE GENERATIE.	TWAALFDE GENERATIE.
Koning, geb. te Zandvoort 28 April 1822, overl. te Amsterdam 21 Juli 1856, dochter van *Jan Koning*, Burgemeester van Zandvoort, en van *Sophia van der Meij*. Uit dit huwelijk werden drie **kinderen** geboren: (Zie pag. 56 sub A.	A. TRIJNTJE STAPERT, geb. 1825, overl. 1827. B. ANNE DE HAAN (Zie bl. 38). C. 1. GERBEN EEKMA en TRIJNTJE EEKMA } die jong gestorven zijn. 2. ELISABETH EEKMA, geb. 13 Maart 1820, overl. 3 April 1852. 3. AURELIA EEKMA, ongehuwd overl. in 1844. 4. TRIJNTJE of TIENE EEKMA, geb. 1825, overl. 1853 Gehuwd met *Gerrit Cool Thomasz.* Hun **zoon**:	THOMAS COOL, geboren 25 December 1891.
	5. ELISABETH EEKMA, gehuwd met *A. van Ringh*, Apotheker te Sneek. Hunne **kinderen** zijn: (Zie pag. 56 sub B.) D. 1. TIETJE STAM, gehuwd met *Dr. Aentz*, later ten tweede male te Sneek. 2. GERBEN STAM, gehuwd. 3. WIETZE STAM. 4. CATHARINA STAM, ongehuwd. E. JAN en GERBEN VAN DIJK, beiden overleden. F. CATHARINA ZIJLSTRA, geb. te Harlingen 13 Aug. 1824.	

ELFDE GENERATIE.

(Vervolg.)

1. ANTJE PRINS, geb. te Sneek 28 Dec. 1815, gehuwd met Wiebe Osinga, geb. 30 Nov. 1808.
2. TEETSKE PRINS, gehuwd met *Gerlof Dijkstra*.
3. JELTJE PRINS.
4. AKKE PRINS, geb 1823, gehuwd met *B. de Jong*, te Sneek.
5. JELLE PRINS, geb. 1825.
6. HARMINA PRINS.
7. JOUKJE PRINS, geb. 1830 gehuwd met *G. Werken*.
8. HIELKJE PRINS, gehuwd met *D. Haga*.

A.

1. GRELINA JACOBA STAPERT, geb. te Amsterdam 12 Febr. 1851.
2. JAN GERARDUS STAPERT, mede te Amsterdam geboren 8 April 1853, ongehuwd overleden 11 Jan. 1892 te Randwijk (Over-Betuwe).
3. SOPHIA BARRA STAPERT, geb. 15 Oct. 1854, als voren, ongehuwd.

TWAALFDE GENERATIE.

(Vervolg.)

B.

1. GERBEN VAN RINGH, gestorven 1875.
2. KLAAS VAN RINGH, ongehuwd, apotheker te Bolsward, geb. 28 April, 1845.
3. HENDRIK VAN RINGH, geb. 29 Aug. 1849.
4. HENDRIKA VAN RINGH, geb. 9 Sept. 1852.

APPENDICES.

APPENDIX.

Geslacht Lycklama à Nijeholt.

(BOLSWARD, ROTTERDAM, ZWOLLE.)

Wapen.

Een gedeeld schild met roode lijst, beladen met 8 goudstukken, gesteld: 3, 2 en 3.
A. In goud een blauwe dwarsbalk, boven en onder vergezeld van eene roode lelie.
B. In goud een roode hertenkop, van voren. Helmteeken: een uitkomende zware adelaar met een ontbladerden eikel in den bek, elke vleugel beladen met een gouden paal, die overladen is met eene roode lelie. Het wapen van de tak der Lijcklama's à Nijeholt, die 20 Dec. 1817 in den adelstand werden verheven, werd toen eenigzins gewijzigd, doch verschilt slechts zeer weinig van het hier beschreven wapen der overige takken.

De vroegere patricische familie Lijcklama à Nijeholt, waarvan afstammelingen thans tot den Nederlandschen adel behooren is gedeeltelijk in Friesland gevestigd en heeft haar oorsprong uit Steenwijkerwoud in Overijssel. Foeke Sjoerds noemt in zijne Beschrijvinghe van Oud- en Nieuw-Friesland (deel I, p. 867) den grietman LIJCKLE EEBLENS, »de stamvader van het beroemde Eigenerfde geslagte der Lijcklamaas toe Nijeholt". Verder zegt hij: »Toen de Gelderschen, in den jare 1514, het huis FRIESBURG te Nijeholt, dat Lijckle Eeblens toebehoorde, geplundert, en vervolgens afgebrand hadden, begiftigde de stadhouder Floris van Egmond, naderhand dien Grietman met de halve Grietenije van Stellingwerf, en de gehele Grietenije van Schoterland, en zulks erfelijk voor hem en zijne nakomelingen; 't welk vervolgens door den Keizers bekragtigt is geworden, en de Commissie daartoe strekkende, geregistreerd werd op den 19 Aug. 1525". Dit huis Friesburg lag bij het dorp Oldeberkoop, alwaar verscheidene Lijcklama's bezittingen hebben gehad. (1) — De tegenwoordige staat der familie wordt vermeld in het Jaarboekje van den Frieschen Adel (Leeuwarden 1883), onder de hoofdredactie van Jhr. A. Lijcklama à Nijeholt (bl. 33).

---

(1) Zie over de geschiedenis en genealogie van dit geslacht: *Jhr. Mr. Baerdt van Sminia:* Nieuwe Naamlijst van Grietmannen. — *De Wal:* Oratio de claris Frisiae Jureconsultis. — *Ferwerda:* Waponboek. — *Dr. Schelterna:* Staatk. Nederland. T II, p. 42 en volgende; — *Winsemius:* Chronicke van Vriesland, fol. 414; — *Vriemoet:* Athenae Frisiacae P. XLI, p. 122 en volgende. — STEMCOHIER van het dorp Oldeberkoop (1640 en 1698). — *Rietstap:* Stam- en Wapenboek van den Nederlandschen Adel. — *Jhr. De Haan Hettema:* Stamboek van den Frieschen Adel.

SJOERDJE SJOERD JOUWERTSD. STAPERT, (1) geb. 20 Aug. 1773 te Lemmer, gest. 16 Juni 1834, huwde in Juli 1800 met TJEPCO LIJCKLAMA à NIJEHOLT, weduwnaar, (2) apotheker te Bolsward, geb. 4 Nov. 1764, overleden 29 April 1823. Uit dit huwelijk werden geboren twee dochters en drie zoons:

RINSKE LIJCKLAMA à NIJEHOLT, geb. 29 Dec. 1802, trouwde 2 Maart 1834 met *David Jan Bomberger*, korenhandelaar te Utrecht, geb. aldaar 17 Oct. 1803. Rinske overleed kinderloos in 1837.

SJOERD LIJCKLAMA à NIJEHOLT, geb. te Bolsward 11 Juli 1805, en aldaar ongehuwd overleden 13 Oct. 1887. Hij was Apotheker, Kerkvoogd en Wethouder in zijne geboorteplaats. (3)

HECTOR JACOB LIJCKLAMA à NIJEHOLT, Medicinae et Artis obstetriciae Doctor te Bolsward, geb. 20 Sept. 1808, overl. 5 Mei 1872, trouwde 17 Aug. 1834 met *Ina Petronella de Kok*, geb. 3 Aug. 1809. Hunne kinderen:

1. SJOERDJE LIJCKLAMA à NIJEHOLT, geb. 19 Mei 1835, gehuwd met *Dr. van der Ley*, te Bolsward.
2. Dr. TJEPCO LIJCKLAMA à NIJEHOLT, geb. 7 Juni 1837 te Bolsward, geneesheer te Rotterdam, huwde aldaar 15 Mei 1873 met *Anna Mees*, geb. 16 Maart 1847,

MINKE LIJCKLAMA à NIJEHOLT, geb. 2 Juli 1811, overl. 27 April 1819.

ANNA LIJCKLAMA à NIJEHOLT, geb. 25 Nov. 1814, ongehuwd overleden te Ameide op 8 Oct. 1843.

---

(1) Zie Jhr. DE HAAN HETTEMA: Stamboek van den Frieschen Adel, Leeuwarden 1846, 2 Dln.

(2) Zijne eerste vrouw was ALIDA VAN REEN, met wie hij trouwde in 1791. Zij overleed den 3 Juli 1792.

Deze TJEPCO LIJCKLAMA à NIJEHOLT stamt af van HECTOR L. à N. Juris utriusque Doctor te Franeker, Advocaat te Bolsward, geb. 8 Aug. 1736, gest. 1771 en van RINSKE WILLEMSD. VEERSMA, gehuwd 25 Jan. 1756. Mr. HECTOR L. à N. is de zoon van ALBERTUS L. à N. geb. 1705, gest. 2 Juni 1753, en ADRIANA VAN BURENSTINS, geb. 12 Juli 1707.

(3) „Sedert 1854 heeft het Friesche Genootschap van Oudheidkunde alle voorwerpen laten afbeelden uit Bolsward, welke maar eenigzins merkwaardig waren en uit het oogpunt van kunst verdienden bewaard te worden, waarbij dat genootschap in zijn streven veel te danken had aan de medewerking van den heer Sjoerd Lijcklama à Nijeholt, Kerkvoogd en Wethouder van Bolsward".

(*Friesche Oudheden:* Leeuw. 1875).

dochter van *Govert Jacob* en *Johanna Francina Hudig.*

3. CORNELIA LIJCKLAMA à NIJEHOLT, geb. 21 Maart 1839.
4. PETRUS LIJCKLAMA à NIJEHOLT, geb. 27 Oct. 1840, overleden 20 Jan. 1841.
5. PETRUS LIJCKLAMA à NIJEHOLT, geb. 25 Aug. 1842, huwde 6 Nov. 1866 te Bolsward met CATHARINA ELISABETH MARGARETHA DE KOK, geb. aldaar 29 Juli 1841, dochter van *Mr. Boele Jacobus* en *Elisabeth Margaretha Mulier.*
6. Mr. BOELE JACOBUS LIJCKLAMA à NIJEHOLT, geb. 1846.

De Heer P. Lijcklama à Nijeholt voornoemd, geboren te Bolsward 25 Aug. 1842, was zeeofficier van 1860—1867, en werd na zijn eervol ontslag uit den zeedienst, van 1868—1882 burgemeester van Franeker. Daarna was hij één jaar burgemeester van Leeuwarderadeel, en van 1883 tot het laatst van 1891 van Leeuwarden. Bij Kon. Besluit van 28 Oct. 1891 werd de Heer Lijcklama à Nijeholt benoemd tot burgemeester van Rotterdam. Daar werd hij gekozen tot Praeses-Magnificus van het Bataafsch Genootschap der proefondervindelijke wijsbegeerte. In het laatst van Dec. 1893 werd de Heer Lijcklama à Nijeholt, Ridder van de Orde van den Nederlandschen Leeuw, geroepen tot het hooge ambt van Commissaris der Koningin in de provincie Overijssel. (1)

(1) Zie het liberaal Weekblad *De Nederlander* van Nov. 1893.

APPENDIX.

Geslacht Witteveen. (1)

Wapen.

Schild in vier kwartieren verdeeld: 1°. in goud de zwarte halve adelaar; 2°. in blauw een boompje, waarom zich een slang kronkelt, op een groenen bodem; 3°. in blauw drie gouden klaverbladen; 4°. in goud drie groene eikels. Open helm; kroon. Dekkleeden: blauw, zilver en goud. Het geslacht Witteveen is afkomstig uit Noord-Holland, van waar het zich naar Friesland overplaatste, doch de vroegere oorsprong er van is niet verder na te gaan dan van 1726 af, daar de doopboeken der Ned. Hervormde Kerk te Lemsterland vóór dat jaar ontbreken. (2)

---

(1) Zie over de genealogie van dit geslacht: VORSTERMAN VAN OIJEN: Stam- en Wapenboek van aanzienlijke geslachten in Nederland. Deel III.

(2) Te Lemsterland beginnen
de Doopboeken bij het jaar 1726.
" Trouwboeken bij het jaar 1751: 20 Aug.
" Overlijdensboeken bij het jaar 1806.

SJOERDTJE JOUWERTSD. STAPERT, geboren in Nov. 1723, overleden te Lemmer 21 Jan. 1784, was gehuwd met Cornelis Witteveen, geboren in 1716, Grietenij-Ontvanger van Lemsterland, overleden te Lemmer op 9 Febr. 1802. Uit dit huwelijk ontstonden:

1. FREDERIK WITTEVEEN (zie sub A).

2. Mr. JOUWERT WITTEVEEN (zie bl. 66 sub II).

3. BARTELT WITTEVEEN (zie sub B).

4. HERMANNUS WITTEVEEN (zie sub C).

5. ANNETJE WITTEVEEN, geb. 1761, Notaris te Lemmer en aldaar overleden 15 Nov. 1826, was Syndic van de Kamer der Notarissen in het arrondissement Sneek. Hij was gehuwd met Sjoukjen Minnema.

6. SYBRAND WITTEVEEN (zie sub D).

7. GEESEN WITTEVEEN, gehuwd met Klaas Buwalda, 2de zoon van Arriën Buwalda. (Zie Appendix Buwalda).

8. TETJE WITTEVEEN gehuwd met Barre Sjoerds Stapert (zie Genealogie bl. 52).

I.

Afstammelingen van Cornelis Witteveen (1716—1802) en Sjoerdje Jouwertsd. Stapert (1723—1784):

A.

FREDERIK WITTEVEEN, voornoemd, gehuwd met Johanna Soersma, had o. a. tot zoon:

JOUWERT WITTEVEEN geb. in 1775, Assessor in de Grietenij Lemsterland, overleden te Lemmer 23 April 1820, was tweemaal gehuwd, in tweeden echt (ondertrouwd 14 Jan.) 1803 met Romkien Douwes Bruinsma. Uit het eerste huwelijk werden geboren:

FREDERIK CORNELIS WITTEVEEN, geb. 1799, ongehuwd overleden te Lemmer 5 Juni 1821.

MARIA WITTEVEEN, gehuwd met Lambertus Isaac van Daverveldt.

B.

BARTELT WITTEVEEN, geb. 1753, huwde met Armina Drijfhout, en stierf als weduwnaar 2 Sept. 1826 in een huis in de Lange Noordstraat te Middelburg. Uit hunnen echt kwamen voort twee kinderen, waarvan de een CORNELIS WITTEVEEN, (1) geb. in Jan. 1776,

---

(1) In de Doopboeken der Z. Kerk te Amsterdam vinden wij:

„Anno 1776, 10 Januarij: Cornelis, zoon van Bartelt Witteveen en Harmina Drijfhout, gedoopt door Ds Hubert".

gehuwd was met Jannetje Lust. Uit dien echt kwam de tak voort die thans nog te Haarlem en Utrecht en ten deele te Amsterdam gevestigd is.

C.

HERMANNUS WITTEVEEN, gehuwd met Meltje Willems: hun zoon CORNELIS, geb. te Lemmer in 1790, werd 14 Sept. 1807 als student te Leiden ingeschreven, werd 24 April 1814 bevestigd als predikant te Boornberg; van 1816 tot 1825 te Garijp, van 1825 tot 1834 te Oosthem, en eindelijk te Harderwijk, waar hij vrij lang in dienst der Ned. Herv. Kerk geweest is en, even als zijne vrouw, daar is overleden. (1)

D.

SYBRAND WITTEVEEN, gehuwd met Tietje Neuijen. Uit hun echt sproot o. a. voort: JAN WITTEVEEN, geb. te Amsterdam, 14 April 1799.

II.

TETJE SYBRENS STAPERT (geb. te Lemmer in 1758, overleden te Dokkum 12 Juli 1838; zie Genealogie bl. 51), huwde 15 Dec. 1780 te Lemmer met Mr. JOUWERT WITTEVEEN, geb. aldaar 26 Aug. 1748, advocaat en notaris te Metslawier. Hij kocht voor *f* 30000 het ambt van Ontvanger der boedelgoedsgelden in Oost-Dongeradeel, was daar Secretaris, later vrederechter en burgemeester van Dokkum, alwaar hij overleed 25 Dec. 1824.

Zij zijn de ouders van:

1. CORNELIS WITTEVEEN, geb. te Metslawier in 1782, ongehuwd, overleden te Dokkum in 1831.

2. MARIA WITTEVEEN, geb. te Metslawier 12 Maart 1785, gehuwd in Oct. 1809, overl. te Leeuwarden 30 Juli 1825. (Zie Appendix Andreae, bl. 71).

3. Mr. FREDERIK WITTEVEEN, (zie III).

4. SYBRAND WITTEVEEN, geb. te Metslawier, 13 Aug 1802, officier ter zee, later Rijksontvanger te Wirdum, overl. te Huizum 29 Oct. 1884, gehuwd te Schrans onder Huizum 2 Dec. 1841 met Margaretha Carolina Albarda, geb. te Stavoren 8 Maart 1808. Hunne kinderen zijn:

A. TETJE WITTEVEEN, geb. te Wirdum 28 Dec. 1842, gehuwd te Huizum 27 Mei 1875 met Anne Regnerus de Wendt, geb. te Sneek 28 Mei 1841, Kapitein der mariniers.

B. TJEERDJE WITTEVEEN, geb. als voren, 20 Febr. 1844.

C. JOUWERT WITTEVEEN, als voren geb. 27 Maart 1850, Officier der infanterie, Ridder der Militaire Willemsorde.

5. FOLKERT JOHANNES WITTEVEEN, (zie IV).

6. SJOERD WITTEVEEN, ongehuwd overleden te Norg.

III.

Afstammelingen van Mr. FREDERIK WITTEVEEN, zoon van Mr. Jouwert en Tetje Stapert, geb. te Metslawier 4 Febr. 1791, Secretaris van Oostdongeradeel en Metslawier, over te

(1) Zie Romein: Naamlijst der predikanten.

Metslawier 2 Dec. 1845. Hij huwde aldaar 10 Juni 1817 met Jacoba Geertruida Talma, geb te Dokkum 18 Jan. 1792, overleden te Metslawier 11 Febr 1863. Uit hun huwelijk werden geboren :

1. Mr. JOUWERT WITTEVEEN, geb. 28 Nov. 1818, overl. 6 Oct. 1879.

2. JACOBUS NICOLAAS WITTEVEEN, geb. te Metslawier 10 Mei 1821, lid van de Gedeputeerde Staten van Friesland, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, gehuwd te Metslawier 23 Juni 1851 met Tetje Meindersma, geb. te Ee 16 Dec. 1822.

3. SIJBRAND WITTEVEEN, geb. te Metslawier 17 Nov. 1823, Burgemeester van Oostdongeradeel, gehuwd te Zoelmond 7 Nov. 1873 met Carolina Jeannette Jacoba Van der Veur, geb. aldaar 28 Dec. 1846. Hunne kinderen zijn :

FREDERIK SIJBRAND WITTEVEEN, geb. te Metslawier 4 Sept. 1874.

JOHANNES CAROLINUS WITTEVEEN, geb. als voren 23 Oct. 1875.

4. TRIJNTJE VAN EIJSINGA WITTEVEEN, geb. te Metslawier 13 Dec. 1826, overleden op den huize Vaartzicht onder Oudwoude 21 Nov. 1857, gehuwd te Metslawier 13 Aug. 1851 met Mr. Johannes Jacobus Bolman, geb. te Leeuwarden 2 Mei 1820, Secretaris van Kollumerland.

5. TETJE WITTEVEEN, geb. te Metslawier, 19 Oct. 1829, overleden te Groningen 11 Oct. 1875, gehuwd in hare geboorteplaats 13 Oct. 1859 met Omius Adrianus van Slooten, geb. te Dokkum 1 Nov. 1829, oud Kapitein-Luitenant ter zee, Inspecteur over het loodswezen.

IV.

Afstammelingen van FOLKERT JOHANNES WITTEVEEN, geb. te Metslawier 18 Dec 1793, overleden te Lemmer 12 Oct. 1886, zoon van Mr. Jouwert en Tetje Stapert. Hij huwde te Sloten op 16 Febr. 1829, als weduwnaar van Pietertje Stapert (zie Genealogie bl. 51), met Titia Catharina Geertsma, geb. aldaar 13 April 1802, overl. te Leeuwarden 19 Jan. 1889, dochter van Dr. Cornelis Geertsma en van Cornelia Albarda. Uit het eerste huwelijk ontstond slechts eene dochter, Trijntje, geb. 1825, gest. 1827.

Uit het tweede huwelijk kwamen voort :

A. Mr. JOUWERT WITTEVEEN, geb. 23 Maart 1833 te Lemmer, Burgemeester van Kollumerland en Nieuwkruisland, gehuwd te Kollum 12 Sept. 1861 met Gesina Geertruida Hesse, geb. aldaar 11 Juni 1834. Zijne kinderen zijn :

1. MARTJEN HERMANNA WITTEVEEN, geb. in 1862, gehuwd met Dr. Douwe Ruitinga.

2. TITIA CATHARINA WITTEVEEN, geb. 9 Jan. 1863.

3. FOLKERT JOHANNES WITTEVEEN, geb. 25 Aug. 1868.

4. HERMANNUS MARTINUS WITTEVEEN, geb. 20 Nov. 1869.

5. GEESKE CORNELIA WITTEVEEN, geb. 10 Aug. 1871.

6. MARIA DANIELA WITTEVEEN, geb. 6 Jan. 1873.

B. TETJE WITTEVEEN, geb. 27 Mei 1831 ; ongehuwd overleden.

C. CORNELIS WITTEVEEN, geb. 13 April 1835, overleden 28 Aug. 1859.

D. FREDERIK JENTJE WITTEVEEN, geb. te Lemmer 1 Maart 1837, contrôleur van van den Waarborg te Amsterdam, gehuwd te 's Gravenhage 27 April 1870 met Wilhelmina Aletta Diederica van Dam, geb. 14 Juli 1850. Hunne kinderen zijn: Helena, Folkert Johannes, Titia Catharina en Cornelia.

APPENDIX.

Geslacht Andreae.

Wapen.

Schild gedeeld:

a. 1o. In zilver een hooiwagen van natuurlijke kleur.

2o. in goud een Morenkop.

b. in zilver eene staande hinde van natuurlijke kleur tegen een boom, die op een groenen grond staat.

Als eerste persoon van dit geslacht wordt vermeld Andries Gadzeszoon, geb. in 1620, erfgezetene te Hitzum en gestorven 24 Juli 1678.

JOHANNES PETRUS ANDREAE werd te Blija den 19 Sept. 1748 geboren, als candidaat bevestigd 24 Sept. 1775 te Lutjewoude en Kollumerzwaag. Hij wijdde de nieuwe kerk aldaar in, met 1 Kon. 8, vers 30*a*; den 24 Nov. 1782, werd hij emeritus, nam afscheid den 21 Sept. 1817 en overleed te Leeuwarden 5 Juni 1824, oud 75 jaren en 9 maanden (1). Uit zijn huwelijk met de dochter van Arnoldus Dibbetz en Maria Nijhoff ontstonden 5 kinderen, waaronder:

Mr. ARNOLDUS JOHANNES ANDREAE. Deze heeft als ambtenaar der registratie en domeinen in verschillende rangen gediend, was in 1844 Directeur der registratie en domeinen in de provincie Friesland, sedert 1840 Ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, en was tweemaal gehuwd:

1. in 1809 met Maria Witteveen, dochter van Mr. Jouwert en van Tetje Stapert (zie blz. 66); en

2. met Dieuke Albarda, dochter van Dr. Johannes en van Mintje van der Meulen. Hij stierf te Leeuwarden 7 Nov. 1853 en was vervaardiger van het geslachtsregister der familie Andreae, dat te Leeuwarden een paar jaren na zijn dood, bij G. T. N. Suringar, gedrukt werd.

Hij liet uit het eerste huwelijk acht, uit het tweede, drie kinderen na.

De tweede zoon, JOUWERT ANDREAE, geb. te Lemmer 16 Febr. 1812, stierf als vice admiraal, en was ridder van de Militaire Willemsorde, van den Nederlandschen Leeuw en van de St. Anna orde van Rusland.

De daarop volgende zoon is DANIEL HERMANUS ANDREAE, die als oud-notaris met zijne vrouw Petronella Maria Eskes, dochter van Bote en van Gezina Geertuida Groenman, te Kollum woont. Uit hun huwelijk ontstonden 5 kinderen: de oudste zoon, Mr. ARNOLDUS JOHANNES ANDREAE, notaris te Kollum, lid van den Gemeenteraad van Kollumerland en Nieuw Kruisland, huwde met Ulrica Hermanna Huber, dochter van Hendrik Wibo en van Cornelia Sara Noodt.

---

(1) Zie Romein: Naamlijst der Predikanten, deel II, blz. 503.

APPENDIX.

Geslacht Buwalda.

Wapen.

Schild gedeeld. Rechts, in goud een zwarte halve adelaar; links, in zilver drie groene klaverbladen, paalswijze gerangschikt.

JANKE STAPERT, dochter van Jouwert Sybrens Stapert en Tetje Nannes, overleden 16 Mei 1809, huwde met EEBLEN ARRIËN BUWALDA, den 17 October 1751 (zie bl. 51A).

Hunne kinderen zijn: ANNA; KLAAS, die huwde met Geesje Witteveen, dochter van Cornelis en Sjoerdje Stapert (zie Appendix Witteveen bl. 65); JOUWERT; ANKE; TETJE. Van hunne afstammelingen is mij verder niets bekend.

GEERTJE JOUWERTSD. STAPERT, zuster van de hier bovengenoemde, huwde met REINDER BUWALDA, den 9 September 1753.

Uit dit huwelijk werden geboren:

JOUWERT, JAN, KLAAS, ANE, HILTJE. (1)

---

(1) Omtrent het geslacht Bualda of Buwalda (= Beuwoude) komt nog het een en ander voor in:

Napjus: Geschiedkundige Beschrijving der stad Sneek: 1826. In 1813 werd gekozen als lid van de vroedschap dier stad ANE BUWALDA, die echter voor deze benoeming bedankte.

Verscheidene Bualda's komen voor in het Stamboek van den Frieschen Adel door Jhr. De Haan Hettema.

In de Stemcohieren van Westergoo, onder Tjerckwert, worden vermeld in 1640 SAECKE UBES BUALDA, en in 1698 YPE BUALDA. Zie ook: Geographisch Woordenboek van Friesland: (in voce BUWALDA).

Ook in de Doopregisters der Herv. Gem. van Amsterdam komt die naam voor.

Ook vinden wij nog dat een PIETER BUWALDA huwde met SJOUKE LYCKLAMA à NYEHOLT, geb. 11 Sept. 1794.

Een ABBE GERCKES VAN OENEMA THOE BUALDA trouwde te Tjerkwerd met Trijn van Haersma.

Zie verder: Rietstap: Armorial des familles nobles et patriciennes de l'Europe.

en Graaf Th. de Renesse: Dictionnaire des figures héraldiques, pag. 630.

APPENDIX.

Geslacht Sleeswijk.

Dit geslacht, dat oorspronkelijk uit Duitschland afkomstig is, komt reeds in het midden der zeventiende eeuw in Friesland voor. Men vindt in het Album Studiosorum Academiae Rheno-Trajectinae, tijdens het rectoraat van Frans Burman in 1664: »Sixtus Sleeswijck Frisius".

EERSTE GENERATIE.

RIENK CORNELIS SLEESWJK huwde met TETJE STAPERT, dochter van Sjoerd Jouwerts Stapert en Minke Barres, geb. te Lemmer 28 Aug. 1762, overleden 27 Oct. 1838 (Zie bl. 53). Zij hadden 2 zoons en 3 dochters:

TWEEDE GENERATIE.

1. TETJE, ongehuwd overleden.
2. MINKE
3. SJOERD
4. CORNELIS
5. CORNELIA

(2.–5.: zie beneden).

DERDE GENERATIE.

A. Uit het huwelijk van MINKE SLEESWIJK en Sietze Douwes van Veen kwamen de volgende kinderen voort:

TETJE, gehuwd met Hielke P. Bakker.
TETJE » » Sietze F. Haeksma.
DOUWE » » Froukje Wouda.
TITIA » » Luiken.
RIENK, ongehuwd.
CORNELIA, geb. 1838, ongehuwd overleden te Lemmer 30 Oct. 1890.

B. Van de kinderen uit het huwelijk van SJOERD SLEESWIJK en Tmeerkje Willems Monsma zijn ons geen bijzonderheden bekend.

C. CORNELIS SLEESWIJK, gehuwd met Tetje Wegener, had de volgende kinderen en kleinkinderen:

I. CORNELIA SLEESWIJK, geb. 20 Maart 1824, overl. 31 Aug. 1891, was gehuwd met FREDERIK SLEESWIJK VISSER, geb. 7 Dec. 1821. Uit dit huwelijk kwamen voort:

VIERDE GENERATIE.

1. ANKE, geb. 27 Oct. 1849, gehuwd 27 Dec. 1870 met A. W. Van Bruggen, geb. 13 April 1841.
2. CORNELIS, geb. 25 Mei 1852, overl. 10 Juli 1866.
3. TETJE gehuwd met J. Doorenbos, geb. 10 Dec. 1854.
4. SIMON, geb. 3 Febr. 1854, gehuwd met A. Abbring Hingst.
5. CORNELIA, ongehuwd overleden.

VIERDE GENERATIE.

(Vervolg.)

II. FREDERIKA WILHELMINA SLEESWIJK, gehuwd met Petrus Casparus Römer. Hunne **kinderen** zijn:

1. MINKE, gehuwd met Sicco Leendert Andreae. Uit dit huwelijk werden geboren: Petrus Casparus, Wabiena, Gajus, Frederika Wilhelmina.
2. CORNELIS ARNOLD.
3. JOHAN ARNOLD.
4. TETJE.

III. RIENK SLEESWIJK, gehuwd met Johanna Greidanus. Zij hebben tot kinderen: Cornelis en Tjardus.

IV. FREDERIK OTTO SLEESWIJK, geb. in 1830, gehuwd met Trijntje Martens van der Goot. Zonder kinderen.

V. TETJE SLEESWIJK, gehuwd met Tonger de Haan. Hunne **kinderen** zijn:

1. WIEPKJE, ongehuwd overleden.
2. TETJE.
3. IEDE.

4 en 5. CORNELIA en ANTJE (tweelingen).

6. CORNELIS.
7. JENTJE.

VI. SJOERD SLEESWIJK, gehuwd met Margaretha Benthem Redingius. Geen kinderen.

VII. FREDERIK WILLEM SLEESWIJK WEGENER, tweemaal gehuwd: de eerste maal met Agnieta van der Ley; de tweede maal met Sijdiena Bouman. Uit het eerste huwelijk werden 2 **kinderen**, uit het tweede 3 **kinderen** geboren:

1. CORNELIS } overleden.
2. TJALLING. } overleden.
3. ANDRÉ.
4. MAGDALENA.
5. FREDERIK OTTO.

VIII. Mr. SICCO SLEESWIJK, Rechter in de Arrondissements Rechtbank te Amsterdam, geb. te Lemmer. Uit het huwelijk van Mr. S. Sleeswijk en Mevrouw J. Sleeswijk, geb. Breuning, ontstonden drie **kinderen**:

1. CORNELIS SLEESWIJK.
2. CATHARINA SLEESWIJK.
3. TETJE SLEESWIJK.

APPENDIX.

Geslacht Onëides.

Wapen.

Oorspronkelijk had dit geslacht geen wapen, doch nam naderhand, door een huwelijk met eene der Staperts, het wapen aan, waarmede Karel V in 1547 CYPRIANUS VOMELIUS à STAPERT en zijne broeders had begiftigd. Het door de familie Onëides aangenomen wapen is dus in rood een zilveren pegasus staande op een moerassigen bodem. Gesloten helm; wrong: zilver en rood. Helmteeken: de uitkomende zilveren Pegasus.

FOCKE STAPERT leefde omstreeks het begin van de XVIIde eeuw, en was gehuwd met Claeske Kingma (1). Zij hadden twee kinderen:

A. Een zoon, FREDERIK genaamd, die slechts eene dochter naliet;

B. Eene dochter, TRIJNTJE genaamd, die in 1639 geboren werd te Kiesterzijl, bij Franeker. Deze laatste huwde in 1659 met Jurjen Harmens, heelmeester te Harlingen. (2) Hunne kinderen namen den naam Stapert aan. Catharina, hunne kleindochter, geb. te Sneek 26 Aug. 1703, huwde aldaar 6 Mei 1720 met Dr. Oneus Onéides, (3) hervormd predikant te Scharnegoutum en daarna te Goënga, zoon van Martinus Onéides en N. N. Wesma, geb. te Sneek 11 April 1684 en aldaar overleden 16 Febr. 1735. Na den dood van Ds. Onéides, begaf zijne weduwe, CATHARINA STAPERT, zich van Scharnegoutum naar Harlingen, waar zij den 30 Jan. 1738 werd ingeschreven als lidmaat bij de Ned. Herv. Gem. Twee jaar vroeger, op 2 Aug. 1736, had zich hierheen mede uit Scharnegoutum reeds begeven ELISABETH STAPERT, haar nicht. Catharina Stapert overleed te Sneek 23 Mei 1777. Ds. Onëides verwekte vier zoons bij haar. Van twee hunner is niets bekend; de beide anderen zijn:

1°. Martinus Onéides, raad in de vroedschap te Sneek, gehuwd aldaar met Aagje Gonggrijp, en 2°. Hermanus Onéides, geb. te Scharnegoutum in 1726, was vaandrig onder den Luit.-Generaal Glinstra, en overleed te Exmorra.

Uit dit geslacht zijn nog thans mannelijke afstammelingen in leven. Mr. Andreae vertelt »dat de nakomelingen van dezen tak nog voor eenige jaren geleden in 't bezit waren van eene hollandsche vertaling, zijnde een afschrift van het diploma den 9 Nov. 1547 aan Cyprianus Vomelius à Stapert vereerd, hetwelk aanleiding geeft tot het vermoeden dat ook Focke Stapert een nakomeling van een der broeders van Cyprianus, misschien wel een kleinzoon van een hunner is geweest".

---

(1) In 1628 vindt men ook een Ruyrd Intes Kingma, Chirurgijn en Burgemeester te Franeker.

(2) Volgens het stemcohier van Peins (1698) was medeeigenaar van no. 11 „Meester Jurrien Harmens tot Harlingen." De andere helft behoorde aan het „Soete Name Jesus Gilde".

(3) En niet met Martinus Oneides, zooals Mr. Andreae abusievelijk vertelt. — In het Album Academiae Franequerensis wordt hij Oneus genoemd.

APPENDIX.

Geslacht Trip.

Wapen.

Ter gelegenheid eener vertimmering van het Stadhuis te Stavoren zijn zeven verschillende wapenschilden van aldaar gevestigd geweest zijnde familiën in handen gekomen van K. P. Nauta, huisschilder te Workum in Friesland. Een der schilden is van de familie Trip afkomstig, doch er is niets meer van te zien dan de prinselijke kroon op het schild en een lint daaronder, waarop te lezen staat: F. Trip. Schild en kroon schijnen echter door een onhandig verwer wat overgeverwd te zijn, zoodat het wapen niet meer te onderscheiden is.

Tweemaal komt het geslacht Trip voor in verband met het geslacht Stapert, namelijk:

CORNELIS STAPERT, zoon van Jouwert Sjoerds Stapert en Teetske Halbesma, huwde met WIEPKJE TRIP, geb. te Stavoren in 1814, gest. te Amsterdam 8 Mei 1888. Uit dit huwelijk werden 2 kinderen geboren, die echter jong zijn gestorven.

AKKE STAPERT, zijne zuster, ook wel Aukje of Auxelia genoemd, huwde met FOKELE HENDRIKS TRIP, geb. te Stavoren in 1795. Uit dit huwelijk werden geboren: HENDRIK TRIP en JOUWERT TRIP.

Van dit eertijds aanzienlijk geslacht teekenen wij nog het volgende aan:

EERSTE GENERATIE.

HENDRIK FOKELES TRIP, vroedsman te Stavoren in 1731, gedoopt 10 Juli 1701, (namen der ouders onbekend), gehuwd: 1°. op 12 Dec. 1728 met Mayke Grields, waarvan een zoon FOKELE, gedoopt 30 April 1730, jong gestorven. — 2°. op 20 Oct. 1731 te Stavoren met Peerk Uilkes. Hunne kinderen zijn:

TWEEDE GENERATIE.

TRIJN, gedoopt 25 Jan. 1733. — UILKE, ged. 10 Oct. 1734. — FOKELE (zie beneden). — HIJLKE, ged. 6 April 1738. — REYN, ged. 6 Maart 1740. — HENDRIK FOKELES TRIP, vroedsman te Stavoren, huwde ook nog ten derde male met Aafke Feddes de Jong. Uit dit huwelijk echter geen kinderen.

DERDE GENERATIE.

FOKELE HENDRIKS TRIP, voornoemd, Burgemeester te Stavoren, gedoopt 27 Juni 1746, huwde 26 Mei 1765 met Pietertje Pijters. Hun zoon:

VIERDE GENERATIE.

HENDRIK FOKELES TRIP, ged. 24 Jan. 1768, huwde 3 Jan. 1792 met Wijpkje Aukes Lootsma. Hunne kinderen zijn:

VIJFDE GENERATIE.

PIETERTJE, AUKES, AALTJE, JACOB, BAUCKE, UILKE, FOKELE (voornoemd), geb. 1795 en WIEPKJE (voornoemd), geb. 1814,

APPENDIX.

Geslacht Stappaert.

In het begin der XVIIIde eeuw treffen wij eene familie STAPPAERT aan te Sas van Gent, oorspronkelijk uit Holland afkomstig. Of de Stappaerts van hetzelfde geslacht zijn als de Staperts is, bij gebrek aan voldoende gegevens, niet gemakkelijk uit te maken. Veel is er voor te zeggen, doch rechtstreeks te bewijzen is het niet. In die onzekerheid hebben wij hier hunne afstamming alleen maar opgegeven. Misschien zal later bij nauwkeuriger nasporing kunnen worden ontdekt of zij al of niet tot het geslacht Stapert behooren.

EERSTE GENERATIE.

CORNELIS STAPPAERT.

In 1708 werd te Sint Pieter gedoopt Cornelis Stappaert. Volgens mededeeling van de autoriteiten van Sas van Gent komt in de R. C. Doopregisters van vóór 1708 de naam Stappaert niet voor. Genoemde Cornelis Stappaert huwde te Sas van Gent met Joanna de Cock, dochter van Ludovicus de Cock en Susanna van Kerckhove. Hij overleed te Sas van Gent in 1777. De zoon dezer beide echtelieden

TWEEDE GENERATIE.

ADRIANUS CORNELIS STAPPAERT,

werd geboren te Sas van Gent den 12 Januari 1737, huwde in 1762 met Wilhelmina Aerdenbergh, geboren te Utrecht. Uit dezen echt ontstonden twee kinderen: een zoon en een dochter. De zoon:

DERDE GENERATIE.

PIETER STAPPAERT

werd geboren te Sas van Gent 4 Mei 1768. (1) Hij verloor zijne ouders zeer jong en werd toen door brave lieden aangenomen en in eene school te Gent (in België) geplaatst. Zijne zuster daarentegen werd naar Amsterdam gezonden, waar zij later mogelijk afstammelingen heeft gehad. Pieter Stappaert huwde in 1790 met Isabella Arsia, dochter van Jacobus en van Maria Menturso gedoopt 26 Jan. 1769 te Sint Pieter (Sas van Gent). Zij hadden twee kinderen:

VIERDE GENERATIE.

eene dochter: Barbara Stappaert, geb. te Sas van Gent 13 Mei 1792.

---

(1) Het doopboek luidt:

„Die 4 Maji 1768 infra scriptus batizavi Petrum, filium Adriani Cornelii Stappaert et Wilhelminae Aerdenbergh, conjugum, natum hodie circa medium, etc."

een zoon:

PIETER STAPPAERT,

geb. 14 Oct. 1796 mede te Sas van Gent, waar hij in 1823 huwde met Jacoba Roekaert, dochter van Pieter en van Livina de Lorge, geb. in 1796. Hunne kinderen zijn:

Clementina, ged. in 1824, St. Jacobs te Gent.
Josephus, » » 1826, » » » »
Stefanie, » » 1828, St. Bavo » »
Joannus, » » 1833, » » » »

VIJFDE GENERATIE.

JOANNUS (OF JAN) STAPPAERT,

voornoemd, is geb. 15 Nov. 1833 te Gent, waar hij thans nog woonachtig is. Hij onderscheidde zich in wedstrijden en tooneelkunde en schreef een achttal tooneelwerken van welke slechts het licht zagen: De eerste dag van 't Jaer, blijspel in eén bedrijf, Gent 1860; — Waterloo, tooneelspel met zang in eén bedrijf, muziek van J. van Haute, Gent 1866; — De bevallige Strijkster, blijspel met zang in eén bedrijf, Gent 1877; — Joris het Soldatenkind van 't jaar '30, tooneelspel met zang in eén bedrijf, Gent 1878; — Ricus de Laureaat, blijspel met zang in twee bedrijven, Gent 1881; — Pius de Laureaat, boertige alleenspraak, Gent 1881; — Willem de Schoenlapper of De gewaande Vorst, blijspel in drie bedrijven, Gent 1881; Schuld en Berouw, tooneelspel in drie bedrijven, Gent 1881. (1) Aan de welwillendheid van dezen letterkundige zijn wij deze aanteekeningen uit Gent verschuldigd.

(1) Cf. J. G. Frederiks en F. Jos. van den Branden: Biographisch Woordenboek voor Noord- en Zuid-Nederlandsche letterkunde (pag. 752).

APPENDIX.

Geslacht Stapert Kuitert.

Te Finkum leefde omstreeks de helft van de zeventiende eeuw een zekere Broer Douwes, onderwijzer aldaar. Hoe deze man in aanraking kwam met de familie Stapert is niet gemakkelijk uit te maken. Mogelijk stond hij in eene of andere familiebetrekking tot de afstammelingen van Jay of Teets, eene der tantes van Dominicus Stapert (zie bladz. 29). De doopboeken hebben ons hierin evenmin te hulp kunnen komen, daar van al de kinderen door Ds. Hanso Stapert van 1684—1709 te Finkum gedoopt, de namen der moeders niet worden vermeld. Ook in andere landen is dit met verscheidene dorpen het geval: onze voorouders meenden dat de aanwijzing van den naam des vaders voldoende was.

Eigenaardig is het dat dit geslacht dat thans nog bij zijn naam dien van Stapert draagt, dien naam tweemaal in den loop der tijden heeft aangenomen, zoodat er van afstamming uit het oud geslacht Stapert in het geheel geen sprake meer kan zijn. Wat er ook van zij, vast weten wij dat Broer Douwes, den 2 Oct. 1687 te Finkum een zoon liet doopen Harcke genaamd.

In 1713 op 7 Dec. werd Harcke Broers voor burger der stad Leeuwarden aangenomen, waar hij zich eenige jaren te voren gevestigd had. Negen jaren daarna, in 1722, liet hij den 11den, 18den en 25sten Januari zijn huwelijk afkondigen met Jeltje Klasen te Leeuwarden. Bij die gelegenheid (waarom ?) nam hij den naam Stapert aan en komt voortaan in alle registers voor als HARCKE BROERS STAPERT.

Den 13den Dec. 1722 werd uit dien echt geboren een zoon genaamd Broer Stapert, Burgerwacht Tamboer te Leeuwarden. Hij huwde 29 Oct. 1752 in de Westerkerk aldaar met Saakjen ter Haas. Hun zoon HARMANUS STAPERT werd te Leeuwarden geboren 27 Jan. 1760. Hij was Tamboer Majoor van de schutterij der stad Leeuwarden en huwde 16 Nov. 1788 met Titie Stellingwerf.

Uit dit huwelijk werd geboren op 6 Aug. 1789 te Leeuwarden hunne dochter SAAKJE of SAAIKJE STAPERT, overleden 22 Aug. 1829 te Sybecarspel (Benningbroek). Zij was gehuwd met Ds. Jacob Albertus Kuitert, geb. te Groningen, predikant te Wijckel, Nes, Benningbroek, in welk laatste dorp hij van 1829—1846 stond, en aldaar overleed. Als weduwnaar huwde hij ten tweedemale met Maria Margaretha van Broekhuizen.

Barend Christiaan, zoon van Jacob Albertus Kuitert en Saakje Stapert, werd te Wijckel geboren, studeerde in de godgeleerdheid te Groningen en te Utrecht, en heeft nâderhand den naam Stapert van moederszijde aangenomen en dien bij den zijnen gevoegd.

Diplomata.

WAPENBRIEF.

Het diploma, waarbij Keizer Karel V eene wapenconcessie verleende aan Prof. Dr. Cyprianus Vomelius à Stapert, dagteekent van 9 November 1547. De minuut van dezen wapenbrief werd te Augsburg afgegeven en bestaat uit vier bladen. Eene copie van dit stuk ligt in het Adels Archiv im K. K. Ministerium des Innern te Weenen.

CAROLUS QUINTUS

Divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus ac Rex Germaniæ, Hispaniarum, utriusque Siciliæ, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Insularum Balearium, Sardiniæ, Fortunatarum et Indiarum ac Terræ firmæ maris Oceani rel.; Archidux Austriæ; Dux Burgundiæ, Lothrici, Brabantiæ, Lymburgiæ, Lucemburgiæ, Gheldriæ, Wiertembergæ rel.; Comes Habsburgi, Flandriæ, Tyrolis, Arthesiæ et Burgundiæ; Palatinus Hannoniæ, Hollandiæ, Zeelandiæ, Ferren, Kiburgi, Namurci et Zutphaniæ; Landtgravius Alsatiæ; Marchio Burgoviæ et Sacri Romani Imperii rel.; Princeps Sveviæ rel.; Dominus Frisiæ, Molinæ, Salinarum, Tripolis et Mechliniæ rel.:

Nos nostro et Imperii sacri fideli dilecto Cypriano Vomelio Stapert Frisio artium magistro gratiam nostram cæsaream et omne bonum.

Evenals zyne voorgangers wil de Keizer niet alleen openbare en militaire verdiensten erkennen, maar hij wil ook hulde brengen aan de verdiensten van den man der wetenschap, en, zoo vervolgt de brief:

quare quoniam tu Cypriane ad ingenii fœlicitatem literarum decus addideris teque per ingenuas liberoque dignas homine semper artes excolueris atque studio labore vigiliis eo processeris ut optimam conditionis famam atque laudem sis consecutus, ac proinde dignus nobis visus, quem, ut non vulgari eruditione præditum fide digno testimonio didicimus, ita peculiari munificentiæ nostræ ornamento condecoremus. Motu igitur proprio, animo deliberato, ex certa scientia et imperiali auctoritate nostra tibi præfato Cypriano Vomelio nec non filiis tuis legitimis totiusque sexus tam natis quam nascituris eorumque heredibus et descendentibus in infinitum hæc armorum insignia, videlicet scutum ex minio seu rubro colore, in cujus basi ex solo lutoso Pegasus dispansis alis albi seu argentei coloris anterioribus pedibus pariter alatis, in anteriorem scuti partem erectis

et ad volatum dispositus, posterioribus ungulis luto inhærens conspicitur. Scuto imminet galea clausa teniis ac fascia tortili ex minio et argenteo seu albo colore ornata. In cujus cono anterior pars Pegasi pedibus alatis et exporrectis albi coloris ut in scuto appareat, quemadmodum hæc omnia in medio præsentium accuratius depicta sunt, de novo dedimus concessimus et donavimus ac tenore præsentium damus concedimus et donamus, etc.

Quibus quidem armorum insigniis Tu et Posteritas tua præfata de cætero arbitrio in omnibus, et singulis honestis decentibusque actibus, et expeditionibus, tam serio, quam joco Nobilium, Militarium, Armigerorum more in Torneamentis hastiludiis, bellis, duellis, singulari certamine et quibuscumque pugnis, scutis, vexillis, tentoriis, annulis, signis, sigillis, signetis, aulæis, tapetis, peristromatibus, monumentis, ædificiis, picturis, sculpturis, sepulchris, clenodiis et universa supellectili vestra, aliisque in rebus omnibus pro libito et arbitrio vestro uti et frui possitis et debeatis. Aptique sitis et idonei ad ineundas et recipiendas omnes exemptiones, libertates, privilegia, feuda, vacationes a muneribus et oneribus quibuscunque realibus et personalibus, sive mixtis, jure quoque et consuetudines, quibus cæteri hujusmodi Armorum ornamentis insigniti gaudent, utuntur et fruuntur, absque alicujus contradictione et impedimento.

Mandantes universis et singulis Principibus, tam ecclesiasticis quam secularibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Militibus, Clientibus, Capitaneis, Præfectis, Advocatis, Procuratoribus, Officialibus, Quæstoribus, Civium Magistris, Judicibus, Consulibus, Armorum Regibus, Heraldis, Caduceatoribus, Civibus, Communitatibus, et denique omnibus nostris et Imperii Sacri subditis et fidelibus dilectis cujuscumque præeminentiae, status, gradus, ordinis et conditionis fuerint, ut Te prænominatim Cyprianum Vomelium Stapert, filiosque hæredes et descendentes tuos antedictos in infinitum, in hujusmodi Armorum gestatione nec turbent nec impediant, utque illis una cum privilegiis et concessionibus antedictis libere absque ullo impedimento et contradictione uti, frui et in eis permanere sinant et permittant, quatenus gratiam nostram caram habeant, etc.

Harum testimonio literarum, manu nostra subscriptarum et sigilli appentione munitarum, etc.

Datum in civitate nostra imperiali Augusta Vindelicorum die nono mensis novembris anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo septimo, imperii notri vigesimo octavo et regnorum nostrorum trigesimo secundo.

De teekening van het wapen ontbreekt hier even als in alle andere minuten.

II.

ADELBRIEF.

Het tweede diploma, waarbij Keizer Karel V Cyprianus Stapert en zijne drie broeders in den adelstand van het Heilige Roomsche Rijk verhief, is gedateerd 4 Mei 1555 en afgegeven te Brussel. De minuut van dezen adelbrief bestaat uit twee bladen en bevat eene verbetering van het wapen sub I vermeld. Buitendien bevat deze minuut eenige zeer belangrijke correcties. Bij de minuut ligt het request van Dr. Cyprianus Stapert, waarbij deze den Keizer verzoekt zijn wapen te wijzigen en dientengevolge eenige plaatsen uit het eerste diploma te veranderen. »Inserenda cæsareo diplomati siquidem nihil obstet et videatur dominis meis consultum, nam mihi videtur ad majorem cautelam momento sit." Dit voorstel werd wel opgenomen in het origineel, doch ten deele voor zoover betreft de verandering en verbetering van het wapen, en de woorden: »per Frisiam." Daar heet het: »Nulli ergo hominum [multo minus præsidibus pro tempore in Frisia existentibus eorumque assessoribus nec non cæteris ibidem officialibus quibus specialiter

etiam id ut dux Burgundiæ et comes Hollandiae ac dominus Frisiæ inhibemus] liceat hanc nostrae creationis . . . . paginam infringere," en verder: »pro medietate fisco nostro Cæsareo [sive patrimoniali nostro in Frisia ærario]." De tusschen haakjes geplaatste woorden zijn doorgehaald.

CAROLUS QUINTUS, etc. Nostris et Imperii sacri fidelibus dilectis Cypriano artium legumque doctori, Sabino J. U. licentiato, Eponi et Joanni Vomeliis Stapert Frisiis fratribus gratiam nostram cæsaream et omne bonum.

Hier volgt ongeveer hetzelfde als sub I, maar wat breedvoeriger.

Animadvertentes imprimis, vos Cyprianum et Sabinum Vomelios ab ineunte ætate bonarum literarum studiis haud infelicem operam impendisse atque inter alia literalia studia præcipue ad jus canonicum et civile animum applicuisse atque assiduo studio vigilantia et labore hue promovisse, ut alter doctoratus, alter licentiatus apicem, uterque vero optimæ eruditionis famam atque laudem facile consecutus sit ac proinde digni nobis videamini, ut non solum vos ipsos sed vestro etiam intuitu Eponem et Joannem fratres vestros peculiari aliquo munificentiæ nostræ ornamento condecoremus. Motu igitur proprio . . . . vos prædictos . . . . et hæredes vestros . . . . descendentes legitimos usque in infinitum nostros et imperii sacri aliorumque regnorum provinciarum et dominiorum nostrorum hæreditariorum veros nobiles fecimus, creavimus et constituimus ac nobilitatis, etc. etc. juxta formam nobilitationis.

Verder volgt hier de concessie en beschrijving der wapens evenals sub I, en nu de wijziging:

sed etiam meritis vestris sic exigentibus augenda melioranda illustranda et ornanda duximus . . . . in hunc qui sequitur modum . . . . mutantes inde solum lutosum in gramineum sive arundineum et equum Pegasum alatum in equum absque alis, posterioribus pedibus solo gramineo insistentem et anterioribus pedibus in anteriorem superiorem scuti partem erectum et ad cursum dispositum; et galeam communem seu clausam in apertam cancellatam seu tornearíam, similiter equum Pegasum alatum ex cono galeæ exsurgentem in equum absque alis immutantes, quemadmodum hæc omnia præsentium in medio artificis ingenio accuratius depicta cernuntur.

Vervolgens de gewone formules, terwijl daarbij uitdrukkelijk gezegd wordt dat de concessie moet geëerbiedigd worden »per Frisiam."

Datum in oppido nostro Bruxellensi Brabantiæ die 4 mensis maji, anno Domini MDLV, imperii nostri XXXV, et regnorum nostrorum XXXX.

III

ADELBRIEF.

Dit diploma, gedateerd 19 October 1555 en afgegeven te Brussel, bevat eene nadere bevestiging van de verheffing van Cyprianus et diens broeders in den adelstand, en bovendien de verheffing van den eersten tot Paltzgraaf, met al de daarbij behoorende rechten en privilegieën. De minuut dezer acte bestaat uit negen bladen en is, voor zoover betreft het eerste gedeelte, eene woordelijke herhaling van het diploma sub II vermeld. Dit origineel, dat te Weenen berust, is zeker het afschrift dat Cyprianus in 1568 getoond heeft aan de Keizerlijke Kanselarij, en is door den een of anderen klerk geschreven. Buiten op den achterkant van het laatste folio heeft Cyprianus eigenhandig de volgende woorden geschreven: »Copia mei palatinatus, Cypriani Vomelii

doctoris. Sit felix faustusque, precor, nobis novus annus 1568." Het schrift is hetzelfde als dat van het Request vermeld bij Diploma II.

CAROLUS QUINTUS, etc.

Verder geheel als sub Dipl. II. Na de wijziging van het wapen, heet het:

Præterea ut tu Cypriane præfate te specialibus ac majoribus cæsareæ nostræ liberalitatis muneribus gratiis ac prærogativis a nobis auctum condonatumque sentias, motu, scientia et authoritate nostra prædictis te sacri Lateranensis Palatii aulæque nostræ cæsareæ et imperialis consistorii Comitem fecimus creavimus et comitatus Palatini titulo clæmenter insignivimus, decernentes et hoc Imperiali statuentes edicto, quod tu et liberi ac descendentes tui præfati ex nunc in antea omnibus privilegiis, juribus, immunitatibus, honoribus, consuetudinibus et libertatibus frui debeatis et gaudere, quibus cæteri Lateranensis Palatii, seu cujusque gradus hactenus comites fruiti sunt, seu quomodolibet poterunt. Quodque tu et liberi descendentes tui possitis et valeatis per totum Romanum Imperium facere et creare notarios publicos, seu tabelliones et judices ordinarios.... de prædictis per pennam et calamarium investire.... Concedimus et auctoritate præsentium plenam damus et omnimodam potestatem et omnes et singulos et singulas spurios et spurias, bastardos et bastardas, manzeres et nothos et nothas.... seu defectum natalium patientes, illustrium Principum, spectabilium Comitum et nobilium Baronum natis dumtaxat exceptis, auctoritate vestra.... legitimare valeatis,.... ad honorem et actus legitimos, atque jura ac successiones paternarum hæreditatum et aliorum bonorum, sine præjudicio tamen legitimorum filiorum, ita tamen ut ipsi sicut alii legitimi æqualem hujusmodi hæreditatem obtineant et bonorum portionem, etc.

Datum in oppido nostro Bruxellensi ducatus Brabantiae die decima nona mensis octobris, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, Imperii nostri tricesimo quinto et regnorum nostrorum quadragesimo.

IV.

BEVESTIGING VAN DEN VOORGAANDEN ADELBRIEF.

Deze bul, gedateerd 18 Juli 1569, werd gegeven te Weenen door Maximiliaan II, keizer van Duitschland. De minuut bestaat uit twee bladen. Eigenaardig is het, dat in het onderschrift: »Datum Pragae", het woord Pragae doorgehaald is op het origineel, en verbeterd door bijvoeging van »Vindobonae", met den datum: »18va Julii 1570". Vervolgens heeft men 1570 andermaal doorgehaald en heeft eene derde hand daarvoor geschreven: 1569.

Maximilianus, etc. honorabilibus doctis nostris et Imperii sacri fidelibus dilectis Cypriano artium legumque doctori, assessori judicii cameræ nostræ imperialis Spiræ ac sacri Lateranensis palatii aulæque nostræ cæsareæ et imperialis consistorii comiti Palatino, Sabino utriusque juris licenziato, Eponi et Joanni Vomeliis Stapert Frisiis fratribus gratiam nostram cæsaream et omne bonum.

De rest als sub III. Uitdrukkelijk wordt hierin nogmaals de toekenning van den titel van Paltzgraaf hernieuwd en herhaald.

BIJLAGEN.

I. — WALPERD-STATE lag bij het dorp Wommels en werd bewoond o. a. in 1536 door Douwe Lolcke's zoon.

II. — WOMMELS is een groot en welgelegen dorp, door hetwelk de vaart tusschen Leeuwarden en Bolsward loopt. Ten Oosten van dit dorp lag het buurtje Fijns, de eigenerfde plaatsen Baarda en Reen (deze laatste, op een half uur ten Zuid-Westen van het dorp). In het Noord-Oosten lag de state Hottinga, in 1621 bewoond door Douwe Hottinga en zijne vrouw. In het Zuid-Westen vond men de state Stapert, en in het Noorden Walperd, niet ver van Warntille. Verder woonde in 1621, op de state Jongama, Laas Jongama, de ontvanger-generaal. Verscheidene grietslieden hadden er hunne woonplaats, o. a.: Duco van Jongema, Sicco, Oene en Idzard van Grovestins, enz. Toen de R. C. godsdienst daar nog de heerschende was, stond Wommels onder het Dekenschap van Bolsward, en had de pastorie jaarlijks 100, het vicarisschap 70 gulden inkomen, en was er eene prebende die 100 gulden jaarlijks opbracht.

Omtrent den brand, die de kerk van Wommels in 1492 vernielde, verhaalt Winsemius het volgende: „De Huysluyden bij Wommels hebben omtrent deze tijdt een voor-bode van een toecomende quaet langh te voren gesien het voorsz. Dorp niet anders schijnende als ofte het in den lichten brandt gestaen hadde. Dit is eerstlycken twee jaren na desen vervult ende volbracht ghelijck wij hier na sullen aanwijsen." — Zie verder over de legende omtrent dien brand: SCHOTANUS, *Beschrijvinge ende Chronyck van de Heerlickheydt van Friesland tusschen 't Flie en de Lauwers*, Franeker 1655. (pag. 363); VAN DER AA: *Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden*; VAN ROLLEMA: *Handelingen van mijnen oudoom den opzichter door een gedeelte van de provincie Friesland* (bl. 50—52); enz.

III. — EELSMA-STATE. In het Geogr. Woordenboek van Friesland heeft Jhr. van Burmania hierover de volgende aanteekening bijgeschreven: „A° 1623 heeft Catharina van Eelsma, dochter van Wiger bij Doutsen Douwema, woonachtig op Eelsma State buiten Sexbierum, uitgewesen, toegelegt en opgedragen aan Wigero Hottinga, haar soon, die in 's lands dienst was, den Stins, State, Huis ende Hornleger Eelsma genaamt met alle gerechtigheden daartoe behorende. Dominico Hottinga, de oldste soon, wierd toegeleecht de huisinge, hovinge, bepotinge en beplantinge tot Sexbierum met alle 't gene daar inne om en aan aard- en nagelvast is, met allo gerechtigheden daar toe behorende. Haar dochter was Doutsen Hottinga. In 1771 wierd die state met de zathe gr. 84½ pondte verkocht."

De stemcohieren van Sexbierum (Barradeel) in 1698 geven hierover aan: „No. 1 Eelsma-State. Meijer: Feckle Robijns. Eigenærs anno 1698: PYTER STAPERT nomine uxoris, Maria de Vries, en haer twee kinderen voor drie vierde parten, MARIA ROELANTS, nagelaten kint van Ds. Roelants, waer over Curator is Dr. Winsemius voor de resterende vierde part."

IV. — SYBRAND is een oud-friesche voornaam, die beteekent: het overwinnende zwaard, of overwinning door het zwaard. *Sybren*, voornaam die heden nog al dikwijls voorkomt, is oorspronkelyk *Sibern* of *Sybern* en beteekent: kind der overwinning. (Cf. het eng. *bear*, *born*). Sybrand is gevormd van het oud-friesche woord *brand* = zwaard, en het Hoogduitsche *Siege* = zege, overwinning. Dat „brand" vinden wij nog terug in het Nederl. *brandhelder*, letterlijk: helder als een zwaard, en in het oud-fransch *brand* = „au moyen âge, grosse épée qu'on maniait à deux mains", zegt Littré in zijn Dict. de la langue française. In tal van middeleeuwsche eigennamen is het bewaard gebleven, zooals: Childebrand, Hildebrand, Hadebrand, enz. en in het modern-fransch *brandir* = zwaaien. Bijv.: *brandir une épée*.

V. — Zie over STAPERT de volgende Dictionnaires, enz.:

Chr. G. Jöcher: Allgemeines Gelehrten Lexicon, 4 Theilen: Lipsiæ 1751 (in voce Vomel).

Suffr. Petr. De scriptoribus Frisiæ Decades XVI & semis in quibus non modo peculiares Frisiæ, sed et totius Germaniæ communes antiquitates plurimæ indicantur et veterum Historicorum ac Geographorum loci hactenus non intellecti explicantur, etc. Coloniæ Agrippinæ. 1593 (Decas 3ia, Cap. I).

G. de Wal: Oratio de claris Frisiæ Jureconsultis, dicta Franequeræ D. VII Oct. 1818. (pag. 16, 17 et 37).

Melchioris Adami Vitæ theologorum, jureconsultorum et politicorum, medicorum atque philosophorum, maximam partem Germanorum, nonnullam quoque exterorum. Edit. 3ia. Franc. ad Mœnum: 1706.

Beknopt Biogr. Handwoordenboek van Nederland onder medewerking van J. C. Kobus, predikant te Bemmel, en Jhr. W. de Rivecourt, gep. kapit. Ridder van de Milit. Willemsorde. Zutphen 1861. (zie 3de deel p. 497 en 498, in voce Van Wommels).

Jaarboekje van den Frieschen Adel in verband tot de Ridderschap van Friesland, opgedragen aan Z. M. den Koning. Derde jaargang. Leeuwarden. 1885 (pag. 123).

Foppens: Bibliotheca Belgica (1ste deel, pag. 224).

Swertii Athenæ Belgicæ. Antverp. 1628 (pag. 201).

Heinr. Pantaleonis Prosopographiæ Heroum atque illustrium Virorum totius Germaniæ. Basileæ. Ao. 1565.

F. W. v. B. Smallenburg: Algemeen Aardrijks- en Geschiedkundig Woordenboek van de Provincie Friesland. Sneek 1833. (bl. 319 in voce Wommels).

J. H. Zedler: Groszes vollständiges Universal-Lexicon aller Wissenschaften und Künste, welche bisher durch menschlichen Verstand und Witz erfunden und verbessert worden. 50 Band, Vo-Vrh. Leipzig und Halle: 1746.

E. M. Van Burmania: Geographisch Woordenboek, behelsende een uytvoerige Beschrijving van de Friesche Dorpen, buurten, Edele en Eygenerfde Staten onder deselve resorterende, nevens derselver successive Bewoonders, mitsgaders van beroemde Mannen aldaar geboren, en wat dies meer mag zijn. Leeuwarden 1749. 8o. (blz. 137 en 138).

Rietstap: Armorial du blason des principales familles nobles et patriciennes de l'Europe. 2 vol.

Graaf Th. de Renesse: Dictionnaire des figures héraldiques, tome II, 1ier fascicule, p. 96 (1ière col.)

Louis Moreri: Grand Dictionnaire historique. Paris 1759, en 10 vol. in-folio (art. *Stapert*).

Witkamp's Aardrijkskundig Woordenboek (in voce *Stapert* et *Wommels*).

Valeri Andreæ Desseli i. e. Bibliotheca Belgica: De Belgis, vita, scriptisq. claris, præmissa Topographica Belgii totius seu Germaniæ inferioris Descriptione. Editio renovata et tertia parte auctior. Lovanii 1643.

Van der Aa: Biographisch Woordenboek der Nederlanden.

Jacobus de Kok: Vaderlandsch Woordenboek.

Georg Melchior de Ludolf: De Jure Camerali commentatio systematica edita novissima cura Joh. Jak. Zwirlein, 1741. Zie daarvan Appendix X (Catalogus personarum Collegii Cameralis) p. 385, 394 en 413.

Geographisch Woordenboek: Friesland en deszelfs gantsche Geleegentheid vertoont, Leeuwarden 1736. Doorschoten en met talrijke manuscriptische aanteekeningen verrijkt door Jhr. E. M. van Burmania (in voce *Stapert*).

Halma Tooneel der Vereenigde Nederlanden en onderhoorige landschappen: Leeuw. 1725 2 fol. Deel II, p. 364).

Paulus Freher: Theatrum virorum eruditione clarorum. Nurnberg 1688: pag. 881.

Simon Gunther: Thesaurus practicantium omnibus in Imperialis Camerae judicio postulantibus causasve argentibus summe expetendus: Spiræ 1608. (Dit werkje bevat slechts eenige gebrekkige aanwijzingen).

VI. — Door de welwillende tusschenkomst van Dr. J. Mayerhofer, Kgl. Kreizarchivar der stad Spiers, gewerd ons de volgende noot uit REMLING's *Geschichte der Bischöfe zu Speier*, II, pag. 148:

„Die St. Johanniskirche mit einem schönen gothischen Chore und vier Strebepfeilern stiesz nördlich an den Maulbronnerhof oder das chemalige Haus zum Krebse, zog etwa 100 Schuhe längs der Strasse, wo neben dem Maulbronnerhofe von der Strasse aus der Haupt-Seiten-Eingang war; der Thurm erhob sich auf der östlichen Seite zwischen dem Chore und Langhause; neben demselben langs des Langhauses, war ein Oratorium das zu jenem Hofe gehörte; von Süden — dem jetsigen Schullehrer-Seminar gegenüber — und Norden umgab die Kirche der Friedhof, an welchen sich südlich die Elendherberge anschlosz, östlich aber auf der äuszersten Spitze das Beinhauslein war".

VII. — Uit de werken van Prof. Dr. CYPRIANUS VOMELIUS à STAPERT, waarvan er zich eenige bevinden in de K. K. Hofbibliotheek te Weenen, (1) ontleenen wij het volgende:

I.

ODE

ad Deum Opt. Max. pro tranquillando Christiani Orbis statu.

Dit gedicht droog Cyprianus op aan zijn vroegeren leermeester, den geleerden Jacobus Hoyerus. (2)

Ad Lectorem:

Ut Christus placida nos donet pace precamur,
O utinam nostras audiat ille preces.
Si mundum superi pacarint carmine moti,
Mox erit Aonis gratia partis modis.
Ac licet exiguos tamen hos vulgasse juvabit
Versiculos, terris si redit alma quies.

Ode.

1.

Summa cunctorum Deus ô bonorum
Autor et rerum moderator idem,
Cui polus soli, mare, terra, Ditis
Regia paret.

2.

Qui graves mundi meditare soles
Vomicas nostri, patriumque nomen
Sponte sumpsisti, tua nos vocari
Pignora passus.

3.

Gentis humanae propriore vultu
Res ruinosas pater intuere,
Dum furor Martis prope miscet omnem
Efferus orbem.

4.

Gallus hinc quassat populos Iberos,
Irruens ferro rapidaque flamma,
Damna nec perfert sua præterire,
Cæsar inulta.

5.

Quin et accensus generosiore
Spiritu fertur veteres in hostes,
Et parat victor modo perdomare
Celtica regna.

6.

Inde vis ingens hominum coacta
Deserit campos Ubios repente.
Inque Tongrorum velut ursus atrox
Prosilit arva.

7.

Non ferunt Tongri patienter hostem
Sed suæ cladis mala vindicantes,
Julios agros subito vicissim
Agmine complent.

8.

Imminet nostris jugulis profanus
Turca, qui Christi sumus, undecumque
Haustibus nostri cupidus cruoris
Exsaturari.

9.

Ille Getulas Libycasque gentes,
Ille piratas Cilices Getasque,
Ille nos contra scelerata Thracas
Induit arma.

10.

Ecce Bellonam patimur furentem,
Qua patet Vesper rutilans et Ortus,
Haud secus quam si dominetur orbi
Cruda virago

(1) Zie Bijlage VII*a*.

(2) Zie bl. 19.

11.

Nos tui nati tumulo redemtpi,
Nos in hoc mundo tua turba dicti
Præda Mavortis Stygiæ paludis
Mergimur unda.

12.

Pro focis, aris, patrioque rure
Cassidem imponit capiti maritus
Atque mox impar metitur cruenti
Falce latronis.

13,

Hunc cruentatum sua forte conjunx,
Si notat visu procul haud remota
Horrido luctu queruloque planctu
Æra turbat.

14.

Nec sibi demens gravido dolore
Imperat, quin se medios in hostes
Torqueat truncum tumulare cæsi
Conjugis optans.

15.

Infremit, solvit pietatis illud
Munus extremæ truculenta turma
Et viri corpus cumulat necati
Funere nuptæ.

16.

Nec retardabit scelus impiatum
Quem sinu gestat genitrix puellum,
Quin et hunc jactu voluceri rotatum
Transiget ensis.

17.

Quam Cypri nondum dea subjugavit
Virginem, raptor fuerat tribunus
Inque corrupti pretium pudoris
Munerat orco.

18.

Quæ cubat partu modo liberata
Occidit ferro, fruiturque fato
Proprio mater, cruciata fœtus
Cæde recentis.

19.

Ante divorum facies et aras
Dum sacros ritus peragit sacerdos,
Occubat leto velut immolata
Victima cælo.

20.

Si senex tardo venerandus ævo
Adsit et clamet scelus heu nefandum,
Hic suos canos etiam cruore
Pictos obibit.

21.

Quemlibet mactat gladio licente,
Mox agens prædas inimicus amplas
Dein ruit, raptat, semel universa
Perdere sudat.

22.

Sacra vastantur simul et profana
Igne subjecto, solidata fundo
Quæ suo durant, nequeuntque prædæ
Nomine tolli.

23.

Tanta nam gliscit rabies eorum,
Castra qui Martis rabidi sequuntur
Quique sub duro duce militantes
Æra merentur.

24.

Res ut exoptent magis occupatas,
Mente lymphati crepitante flamma
Atque laudatis hominum relictas
Usibus esse.

25.

Templa Vulcanus populat deorum
Quæque delubris monumenta sacris
Multa servantur, vitiantur atris
Tacta favillis.

26.

Nulla grassantem simulacra cladem
Cara sint quamvis pretio vel arte
Nobili, evitant, cineris receptant
Omnia formam.

27.

Non sinit Coi tabulas Apellis
Elaboratas vario colore
Pestis immunis furialis esse
Perfidus hostis.

28.

Nec iuvat miris variasse formis
Phidian ipsum statuas eburnas
Sive Lysippum Pario polisse
Marmore signa.

29.

Cuncta consumit sceleratus ignis
Absque respectu generositatis
Clara nequicquam sua clarus autor
Nomina jactat.

30.

Porticus Musis aliquis dicavit
Regias structas celebrique mole
Quas adornavit numerosa cogens
Scripta virorum.

31.

Hic vetustatis datur expedire
Inclytos ritus facili labore,
Et durum festa celebranda lauda
Discere gesta.

32.

Hic beatorum tua rex voluntas
Et patent legum veneranda jussa
Quidque vel justi ferat aut iniqui
Norma, movemur.

33.

Nec viri fallunt animum potentes
Germinum vires, sanie fluentes
Si quis optabit relevare morbos
Pæonis arte.

34.

Codices scriptos pariter diurna
Atque nocturna meditatione
Plurimos illic posuere Musis
Dedita turba.

35.

Attamen nulli poterunt cavere
Impia earum lue sæviente,
Quin ferus rictu voret æstuante
Mulciber illos.

36.

Denique exundans velut atra nubes
Fumus, ardentum simul oppidorum
Atque pagorum tenebris nitorem
Solis obumbrat.

37.

Iam quis orator queat explicare
Urbium quam sit miseranda forma
Atque villarum, vaga flamma postquam
Cuncta resolvit.

38.

Rana deformes habitat ruinas
Ædium conjunx tenerique nati
Et famem ducunt lacrimarum amaro
Flumine lentam.

39.

Quippe fortunae memores vetuste
Et novum belli Chaos execrantes
Lumen invisum fugiunt, amantque
Horrida lustra.

40.

Ipse si ferrum procul et catenas
Forte vir fugit, loca nota vitat
Nec suæ pastum satagit referre
Præsto cohorti.

41.

Nulla tum pangunt tabulata navem,
Quæ vehat merces revehatque Eoas
Omnis aptatur tuguri locandi
Arbor in usum.

42.

Non boves lassi referunt aratra
Gleba non rastro teritur tenace,
Non Ceres floret, viduata squalent
Arva colonis.

43.

Et quidem belli generalis orti
Talis est clades, odiumque gignit
Altius, quamvis minus efferatum
Priva simultas.

44.

Odit investis soboles parentem,
Conjugum flagrant odio mariti
Odit agnatus sibi continente
Sanguine junctum.

45.

Qui venenatos recoquunt libellos,
Seque probrosis salibus fatigant,
Hi fovent, tales quasi sempiterno
Fomite pugnas.

46.

Hinc suos scindens Arete capillos;
Pallas hinc castas laniata vestes,
Ipsaque ardentes pietas repulsa
Deserit urbes.

47.

In locum quarum subeunt Megæra,
Tristis, ultrices, scelerumque pœnae
Ipsaque Alecto quatiens hydrorum
Tristius agmen.

48.

Tunc decoratur veterator ampla
Lauda, praeclaros et agit triumphos,
Artibus quisquis fuerit nocendi
Mille timendus.

49.

Integri vero tremulis cachinnis
Subjacent cives, animusque simplex
Nulla sortitur bona, sed reportat
Tristia damna.

50.

Cum fide cana Dea Vesta languet,
Vis et effrenis superat libido,
Quicquid hortantur vel inauspicata
Vota potentum.

51.

Interim mœrent, inopes relicti
Mœsta desertæ viduæ queruntur,
Justa pupilli sit iniqua causa
Vindice nullo.

52.

Matribus nullum decus exhibetur
Edito prolis numero frequentis,
Tum senis surgit capiti verendo
Gratia nulla.

53.

Vastitas rerum dominatur ergo
Tanta, fœcundas genuisse terras
Ut putet solos aliquis Gigantes
Ventre tumente.

54.

Quæ feros mansuefaciant Cyclopas
Literæ nullos capiunt honores
Quin jacent quovis cane despicatæ
Pejus et angue.

55.

Idque nimirum geritur Pyranni
Fraude, cui paret Phlegethontis aula
Ut ruat pulsis studuis facultas
Religionis.

56.

Namque si casum imitentur artes,
Quæ docent quis sit datus ordo rerum,
Quos Deus vindex sibi destinari
Poscat honores.

57.

Ecce pro vera pietate, cura
Mox Dioneæ Veneris subintrat
Et magis Bacchi tua quam coluntur
Numina Christe.

58.

Si sacros nemo moduletur hymnos,
Et disertorum documenta vatum
Cœperit fastu tumido superbum
Spernere vulgus.

59.

Qui preces fundet tibi rex deorum?
Qui petet pacem placidam cruentis
Imperi rebus? superamque nobis
Leniet iram.

60.

Ergo tu summæ bone rector aulæ,
Tu pater clemens miserere nostri,
Tu Deus pacis dominante dextra,
Comprime bella.

61.

Pax honestatis pretiosa nutrix,
Pax parens, altrix, comes, ampliatrix
Omnium rerum pariter bonarum
Quas habet orbis.

62.

Grande sed servet pelagus malorum,
Læta tristantur, tenuantur aucta,
Fulta labuntur, pereunt amœna
Tempore belli.

63.

Tu Deus nostris patribus vocatus
Sæpius lumen nitidum reduxti,
Hinc tibi curas quoque nos futuras
Fidimus omnes.

64.

Unice cari memor esto Christi
Præditi ne nos Acheron voraret,
Qui tamen ferro ferimur subacti
Præda Charontis.

65.

Qui tuum nomen populumque juxta
Turca dirarum famulus flagellat,
Pascitur nostris crucibus, tibique
Scommata densat.

66.

Euge singultus miserare nostros
Gloriam vindex propriam tuere,
Nec scelus nostrum, tua sed benigna
Pectora specta.

67.

Sis magis clemens pater atque judex
Justus et verbo mare qui coerces
Territo Petro, modo consilescant
Arma jubeto.

68.

Cæterum qui vos agitant furores
Quisque mortales, genius scelestus,
Quæ se vesanæ furiæ imbuerunt
Pectora vestra.

69.

Ut malis belli faveatis uno
Semper assensu parilique voto
(Pene discordes alias ubique)
Arma paretis.

70.

Namque non tantum juvenilis ætas
Sed senes una tumidusque princeps
Plebe cum stulta furit et cruenta
Prœlia poscit.

71.

Nos parens tellus miseros creavit,
Scilicet nudos statuitque inermes
Lucidas cœli simul atque primum
Duxit in auras.

72.

Asperi dentes tribuuntur apris
Histrices spinas quatiunt leonem
Muniunt ungues, animant petulcos
Cornua tauros.

73.

Sed voluntatis placidæ bonæque
Symbolum, risus nitet ore nostro
Supplici mitis lacrimisque nostris
Esse jubemur.

74.

Deinde consortes rationis ipse
Nos Deus fecit, simul et loquelæ,
Absque vi juris tenor ut sequestret
Jurgia nostra.

75.

Commodum nobis nihil ad gerendi
Contigit belli crepitus minaces,
Quodque nos tutis jubeat cruore
Tingere ferrum.

76.

Nostra ferratas acies abhorret
Indoles, dirum fremitumque turbæ
Sanguinis potum sitientis atri
More leonum.

77.

Quisquis immotis oculis cruore
Obrutos campos fluviosque tinctos
Cernit humano satus est scelesta
Stirpe Cyclopum.

78.

Nos vetat fœdis temerare nostras
Ferculis mensas Samius Magister,
Et docet plenum feritatis esse
Carne foveri.

79.

Et quidem recte monuit malorum
Agmen e bello quod inundat urbem
Inde si manat, proficisciturque
Fontibus illis.

80.

Triste quamprimum violens Enyo
Concutit flagrum simul omne vinclum
Juris et legum ruit et libido
Prævalet atra.

81.

Ast ubi virgo dominatur alma,
Artium floret studium bonarum
Fas viget, pravi nebulonis ausus
Pœna coercet.

82.

Mœnibus structis decorantur urbes,
Agriculturæ meminit colonus,
Solnit ætatem placida labantem
Morte senectus.

83.

Pacis hæc damnent bona triste bellum,
Mentis o cæcæ populi virique
Lite funesta neque provocare
Fata paretis.

84.

Sponte mors passu properat citato,
E gradu irrepit tremulo senecta,
Hunc rapit morbus, perit ille lapsu
Sive veneno.

85.

Sæpius terræ cadit urbs hiatu,
Sæpe Neptunus moderationis
Omnis oblitus populosa regna
Dissipat undas.

86.

Heu nimis tristes nimis heu frequentes
Imminent nobis aliunde strages
Nos licet numquam meditemur ipsi
Mutua damna.

87.

Si tamen pugnas agitare certum est
Hostis en noster sit iners Cupido,
Et si affectus reprobos domare
Seria lucta.

88.

Si tibi quisquam fuerit molestus,
Intumescentem moderare bilem,
Et graves casus tibi machinato
Læta repone.

89.

Ut gubernatrix ratio triumphet,
Victaque effundat lacrimas voluntas,
Præcipit Christus moderator ipse
Summus Olympi.

90.

Ergo cadentem fugiamus iram,
Et cruentorum mala prœliorum,
Dexteris junctis feriamus almæ
Fœdera pacis.

91.

Bella sed nobis velut excitare,
Haud licet nobis ita mitigare,
Cum simultates Deus asperatas
Sopiat unus.

92.

Hic parens ergo precibus rogetur
Improbis et quæ peperit pericla
Error humanus, mediator ipse
Tollere curet.

93.

Christe submissi tibi supplicamus,
Martios motus reprimas et hujus
Mitiges ævi tumidas procellas
Maxime princeps.

94.

Nos licet nostris graviora noxis
Simus ubertim mala promerentes,
Tu tamen rivus bonitatis ingens
Cuncta serenes.

95.

Porta claudatur domini bifrontis,
Nexibus vinctus furor intus arctis
Infremat spumetque avida inter arma
Ore cruento.

96.

Charitas, virtus, pietas colantur
Floreant artes Academiarum
Flamma non ædes, tua sed subinde
Sacra frequenter.

97.

Nullus in castris labor erigendis,
Sit struendorum labor horreorum
Arma transmigrent in aratra, fiat
Vomer ab ense.

98.

Subditi ponant animos rebelles,
Plebs honoratum metuat senatum,
Teutonum toti semel Imperator
Imperet orbi.

99.

Turca funestus laniare morsu,
Qui tuas gentes properat nefandi,
Sentiat tandem tibi subjacere
Cuncta Monarchæ.

100.

Quæque nunc nobis mala machinatur,
Fac ut autorem recidant in ipsum,
Nosque te verum coluisse numen
Constet ubique.

101.

Sic ubi nostrum requieris ævum
Nos tibi justos reparare honores,
Nos adunato tibi ferre laudes
Ore juvabit.

102.

Civitas concors, populus quietus,
In tui cultum ruet incitatus,
Ad tuas aras thymiama lætos
Fundet odores.

II.

Ad Ulpium Cissæum Franequerensem.

Quod Frisæ nostræ non imperet Aula Georgi
Saxoniæ Domini longa querela tua est :
Ast ego quod Cæsar rerum moderetur habenas,
In patria, summo gaudeo jure, mea :
Qui caput est mundi, cui paret Vesper et Ortus,
Quo nihil hic totus mitius orbis habet :
Hic Frisiæ nostræ longum dominetur in ævum :
Haud Dominus Frisiis ille pudendus erit.

In 1540 maakte Cyprianus het volgende epitaaf op Ulpius Cissæus Franequerensis:

Mortuus hic recubat juvenilibus Ulpius annis,
Par Frisiæ nostræ, Pieridumque decus.
Fœtibus ingenii toti inclarescere mundo
Cœperat: ah quantum spei fera Parca rapis!
Qui tamen ante diem fati monumenta supremum
Edidit; hæc vitæ causa perennis erunt.

Epitaphium Exquisitissimi Mathematici Joannis Carionis.

Hac requiescit humo scrutator Cario Divum
Qui fera dum nobis bella timenda videt,
Inque truces Gallos Aquilas prædiscit ituras,
Armaque moturos sanguinolenta Getas.
Concitus ingenti curarum fluctuat æstu,
Et sua tabifico corda dolore coquit.
Ast ubi forte cupit positis hilarescere curis,
Liberius libat pocula plena mero.
Mens assueta malis, ut erat recreata, repente
Ne ruat in veterem, transit ad astra, statum.

Epitaphium Erasmi Roterodami.

Mortuus hic habitat non tantum divus Erasmus
Quin et religio cum pietate jacet.
Græcia docta jacet Latiique corona diserti,
Raptaque cum domino Teutona Musa suo.

Ad D. Jacobum Curionem.

Nonne Quirinalem ac Danaum simul expetisse linguam,
Mentis vocatur liberale signum?
Nonne senis Pylii facundia jure prædicatur,
Cujus fluebat sermo mellis instar?
Nonne Poli quisquis mentem tenet, et scit imminentes
Cœlitus imbres præmonere claret?
Nonne duci Stygio frenos dare quisquis allaborat
Et fata succis tradat est verendus?
Non dubium quin tu mihi Curio semper annuisti
Indigna censens ista quae rogentur?
Non igitur mirum tua si volet ora per diserta
Virtus virorum, et fama lata serpat,
Cujus conspicua est facundia Graia seu Latina,
Cujus Mathesis certa et ars medendi.

Ad Viglium Suichemum J. U. Doctorem ac Cæsareæ Majestatis Consiliarum.

Ante fidem Christi sacram legesque receptas,
Quodcunque illud erat summi vice numinis olim
Quod nostri colerent Germani, non simulachris
Expressere ullis, quod digna Deo reperire
Nulla quidem possent, et falsa indigna putarent,
Haud aliter statuo de te quoque claro Suichæme,
Nam vereor ne te præpingui munere donem,
Si te prolixis verbis vexisse laborem,
Tuque gravis nostro rubeas conamine Censor.
At contra metuo, sit tantum dicere pauca
Instituam, voluisse quidem, sed non potuisse
Judicer, ut quondam se rupit garrula rana
Inflato magnam dum imitatur corpore vaccam.
Haud ergo ignoro me nihil hic rectius esse
Facturum, quam si tacitus tua teque stupescam.
Verum, cum veluti Plato se gaudebat Athenis
Natum, Pallas ubi resideret cum patre Phœbo,
Si nunc perpetuo se jactet Frisia tota
Te natoque suo, jugique perinde decore,
Ut sibi si quem comitem selegerit ipse Monarcha
Carolus, haud aliquid non possum dicere plane
Nunc quoque, quo tibi sit testata affectio nostri
Pectoris ingenui, præsertim cum moneant me
Hoc ipsum ut faciam; generis confinia nostri.
Gratulor ergo tibi fastigia prospera rerum
Juris apex, et fons utriusque uberrime linguæ,
Quique tuis illo meritos profeceris usque.
Nominis ut fama terrarum impleveris orbem,
Cæsaris et niteas radius ceu Solis in aula.
Nam sol in terris memoratur Carolus apti,
Illius at proceres radios ergo dixero Solis.

Het volgende grafdicht maakte Cyprianus op zijn medeassessor Viglius van Aytta

Viglius hic Zwichemus habet post fata quietem
  Præside quo celebris Belgica tota fuit:
Quippe magistratu licet hoc illustrior uno
  Haud cedat doctis, Cæsare dante viris,
Hic tamen illius valde amplificavit honorem
  Inclyta tam virtus, nomen et hujus erat;
Tantus in eloquio nitor, atque scientia legum
  Tanta, tibi quondam Scævola quanta fuit;
Id quod perpetuo monumenta diserta loquuntur
  Quæ juvenis merita luce frui voluit.
Jamque suæ decies septem numeraverat annos
  Quum Lachesis vitæ fila suprema trahit,
Frisia mœsta parens; tibi ne solatia desint
  Heroas tales ede subinde novos.

De M. Severino Feyta cive Lovaniense ad Bottonem Hoytes.

Sæpe ducem Cæsar Frisiæ submittit in arces
  Qui Sævo tutas præstet ab hoste vias.
Quique magistratus dictet sanctumque senatum,
  Et populus tribuat jura bilance pari.
Obligat hoc merito Frisiæ sibi Cæsar habenas,
  Cogitat et grates illa referre memor.
Ecce Severinus Frisiis oriundus in oris
  Cæsaris in patria vivit agitque ducem.
Illius auspicio sua Pieris induit arma
  Pieridumque comes quisquis in urbe fuit.
Bella Lovaniensi gereret cum Gallus in agro,
  Terrorique ipsis mœnibus esset ovans.
Non gravitas, virtus, constantia defuit illi,
  Non usus belli non animosa fides.
Ne cessa fidos Frisiæ submittere Cæsar,
  Cum ditio fidos reddat et illa Duces.

Ad Guilielmum Buwalden a Secretis Senatus Bolswerdiensis.

Quum fora sectarer distentus litibus istic,
  Tu mihi cumprimis suspiciendus eras.
Te mecum tacite crebro Guilielme Buvalden
  Miratum genii cœperat aura tui.
Cum tu sollicitï defendis jura clientis
  Amnis uti placidus sic tua verba fluunt.
Oblectas mira dulcedine judicis aures,
  Atque illas aliqua quolibet arte rapis.
Quantaque vis linguæ, tibi tanta scientia juris
  Contigit, huic etiam major habetur honos.
Pressus et excussus pariter sublimis et acer
  Cum libet, et legum plurima sensa citas,
His igitur variis facile et virtutibus amplas
  Tempore divitias accumulasse brevi.
Quarum jam plenus, spinosa negotia ponis,
  Et tribuis sacris otia sumpta libris.
Hunc sibi qui vitæ possit servare tenorem,
  Haud optet gazas Crœse beate tuas.

Ad Bernardum Frisium de Uvone Heldt Groningense.

Protinus, ut subii sublimia tecta Lovani,
  Quæro, quis hac Cyrrhæ fertur in urbe caput?
Tunc mihi congrediens aliquis respondit hic Uvo,
  Germanæ sophiæ præmia prima refert.
Fontibus hic liquidis sua largius ora rigavit,
  E quibus eloquii vera beata scatet.
Hic Graias Latiasque simul percepit Athenas
  Quolibet ore sonat, qualibet arte valet.

Permeat hic idem regiones ætheris omnes,
   Et quid Mars foveat præmonet atque Venus.
Hoc sermone mihi fuit admirabilis Uvo,
   Protinus ille mihi vir venerandus erat.
Illius audieram multis præconia verbis,
   Ac licuit coram plura notare quidem.
Non tamen hunc Martis rebamur ad arma paratum,
   Sed placidæ tantum pacis habere decus.
Ecce ferebatur Titan per terga Leonis,
   Et sua quassabat spicea serta Ceres.
Cum per Menapios collecto milite campos,
   Tongrorum Gallus dilaceraret opes.
Jamque Lovanenses muros hostilibus armis
   Cinxerat, ignivomis dirueratque globis.
Nec mora in cœtus dedat se civicus ultro,
   Ferratas jactat vi reserare fores.
Pacis amans aliquis, perque otia longa solutus,
   Placari Gallum consulit ære dato.
Ipse sed intrepidus diversum consulit Uvo,
   In medium prodit verbaque prompta facit,
Ne trepidate viri, quamvis sit proximus hostis,
   Fortibus in bello nulla pericla nocent.
Dedecus ô cives absit memorabile, vestras
   Sospitibus vobis tollat ut hostis opes.
Et vos ô juvenes obnoxia turba Minervæ
   Sumere vos animum, nunc dea vestra jubet.
Neu rudis ut Tyro parma gladioque relictis
   Vix bene conspecto Marte, parate fugam.
Quin pro communi modo vulnera ferte salute,
   Si muros hostis scandere forte velit.
Galle ferox aquilas devincere sæpe minaris,
   Sed te Ticinus pernegat esse parem.
Nunc quoque declivi cristas æstate resumis,
   Cum tua sub pedibus lilia strata jacent.
Hoc omen regni vertendi funditus esto,
   Sint ea vincendi proficua signa tui.
Dixerat atque animo deposcit prœlia certus,
   Dummodo conspiciat mœnia salva mori.
Civica quem sequitur juvenumque deinde corona,
   Atque arcent animo Celtica signa pari.
Non ego Groningam mirer tua jura tueri,
   Cum tales nobis educet illa viros
Educat illa viros bellique togæque peritos,
   Hoc virtute sua nobilis Uvo probat.

III.

Ad Romanorum Imperatorem Carolum V in Germaniam reversum
Oratio gratulatoria.

Nisi temporis ratio Sacratissime idemque Invictissime Imperator Carole non modo postularet, sed prope suo jure exposceret, dissimilem me ab iis habere orationem qui hactenus vel coram ob res innumerabiles terra marique feliciter gestas Tuæ Majestati sunt gratulati, vel absentes de ea in altissima rerum omnium tranquillitate fuere commentati, nihil sane neque de dicendi materia neque de argumenti copia mihi laborandum esse intelligerem, quinimo tanta me undique argumentorum circumstaret densitas, ut principium facile, exitum vero difficile invenirem. Illi enim superiores in commemoranda singulari ac eximia animi virtute, æternis tuis laudibus bonam orationis partem consumpsere, ubi non de copia, sed de modo adhibendo major illos urgeret sollicitudo. Cujus enim tantum extitit ingenii flumen, cujus tanta in scribendo vis ut universas tuas laudes oratione complecti hactenus potuerit? Cujus omnis actio, ratio, cogitatio, tota denique vita nihil aliud est, semperque, Deo Opt. Max. bene fortunante, est futura, nisi constans, perpetua, fortis, invicta nostræ Germaniæ, totiusque Reipublicæ Christianæ defensio? Cæterum hoc tempore cum tuæ illæ divinæ virtutes, clementiam mansuetudinem, placabilitatem ac innocentiam dico, eum sortiantur eventum, eoque spectare ac vergere videantur, ut prope plus satis profusæ potius, quam salutares orbi Christiano nominari possint, ancipiti ego nunc sum loco, qui si commemorem qua Tua Majestas benignitate regem Gallorum quondam victum, captum atque ad desperationem prope redactum suo regno veterique dignitate non modo restituerit, verum etiam Imperatoria affinitate ornaverit, metuendum sit, ne Tuæ Majestati præsentis belli causam adscripsisse videar, quæ si severitate in vindicando potius, quam mansuetudine in sanando hoste uti voluisset, quem nunc Reip. Christianæ perniciosum hostem experimur, humilem, supplicem atque ad pedes projectum nisi quantum Tuæ Majest. bonitas captivi fortunam sublevaret, haberet, secumque ad bellum educere, non contra Tuæ Majestatis numen arma capere audiremus, itemque si recenseam qua Tua Majestas felicitate Carolum quondam Gelriæ ducem non semel rebellantem ad obedientiam vicissim coegerit, eidemque arces, urbes, populos ac ditiones jure belli ereptas statim ubi ad sanitatem rediisset suæque pœnitentiæ certa quædam argumenta edidisset, pro sua admirabili benignitate restituerit, atque hoc tuum factum verbis explicare vellem, erit et tunc mihi pertimescendum, ne non tam veritati, meæ orationis forma inservire quam Tuæ Majestatis numus candide atque boni viri officium permittit, gratiam videar aucupari. Etenim cum et hæc res aliter cesserit atque Tua Majestas haud dubie cogitarit, cum pro summis tuis beneficiis maleficia reponantur, cumque tua Clementia rebellionis audacia facinorum atrocitate compensetur, tuæque lenitate ad improbitatem verius tui inimici sint provocati quam ad gratitudinem ac fidelitatem invitati, profecto prima saltem fronte, si impensius tuas illas divinas virtutes quæ ex leni ac mansueto Tuæ Majestatis animo proficiscuntur, efferre velim, dicam ingenue id quod res ipsa clamat, vulnera magis Christianæ Reipublicæ illata, quam trophaea aliqua statuta multis iisque non contemnenda autoritate ac judicio juris percensuisse judicabor. Quid ergo? tuane Invictissime Imperator Carole innocentia, mansuetudo, clementia, pietas, aliorum lubricitate, ac, ut levissime dicam, inconstantia obliterabitur? ac non potius te cum tuis virtutibus tum aliorum vitiis vere magnum fatebimur? Quinimo absit superstitio istaque otiosa in dicendo curiositas unoque omnium ore ac concensu summi medii, infimi ordinis hominum sine ulla hæsitatione tuæ istæ laudes celebrentur, quarum memoriam nulla unquam oblivio sit obliteratura donec ulla vel Germanici imperii mentio vel ullum Gallici regni vestigium superstes sit futurum, idque ut speramus atque avide exoptamus ipso etiam Gallorum rege non modo non indignante sed et nostrum, studium observantiam, acclamationes et gratulationes aliquando approbante. Confidimus enim universi Christiani pectoris mortales, atque utinam non diu nostra non spes suspendat, propediem futurum, ut memor ille tuorum in se meritorum, officii, benignitatis ac pietatis, ultro armis etiam needum superatus, ad Tuæ Majest. fidem confugiat seque suumque regnum Tuæ Majestati adjungat, satiusque ducat suæ Galliæ finibus contentum, te Imperatore, regem agere, tecumque ad salutem Germaniæ ac Christianæ religionis conservationem, pacem firmare, quam cum crudeliss. ac nefario non dico hoste, sed immani tetraque bellua Turca hæreditario illo Christianorum omnium latrone fœdus ferire, nec fœdus modo ferire, sed et auxiliares, ut fertur, copias e media illa Turcica barbarie adversus Tuam Majestatem imo vero adversus communem omnium patriam ecclesiam, adversus Christum, adversus inviolabile ac æternum numen divinum comparare, maxime si simul in memoriam etiam revocarit, quam illi omnia eveniant secunda, ubi cum Tua Majestate consenserit, ac e contrario

quam omnia illi cedant adversa, ubi a te dissentire, atque cum Tua Majestate armis cœperit decertare. Meminimus enim cujusmodi hisce superioribus annis fuerit Gallus, quotiescunque cum Tua Majestate vi ac ferro, quam jure ac disceptatione agere maluit, nimirum trepidus, exanimatus, victus, captus, in exteras regiones abductus, nullaque non humanæ vitæ incommoda qui fuerit experturus, nisi tu pro tua divina temperantia regem regio more habere quam miserandum captivi personam te inspectante sustinere maluisses, itaque ubi evestigio jacentem erexisses, ac non modo cum hoste in gratiam redisses, sed et pristinam illius dignitatem Imperatoria affinitate amplificasses, quam ille tecum subito longe alius nobis Rex emicuit, ac paulo ante extiterat, non ille jam expes sed spe plenus, non ille jam victus sed quasi ejus causa bellum gestum fuisset cum Imperatoris sorore sua conjuge tamquam victor triumphat, non ille jam in externo regno captus alieno imperio obsecundare cogitur, sed suis Galiis redditus provincias, regiones, urbes, arces, populos sub sua jurisdictione continet, sedet in avito solio, condit leges, dicit jura, imperat, prohibet, statuit, rescindit, quinetiam hoc tempore bellum gerit, omnia denique regia munia tuo tuæque amicitiæ beneficio Carole vicissim obit. Quid Gelri an non pari sunt conditione? Deum immortalem quam infeliciter illi aliquoties nostra ætate bellum intestinum adversus Tuam Majestatem moverunt? quamque iidem illi etiam benigne ac clementer a Tua Majestate sunt habiti simulatque ad desperationem essent propre redacti, ac proinde ad sanitatem jam redire inciperent, quam moderatæ ac plane indulgentes pacis conditiones a Tua Majestate illis sunt præscriptæ, quot arces, quot urbes, quot territoria a generoso barone Georgio Schench à Tautenberg inclytæ memoriæ Heroe tuis auspiciis jure belli occupata duci illorum sunt reddita? quam denique florens opibus ac viris est habita Gelria, quoad usa est te propitio Imperatore? contra posteaquam te suum magistratum ad iram sua ferocitate ausa est provocare, an non omnis generis calamitatibus quas bellum secum comites trahit infestatur ac deformatur? licet illud fiat magno vel potius irreparabili finitorum etiam populorum detrimento et clade. Prodest igitur Carole Imperator tuas excellentes ac divinas virtutes perpetua ac sine intermissione celebrari, quarum videlicet et recordatione hostium tuorum conscienciis magni aculei infiguntur, ut qui nunc male feriato impetu adversus Tuam Majestatem arma sumpsere, vel solo saltem pudore arma illa inauspicata ac funesta mundo sibi de manibus potius excidere patiantur, atque ad tuam solitam et numquam satis prædicatam misericordiam confugiant, quam justissimam tuæ indignationis vindictam ad extremum usque experiantur. Jure igitur et non sine causa, quotquot ad Tuam Majestatem verba facimus, tuam illam tantam mansuetudinem tam inusitatam inauditamque clementiam qua hactenus erga tuos hostes usus es, ipsa temporum qualitate quantumvis reclamante, nequaquam tamen silentio nobis esse prætereundam existimamus, præsertim cum leniores istæ virtutes in tanto imperii fastigio singularem etiam quandam habeant venustatem ac gratiam. Jam vero reliquæ virtutes quæ partim Heroum partim Imperatorum sunt propriæ, an non in te uno adeo excellunt, adeoque sunt conspicuæ, ut quocumque terrarum oculos converterimus luculenta earum vestigia liceat deprehendere? Te propter singularem æquitatem, justitiam, pacis ac togæ amorem Frisii ac Trajectenses assiduis finitimarum gentium exactionibus et direptionibus vexati ultro dominum expetivere, seseque tuæ fidei et potestati permisere. Te eundem conservatorem ac parentem patriæ suæ Pannones superiores agnoscunt, ut qui nullam vim, nullos Turcarum impetus, nullum vitæ discrimen unquam devitaris, dummodo eam salvam ab excidio et cinere, quæ barbara illa Thracum colluvies intentabat, conservares. Quamquam perditus ille ac profligatus Thrax tua hactenus arma non sustinuit, quinimo fugiendum sibi semper hactenus putavit, tui nimirum adventus, tuæque fortitudinis ac felicitatis vel sola fama perterrito. Te itidem vindicem et parentem suæ salutis, Africæ minoris rex, quem nunc Tunisi regem vocant, prædicat, ut qui per tuas artes et labores bellicos regno, conjugi, liberis, bonis ac fortunis suis sit vicissim restitutus. Quid enumerem nonnullas alias regiones et insulas, quæ partim sua sponte in tuum jus ac ditionem cessere, partim per Tuam Majestatem ad humanitatis et justitiæ cultum a barbarie ac mutua grassatione sunt revocatæ? Ad hæc quam admirabilis tua ubique in omnibus factis elucet prudentia quas non pacis ac concordiæ tractationes cum tuis hostibus admisisti? dum animadvertis te potentiorem licet provocatum cum infirmioribus contendere sine suspicione injuriæ non posse? Nihil ergo a Tua Majestate prætermissum est, quod ad concordiam sarciendam pertineret, sed nullæ conditiones quamlibet utrique parti tolerabiles ab arbitriis propositæ a Tua Majestate non receptæ, ab hostibus vero non sunt repudiatæ. Nemo igitur nisi perversus non fateatur Tuam Majestatem justissima contra hostes sumere arma qui nulla alia ratione sanari volunt, præsertim cum et Tuæ Majestati ne cogitanti quidem de bello bellum ultro sit allatum. Quare cum te optimum Imperatorem jure omnes tui ament, venerentur, colant, observent, quis tantos te advertante fieri concursus, applausus,

congratulationes admiretur? quis te non modo tamque recens ex Hispaniis in Germaniam reversum sed veluti e cœlo delapsum non suspiciat, honoret ac prope dixerim adoret? Quis linguam suam continere, quis vocem suam comprimere in tanta tamque incredibili Germanorum omnium lætitia, cui modo qualiscumque dicendi contingit facultas, se posse confidat? Percrebuerat paulo ante funestus et vanus in Germania rumor, quo Tua Majestas fato concessisse ferebatur (quod omen ut omnes boni abominamur, ita unanimiter obsecramus divinam clementiam ut diu maximeque hoc periculosissimo seculo Christianorum rebus avertat) cui tamen rumori, quoniam omnibus semel hinc emigrandum est, si veritas fuisset astipulata, quid aliud per Deum immortalem nobis ab oculos ponere poteramus, nisi Turcas ferro ac flamma per Germaniam volitantes, domos, urbes, villas, delubra ac templa deorum incendio conflagrata? cædes, rapinas, furta, latrocinia, stupra, matrumfamilias, virginum ac puerorum raptus? fluvios cruore saturatos, pestem, vastitatem, cruciatum, tormenta, denique præter miserimam ac abominandam servitutem fidei ac religionis nostræ Christianæ non imminutionem aliquam sed lamentabilem atque inexpiabilem interitum? Posteaquam vero tuus in Germaniam antea nunciatus fuit adventus, ac nunc coram venerandam frontem, serenos oculos, totamque illam Augustam Imperatoriae Majestatis faciem licet intueri, quasi nova quædam lux orbem terrarum circumfulserit, sic repente omnium vultus enituerunt, sic repente omnium animi ex tua præsentia, spe ac fiducia concepta, sunt erecti, ut non illa jam cogitemus, quæ a truculento et nefario Geta videbantur impendere mala, sed tuis auspiciis tuoque ductu omnia diversa speremus nos esse consecuturos: Nunc tecta, domos, familiam, conjugem, liberos salvos sibi quisque audet spondere. Nunc sibi quisque serenitatem, otium, securitatem ac tranquillitatem audet promittere. Tecum leges, quæstiones, judicia, jura, religio, pietas, sanctitas ad nos revertisse videntur. Et quid ô Deus bone futurum esset, te hoc tempore rebus humanis exempto? Cæterine potentissimi Christiani orbis principes a Turcia barbarie ac vastitate nos essent defensuri? At utinam illorum nemini doleret, Turcam sanguinaria sua sica et furialibus facibus per Germaniam superiorem ad inferiores usque Germaniæ partes necdum sibi visam aperuisse. Ad Tuam igitur Majestatem Invictiss. Imperator videmus quotidie magnam frequentiam principum, ducum, comitum, baronum, nobilium ex omni undique Germania, cujuscumque etiam illi sint in nostræ religionis dissensione sententiæ, confluere, Tuæque Majestati se suasque opes, populos, viros, magno concensu devovere, nimirum ex tua unius victoria omnium nostrum pendere salutem liquido animadvertunt. Age igitur Imperator Maxime in hoc, ut facis incumbe, ut spem omnium bonorum de Tua Majest. conceptam confirmes. Age principum Germanorum erga te publica devotione ac salutari conspiratione feliciter utere, tuosque totiusque reipublicæ Christianæ immanissimos hostes, hostes Turcas eorumque socios elide, everte, affligc. Non desunt vaticinia quæ te acerrimum Christianæ religionis ac Germanicæ libertatis vindicem futurum promittant. Quid enim aliud nobis quam perpetuam ac ipsa morte magis fugiendam servitutem cum suis sociis intentat Turca? Nec desunt qui cum ex divinarum scripturarum abstruso intellectu tum ex astrorum cursu te velut deorum immortalium singulari beneficio terris donatum ex hostibus tuis omnibus victorem ac triumphatorem ad sepulchrum Domini in Judæam et Syriam armis usque penetraturum prædivinent. Præterea si melior causa in bellis plurimum habet momenti, ac superos nobis facit et retinet secundos, profecto vel plurimum hinc tuis spei ac animi debet accedere, quod ex Tuæ Majestatis parte, religio, fides, pietas, honestas, pudor, constantia, opes denique virtutes ex diversa autem parte feritas, perfidia, impietas, turpitudo, libido, inconstantia, omnia denique vitiorum stent et pugnent genera. Ad hæc quamquam fortuna est varia neque quisquam mortalium eam suo arbitrio regere potest, si tamen ex præteritis aliquo modo futura licet colligere, haud dubie non alius, atque hactenus contigit hostibus tuis, bellorum eventus est expectandus. Postremo pueri, virgines, matronæ, senes ac quicumque alii Tuæ Majestati militaribus operis in acie præsto esse nequeunt, serventissimis precibus ac votis Deum Optimum Maximum assidue interpellabunt, ut hostium tuorum machinationes retundat ac Tuam Majestatem tuosque universos conatus secundare ac provehere non dedignetur, ut vel hac saltem ratione omnes quotquot sobria sunt mente ac ratione, quoniam nemo non clarissime perspicit, tua victoria suam vitam ac salutem contineri, Tuæ Majestati pro sua virili adsint, eique quantum in ipsorum est potestate, auxilium ferant. Neque credendum est istorum supplicationes ac gemitus nullarum apud Deum esse virium. Quinimo audit Deus innocentum puerorum ac piorum senum voces in causa præsertim justa. Multum enim apud Deum valet oratio justorum. Quare et hinc non leve robur ac successum tuo exercitui tuisque castris accessurum speramus. Tu igitur quod in animo habes Imperator Invictissime magna fiducia erectoque spiritu aggredere, tuosque hostes supera, urge, dome, vel potius quoniam invicta tua est clementia, si sanari posse senseris, sana sin minus tandem recesa nec latius, illos

ad vicinorum populorum ac totius orbis Christiani perniciem divagari permitte, meamque istam orationem clementissimis Tuæ Majestatis auribus clementer obsecro admitte, quam ego mihi habendam esse judicavi, partim ut hanc festam publicorum in tuo adventu gaudiorum lucem publice testatam facerem, partim ut inimici tuorum in se meritorum memoria aliquando excitati beneficiis potius quam armis tecum sibi disceptandum esse in animum inducant, atque ita unanimi Christianorum omnium principum concensu, consilio ac opera bellum tandem suscipiatur adversus quotidianas direptiones et latrocinia Turcarum, qui nunc magno bonorum omnium luctu ac omnium Christianorum insigni pudore in ipsis Christianissimi visceribus immanitatis suæ socios callidis quibusdam artibus, cæcutientibus interim nobis sibi paravere. Dixi.

VIIA. — De editie der werken van Cyprianus, waaruit de hierboven aangehaalde stukken overgenomen zijn, dateert uit het jaar 1543 en wemelt van grove drukfouten, zoodat de tekst soms onverstaanbaar was. Zoo vindt men daar o. a.: *exarcturari* in plaats van *exsaturari*; *sanius Magister* voor *Samius Magister*; *rara* voor *rana*: *ora* voor *ævo*, *vermiculos* (!) in plaats van *versiculos*, enz. enz.

VIII. — ORDONNANTIE, dat men in het toekomende alle Omslagen over de Contributie van de Vijfdeels dijken, zal maaken en verzamelen over de Floreen.

Den 27 April 1537.

Up huyden ist bij Gerrolt van Herama, Roomscher Keysorlicker Majesteits Raedt in den Hove van Vrieslandt, als Commissaris, bij denselven Hove daer too geordonneert ende committeert, gekent, verklaert ende voor guedt angesien, ende dat in bywesen ende bij consent van den gestrengen, erentvhesten, eersaemen ende voorsienigen Heeren *Julius van Botnya* Ridder, enz., Mr. *Jarich van Dekama*, *Salvius Foppinga*, *Ydtzert Grouwestins*. *Anthonis Feruye*, *Ryurdt Roorda*, *Matheus Seerpsz.*, *Hette Lollez*, *Haeye Staepert*, *Melle Wybez*, *Sipke Hoytez*, ende *Pieter Laetsema*, als gedeputeerde Volmachtige van den Vijff deelen binnen dycx, enz. enz.

IX. — De CONSCRIPTIO EXULUM of lijst van Ballingen omschrijft het doel ervan in de eerste regels: „Dit 's en memoriaal ende collectatie van den namen ende personen der ballingen ende uutgeweeckenen des Landes van Westvrieslandt, die welcke (om God, om de H. Religie ende om d'Coninck van Hispanien erflandes Here van Vrieslant vorschreven) sijn uut den vors. lande (van den adversanten ende Mats. rebellen) verdreven, gebannen ende verjaecht;" enz.

X. — Brief van Joachim Hoppers aan Viglius van Aytta, gedateerd 29 Sept. 1563. Brussel:

„Scit Amplitudo vestra de Lovardiensi Episcopatu omnia bona nos semper sperasse. Allatæ sunt nudius tertius literæ Domini Arenbergensis, cum Adviso Consilii Frisiæ: aiunt, et in eo perstant, non convenire huic tempori, ut novus Episcopus in Frisiam introducatur: nisi forte Magister Haio Commissarius Episcopus creetur; illum enim cum bona gratia nostrorum hominum posse introduci; alium autem si quis fortasse creatus est, nequaqam. Quemadmodum advisum ipsum valde miror, ita vehementissime miror de Præside, illum Magistri Haionis ullam mentionem audere facere, qui sciat jam alium constitutum quem ipsemet convenit."

(Cf. Joachimi Hopperi, Frisii, Epistolæ ad Viglium ab Aytta Zuichemum Sanctioris Consilii præsidem. Traj. ad Rh. 1802 Epistola XLVIII.)

XI. — De XXVIII *Artikelen* over de instelling eener Vroedschap van 30 personen te Franeker, behelst o. a. de volgende bepalingen:

„De regeeringe der stede Franeker zal van nu voortaan bestaan in een Vroedschap van dertig perzoonen, die geduurende haar leven lang daar in zullen continueeren. (Art. II)."

„Dat alle de dertig perzonen zullen moeten zijn ledematen, ofte tenminste liefhebbers van de waare gereformeerde religie, zoo dezelve in deze provincie van Vriesland openbaarlijk word geleert. (Art. V)."

„Dat dezelve perzoonen zullen zijn burgers binnen Franeker, vrije perzonen, in geen stads diensten ofte arbeid zijnde, ende alle van goede naam ende faam. (Art. VI)."

XII. — In PANTALEONIS PROSOPOGRAPHIA vindt men een portret van Cyprianus Vomelius à Stapert, waaraan echter niet de minste waarde kan gehecht worden. Bij nadere beschouwing blijkt dat al de portretten van de in die encyclopedie vermelde geleerden en staatslieden naar een vast vooraf bepaald type gemaakt zijn, zoodat bijvoorbeeld één zelfde afbeelding geldt voor alle rechtsgeleerden, één andere weder voor alle philosophen, enz.

XIII. — In de *Naamlijst der Predikanten die onder 't ressort van de E. Classis van Dokkum, sedert de Reformatie gedient hebben,*" door Ds. Wilhelmus Columba, uitg. te Leeuwarden in 1766, staat over Ds. Hanso Stapert op bl. 6 te lezen: „Valsum· 1680 den 5 Juli beroepen Hanso Stapert, vertrokken 1684 in May, na Finkum en Hyum, alwaar overleden is 1709. (Zie *Classis van Leeuwarden*, pag. 51). „Na alle gedagten was hij oorspronkelijk uit de aloude Eigen erfde familie te Wommels, die den grooten Regtsgeleerde en Digter Cyprianus Stapert Vomelius in de 16de eeuw voortbragt: zijnde Prof. geweest te Mentz, en Raadsheer van het Rijks-Camer-Geregte te Spiers, bij Keyser Karel den V zeer gezien." — In datzelfde werk vinden wij onder de Edel Mogende „Heeren Commissarissen uit het Collegie der Edel Mog. Heeren Gedeputeerde Staten bij de Friesche Synoden afgezonden (zie *Classis van Franeker, agter de Voorreden)*: „1614 te Sneek, de Heeren Boco van Burmania, Grietman over Hennaarderadeel, en . . . . Stapert." [De voornamen ontbreken. Hier werd echter door bedoeld: Hans Douwes Stapert.]

XIV. — Erfelijke geslachtsnamen, in de beteekenis die wij aan het woord in den hedendaagschen tijd hechten, komen eerst in de 16de eeuw, onder de ingezetenen der noordelijk nederlandsche gewesten (Holland, Zeeland, Gelderland, Friesland) in gebruik. Vlaanderen en Brabant kenden ze reeds een paar eeuwen vroeger. De namen die in de middeleeuwen achter de doopnamen gedragen werden, dienden in den regel slechts als onderscheidingsnamen voor een enkelen man; zij waren maar zelden rechtstreeks erfelijk. Het waren louter toe- en bijnamen of ook patronymica, en de eersten werden gewoonlijk geheel willekeurig gegeven, aangenomen, gedragen en even willekeurig weêr afgelegd en buiten gebruik gesteld. Strikt genomen in den volsten zin des woords dagteekenen onze hedendaagsche geslachtsnamen eerst van den jare 1811, toen hier te lande de zoogenoemde „Burgerlijke Stand" werd ingevoerd; sommigen, vooral in de friesche gewesten, van nog lateren tijd, (1825). Maar de middeleeuwen kenden geen ware geslachtsnamen. (Zie *Navorscher* XVIIde jaarg. pag. 509).

Buitendien waren de doopnamen in dien tijd, even als bij de Ouden, de ware persoonsnamen. Zoo zegt *A. Darmsteter* (*Cours de Grammaire historique: 2ième partie, page* 6): „Originairement propre à l'individu, le petit nom ou prénom s'est étendu à tous les membres de la famille. *Pierre Simon* en vieux français signifiait *Pierre (fils de) Simon, Simon* étant au génitit. Le petit nom est le vrai nom et l'était surtout au moyen âge, alors que le nom de famille est une sorte de nom commun."

In de geschiedenis van het geslacht Stapert zijn drie voorbeelden te vinden van zulk een willekeurig aannemen en dragen van een vreemden geslachtsnaam. Op bl. 79 komt voor dat ook met den naam het wapen werd aangenomen, op bl. 95 komt het aannemen van den naam Stapert tweemaal voor in een en dezelfde familie.

XV. — De Friesche geschiedschrijver Foecke Sjoerds zegt in zijne Historische Jaarboeken van Oud- en Nieuw-Friesland, (Leeuwarden (1768 Deel I) dat „*Sjuerd* (*Sjoerd*) beteekent *overste* of *toeziender*.".

XVI. — Het wapen der familie Koning is een sprekend wapen; de betrekking tusschen den familienaam en de wapenfiguur bestaat enkel ten aanzien van het helmteeken en van de bovenste helft van het schild. Wapen: Doorsneden: 1 in zilver drie zwarte scepters, paalswijze gerangschikt, naast elkander, overtopt met een gouden spitskroon; 2 in blauw een zittende zwarte beer, met een tong van keel en een gouden halsband, vastgebonden door een ketting van het zelfde aan een zilveren vierkanten steen, gesteld in den linker benedenhoek van het schild. Helmteeken: een koning, uitkomende, met een scepter in de hand.

XVII. — In *Tideman's* Remonstrantsche Broederschap: Biographische Naamlijst van hare professoren, predikanten en proponenten, vinden wij aangeteekend omtrent Ds. Ostens:

— Gijsbert Ostens, Medicinæ Doctor, Proponent beroepen te Hoorn in Juni 1696, gaat naar Amsterdam 8 April 1703, nadat men vruchteloos Adr. Van Cattenburgh had beroepen Ostens nam het beroep aan, met de bepaling „*dat hij de practijk als docter Medicijne niet zou mogen excerceeren.*" Overleden 24 Juni 1741. —

XVIII. — Uit het CORPUS ORATIONUM ILL. ATHENÆI AMSTEL. CANDIDATORUM, Amst. 1752—1759 (49 stuks) noteeren wij het volgende:

Toen Gijsbert Stapert, den 24sten Maart 1758 in het Koor der N. Kerk, zijne latijnsche oratie gehouden had, droegen hij en zijne drie commilitones A. Van Helsdingen, J. J. Schelé en J. Van Benningen Noordbeek, eenige verzen voor op elkander's succes. Wij laten ze hier volgen:

ODE

Ad Diligentissimum Juvenem Gisbertum Stapert feliciter perorantem.

Herculem quondam petiisse laurum,
Morte venalem memorant acerba,
Fertur et tigres, potuisse, sævos
Vincere dextra,
Sic quoque ingenti Studio et labore
Præripis palmam sociis, tuamque
Accipis laudem meritam Decusque
Dulcis Amice!
Castra dum blandæ sequeris Minervæ,
Tota Musarum *bis Jö! triumphe!*
Turba conclamat; *bis Jö! triumphe!*
Clamat Apollo.
Sic, precor, pergas, igitur Sodalis,
Summa spes vestri generis domusque;
ic honos nomenque tuum manebunt
Tempus in omne.

Antonius van Helsdingen,
Commilito.

Diligentissimo ornatissimoque Juveni Gisberto Stapert,
Cum ex Amstelædamensi gymnasio, habita oratione, ad Academiarum Lectiones proveheretur.

Plaudite nunc Socii, lauro ne parcite Musæ,
Condecoret meritas læta corona comas!
Ecce tibi, Gisberte, dies gratissima surgit,
Qua studiis plaudit docta Minerva tuis,
Qua Phœbus, Phœbique Cohors Heliconia plaudit,
Atque vovet studiis prospera quæque tuis;
Qua pede felici de cursa novissima meta est,
Quaque offert plausus læta juventa suos.
Sic tibi, si pergas, tandem, quod nulla vetustas
Auferet, æterni nomen honoris erit.
Plura tuam legeres laudem celebrantia, Phœbus
Sic mihi Pegaseis ora rigasset aquis.

J. B. De Graaff,
Secundus.

Aan den Heere Gijsbert Stapert, als Zijn Ed. naer 't doen eener voortreffelijke redevoering, tot de Hoogeschool bevordert wiert.

Een onverwagte stem klonk onlangs in mijn' ooren
Van Pindus heuveltop, aldus liet zij zig hooren:

„'k Dael neder op 't bevel van Vrouw Latonaes zoon
„En 't lieflijk Negental: Wel aen verhef uw toon,
„En wilt als nu, zo goet gij kund ter eere zingen,
„Van nijvre *Stapert*, 't puyk der braeve jongelingen.
Hier zweeg ze, en 't digtervier vloog door mijn ad'ren heen,
'k Begon toen vol van moed de Zangberg op te treen,
Dog vond mij niet in staet, om naer den eysch en reden,
Al uw begaafdheen door mijn digten te ontleeden,
ô Gijsbert, waarde Vriend, dies houd het mij te goe;
Neem nogtans gunstig aen den wensch, die ik u doe:
Ik wensch, dewijl dat nu de Vad'ren u beloonen,
En u om uwe vlijt met lauweren bekroonen,
Dat gij zoo voort moogt gaen tot Uwer Oud'ren vreugt.
Geleijd door wijsheid en bestiert door ware deugd;
Beklimmende den top van Wetenschap en Taelen,
Tot dat gij uijtgeleefd, in 's Hemels ruijme zaelen
Een beter heijlbanket moogt smaeken, wijl uw naem
De werelt doorvliegt, op de wieken van de Faem.

J. J. Schelé.

Zelf maakte Gijsbert Stapert ook eenige verzen op zijne vrienden en medestudenten, o. a. op Hieronymus de Bosch (op 16 Sept. 1757), op Jacob Everwijn, op Willem Onck, op Willem Justus van Oosterwijk, op Ferdinand van Collen Czn. (op 8 April 1757), op A. van Helsdingen (in 1758) op J. J. Schelé, op Johannes Deutz, enz.

Wij laten er hier drie volgen.

24 Maart 1758.

ODA

in honorem
Commilitonis mei amicissimi et diligentissimi
Antonii van Helsdingen
cum ad altiora Academiarum subsellia proveheretur. (1)

Ecce sollerti meritam coronam
Meta sic semper tribuit, decusque.
Ecce sic summa nitet usque laude
Inclita Virtus:
Haec sono profert placido; suumque
Gaudium vultu manifestat almo,
Dum meum laura decorat Sodalem
Docta Minerva.
Pallas, Antoni, stimulis juventam
Incitans laudis, meritisque justam
Gloriam præbens, tibi dux, precamur,
Grata sit usque;

(1) Hij had eene oratie gehouden getiteld: De Brilla, patriæ libertatis primitiis.

Et tuis pergat studiis adesse,
Fortis illius modo castra miles
Si sequi pergas. Ideoque pergas
Omine fausto!
Interim, spero, tua cœpta Numen
Ut beet, doctæ faveant sorores,
Præses et Phœbus studiis, beatus
Vive, diuque!

G. Stapert,
Commilito.

Het volgende hollandsche vers maakte hij op zijn medestudent J. J. Schelé toen deze op 24 Maart 1758 eene oratie hield „De expugnanda et fugienda voluptate".

Aen mijnen waerden vriend Joan. Jacobus Schelé,
als zijn Ed. na het doen van eene redenvoering over het schuwen der wellust ter Akademie gehuldigd wierd:

Klinkdicht.

Wel aen, mijn zangster, stel uw' ongestelde lier!
Wel aen, laet ik mijn vriend met een gedicht begroeten,
En met een lofgezang zijn zeegekoets ontmoeten,
Terwijl hem Pallas 't hoofd bekranst met lauwerier!

O Jacob, daar ge door de kracht van reên en zwier
Van tael de wellust temt, die door gestadig wroeten
Ons ligt'lijk ondermijnt, en die we vlieden moeten
Veel meerder dan de pest, of eenig schaedlijk dier,

Daer staet elk een versteld, en alle, die u hooren,
Verbreiden uwen lof, hetwelk u aen moet spooren,
Dat gij de groote hoop, die gij nu geeft, vervult.

Zoo moogt ge, dit 's mijn' wensch, nog eens de vruchten plukken
Van uwe vlijt, zoo doe de Hemel wel gelukken
Al' waerge u toe begeeft, of ooit begeeven zult!

Gijsbert Stapert.

---

22 September 1758.

Nobilissimo atque ornatissimo juveni
Joanni Deutz,
cum, decurso spatio scholastico, habitaque oratione ad academicas lectiones proveheretur. (1)

Siccine lætus ades, *Deutzi* carissime, Victor?
Cincta triumphali tempora fronde nitent?
Dux ita propitio pugnans sub Marte triumphat,
Undique disperso flore tegente solum.
Quin tua laus melior; superas tu Victor amicos,
Ille sed infenso Victor ab hoste redit.

---

(1) Hij hield eene oratie Pro humaniarum litterarum dignitate atque utilitate.

Ille nec integrum soli sibi carpit honorem,
Militibus partem debet at ille suis.
Pergama cum bello caderent superata bilustri,
Militibus cessit gloria quanta Ducum?
At tua sola tua est, et ab omni milite dissors
Gloria, nec, titulos alter honoris habet.
Te Duce certasti solo, te milite solo;
Solus eques fueras, solus erasque pedes.
Hinc etiam partos per te tibi, *Jane*, triumphos
Gratulor, et meritis serta parata tuis.
Illa sit ad majus tibi gloria calcar, et usque
Pierii tendas ad magis alta jugi.
Quo mage florifero tellus in vere colatur,
Uberior tanto postea messis erit.
Sed quid te stimulem? te, qui jam Palladis artes
Cultori fructum ferre, decusque probas?
Vela damus, licet unda ferat fluctusque carinam;
Sic quoque te moneo, sponte quod ipse facis.
Ipsa vel invitos caperent, quæ commoda Pallas
Cultori larga donat amica manu.
Commoda, quæ faustos ornant, relevantque jacentes.
Quæ juvenes acuunt, exhilarantque senes.
Hæc, Dea *Deutzindæ* strenue tua castra sequenti
Concedas, per te, per tua castra precor.
Annuit en votis! hoc omine perge secundo.
Annuit en! stratas hac Duce carpe vias,

Gisbertus Stapert.

XIX. — Cf. bl. 21 (Noot 5). Pantaleon is Prosopographia (pars tertia, p. 507) vermeldt onder de Illustres et Clarissimi Domini et Jureconsulti quos Assessores Cameræ Imperialis Spiræ vocant, Anno 1565:

— *Dr. Cyprianus Vomelius, nomine regionis Rheni superioris.*

XX. — (Zie pag. 22). Brief van BOËTIUS EPO aan SUFFRIDUS PETRUS, waarin sprake is van CYPRIANUS STAPERT:

Ornatissimo Viro Suffrido Petreo Frisio, Literarum humaniarum Professori. Erphordiam.

Literæ tuæ, Petree Ornatissime, mihi longe gratissimæ fuerunt, grataque profecto tua in iis amicitiæ nostræ nuper contractæ commemoratio, ejusque constabiliendæ, ut tu loqueris, voluntas. Ac, quantum quidem ad me attinet, nihil sane, aut optatius, aut jucundius esse mihi potest, quam in eorum amiçitia conquiescere, quos et virtutis et eruditionis laude ad veram gloriam posteritati relinquendam contendere conspicio; quo in cursu, dum et me socium præbere cupio, præclarum esse duco, mutuis exemplis posse excitari etiam currentes, atque utinam, quod tu optas aliquando daretur in una eademque vivere civitate, quod quidem ego mallem istic, quam hic fieri; quamvis tu paulo aliter sentire videaris. Sed crede mihi, si eam Provinciam deseras, atque huc te referas fore, ut brevi consilii tui pœniteat vehementer, nec enim tam brevi hoc, quod tu speras hic futurum prospicio. Equidem egi cum *Cypriano Vomelio*, ut, si fieri possit, ad Germanicam aliquam provinciam me promoveat, nam vana sunt omnia, quæ hic possunt expectari.

Vale. Lovanii IX Kal. Aug. CIↃ IↃ LX. Boëtius Epo Rordahusius, Tuus ex animo.

(Epistolarum ab illustribus et claris viris scriptarum centuriæ tres quas passim ex Autographis collegit ac edidit S. A. Gabbema Harlingæ Frisiorum, ex officina Heronis Galama CIↃ IↃC LXIII pag. 227).

XXI. (Zie bl. 23). — Folckert van Aytta, geb. 1489, overl. Maart 1544, gehuwd in 1503 met Ida Hanya; van zijne zeven kinderen was een de beroemde Viglius ab Aytta; de jongste, Gerbrandus geheeten, werd geboren in 1519. Hij was grietman van Wijmbritseradeel en huwde met Jetz, dochter van

Folck van Rheen, waaruit eene dochter Swob genaamd. Deze huwde met Ulbe Hilles Eesekes, en stierf in 1494, nalatende, o. a. eene dochter, Ebel genaamd. Zij huwde met Idts Lijckles uit Gaasterland en het uit dit huwelijk na een zoon Hille genaamd, die kinderloos overleed, en eene dochter Maria, die met Sicke Eesgesz. van Albada huwde. Uit dit huwelijk ontstonden twee zoons en eene dochter, welke laatste huwde met Mr. Saecke Vomelius à Stapert. Zie Hoynck van Papendrecht: *Analecta Belgica* I, bl. 265, waar staat: „ex quo habuit unam filiam nuptam M. Sabino Bomelio Burgimagistro in Snekis." Dit moet klaarblijkelijk Vomelio zijn. Het Stamboek van den Frieschen Adel heeft dezelfde fout overgenomen en zegt op: Aytta, aanteekening 12: *Sabe Bommels*, in plaats van *Sabe Wommels*.

XXII. (Cf. bl. 29). — „De GROOTE KERK, weleer aan *St. Marten* toegewijd, is een gebouw van 250 voeten lang. Van binnen ziet men van weerskanten eene rij van 32 pijlaaren, die geheel om 't koor rond loopen. De Kerk heeft drie ingangen, een in 't Oosten, een anderen in 't Zuiden, en den derden in 't Noorden. Tegen 't Westen staat de toren, ruim tweehonderd voeten hoog, zijnde de spits thans, zo ik meene, iets laager dan voor den Hemelvaartsdag van 1714, wanneer de toren, boven door 't blixemvuur aangestoken, voor een gedeelte afbrandde, hoewel de verdere onheilen door de waakzaamheid der inwooneren tijdig gestuit wierden. Weleer had deeze toren een' omgang van zwaaren hardsteen; doch thans bestaat dezelve uit eene ijzeren balustrade. In den toren is een uurwerk met vier wijzerplaaten, en in denzelven hangen vier klokken, waaronder eene is van aanmerkelijke grootte en zwaarte. Eindelijk is in de spits een kamertje voor den stads Trompetter, en daar nevens heeft men vier dakvenstertjes, waaruit dezelve, zo bij nacht als bij dag, op gezette uuren blaazen moet.

Binnen in de Kerk, tegen den toren, vindt men 't orgel, dat juist niet van 't beste maakzel is, en door 't luiden der klokken dagelijks ontsteld wordt. Door de geheele Kerk heen ziet men eene menigte allerleije wapenen, zo veele gedenktekenen van Adelijke familien, die hier weleer hebben gebloeid, gelijk ook van eenige voorname Hoogleeraren. De predikstoel, die eenvoudig doch wel gemaakt is, wordt tegen een' der pilaaren in 't Noorden gevonden, en daar tegen over de bank der Vroedschap; wat Oostelijker is de bank der Burgemeesteren, en daar tegen over die der Hoogleeraaren van 's Lands Akademie; hebbende deeze banken, in 't Oosten, beide een' winkelhaak, waar mede zij nabij elkander komen. Ook vindt men hier veele gestoelten, weleer door de Ridderlijke familien, die te Franeker de voornaame huizen bewoond hebben, bezeeten, en gedeeltelijk nog tegenwoordig bij die huizen behoorende. Eindelijk hangen in de Kerk vier koperen kaarskroonen. Aan den Noordkant, nevens het koor der Kerke is een ruim vertrek, de Kosterij genoemd, ten dienste van den Kerkenraad, en waarin ook teffens de Klassikaale vergaderingen gehouden worden."

(Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden: Friesland, Deel II, 1785, bladz. 461 en 462).

„Deze Kerk staat bijna in 't midden der stad, heeft rondsom een groot zindlijk en net kerkhof; draagt de naam van St. Martens of Groote Kerk, is extra ruim en lugtig, word van binnen ondersteund door 32 zwaare pijlaaren, heeft vier ruime deuren. Aan het Oostend heeft men het Choor, en aan het Westend een Orgel, het welk aan een vrij hogen Tooren is vastgehegt, en daar door veel heeft te lijden; en aan de Noordkant is een ruim vertrek daar de Classicaale en Kerkelijke vergaderingen gehouden worden, doorgaans de Kosterij genoemd, dat meede aan de Kerk verbonden is. De heeren Professoren, burgemeesters, vroedschappen en anderen, hebben 'er zeer goede plaatzen, is voor 't overige in 't algemeen ruim in overvloed. Deeze Kerk is denkelijk 1420 gestigt. En in dit jaar 1785 van binnen tot viering van het Jubelé der Academie merkelijk verbeterd."

(D. P. Z. Korte Historie en Beschrijving van Franeker, beginnende met den jaare 1192 en eindigende in het jaar 1785. Franeker 1785.)

XXIII. — (Zie pag. 31, bovenaan: beschrijving der wapens op den grafsteen van Hans Douwes Stapert en diens vrouw in de St. Martinikerk). Eenige aanteekeningen laten wij hier volgen omtrent den halven adelaar, die op vele Friesche wapens voorkomt:

„Wanneer wij de wapens van vele Friesche familien nagaan, dan vinden wij ter regterzijde van het schild, eenen zoogenaamden halven Adelaar van Sabel (zwart) op een veld van Goud. (*) De Friezen beschouwden

(*) Soms ook van goud op een blauw veld.

zich als staanden niet onder den Keizer van het Duitsche Rijk, maar onder den Keizer van het vereenigd Oostersch en Westersch Keizerrijk en alleen in die hoedanigheden erkenden zij den Duitschen Keizer als hunnen Heer. Zij nu, die niet minder, maar wel meerder wilden zijn, — en dit konden zij doen, — dan de Duitsche Allodiale Heeren, zij die hunnen maatschappelijken stand met betrekking tot den Keizer wisten te waardeeren, voerden juist daarom niet den Oosterschen of Westerschen Adelaar, even als deze, in hun wapen; maar om hunne meerdere grootheid te meer te doen uitkomen, voerden zij de helft van het wapen van het vereenigd Oostersch en Westersch Keizerrijk, en duidden hierdoor tevens aan, dat zij hooger dan de Allodialen stonden en vrije en onafhankelijke Edelen waren, aan wier hoofd, ingeval van oorlog, de Keizer als hun Heer stond. Zij nu welke bij de invoering van dit gebruik aantoonen konden, dat de aankomst van hun bezit zich in de grijze oudheid verloor, die dan ook als de eerste en voornaamste burgers van den staat, als Edelen, beschouwd werden, konden dus *alleen* den halven dubbelen Adelaar in hun wapen voeren; andere daarentegen, wier aankomst van bezit bekend was of geweest was, niet."

(Hettema: Vermoedelijke oorsprong van den zoogenaamden halven adelaar in de wapens der Friezen, Leeuw. 1843.)

— „Het geval, waarin de Friesche familiën verkeeren, is eenig in de geschiedenis der wapenkunde. Deze voeren schier allen de helft van een dubbelen zwarten adelaar in een gouden veld, en om deze concessie voegzaam te kunnen plaatsen deelen zij allen hun wapenschild; de rechterhelft wordt dan door dien adelaar ingenomen, de linkerhelft vullen zij met hun familie-wapen."

(Rietstap: Handboek der Wapenkunde, Gouda 1857.)

Zoo hebben ook o. a. de volgende geslachten den zwarten halven Adelaar op een gouden veld: Albada tot Sneek, Burmania, Harinxma, Goslinga, Minnema, Hettema, Hoytema, Hottinga, Liauckema, Martema, Aggema, Walta van Jongema, Sirtema van Grovestins, Tjaarda, enz.

Zie verder: Navorscher dl. II, bl. 246, dl. III, bl. 241. Friesche Volksalmanak 1844, bl. 32. Van Idsinga: Staatsrecht der Ver. Nederl., deel I, bl. 39. Stamboek van den Frieschen Adel, dl. I, Voorr. VII, enz.

XXIV. (Cf. bl. 35) — Door *Stemdragenden* verstond men de zoodanige, die een *Stemrecht hebbende plaats* of *landgoed* bezaten. In Friesland noemde men zulk een huis: een *Hornlegger*, of een *Schotschietend* Huis, ook wel een *Stelle*, een *ploegging*, enz. Een huis alleen en zijn bijbehoorenden grond kon geen stemrecht hebben, wanneer het land dat daartoe behoord had, door verkoop of anderzins, was afgescheurd. Later was dit wel het geval. Doch in 1748 werd dit misbruik door den stadhouder Willem Karel Hendrik Friso afgeschaft, en werd in het III^de^ Artikel van het Reglement op de Regeering uitdrukkelijk bepaald „dat, tot elk *Stemdragend Huis* moet behooren zekere hoeveelheid Landerijen en wel, in de Grietenijen der Kwartieren Oostergoo en Westergoo, voor het minst 10 ponden-maaten, en, in Zevenwolden (waar de grond minder waard is) 20 ponden-maaten." Ook werd tegelijk daarbij gevoegd: „dat voortaan op het Stem-Quohier, zal moeten aangetekend worden, de grootte der Plaatzen, en Landen daartoe behoorende."

Het land alleen kan dus geen stemrecht hebben, zonder een huis daarop geplaatst te zien, al was dat huis ook nog zoo licht en alleen maar uit planken gemaakt, en voorzien van minstens een rookenden schoorsteen. Zoo gebeurde het soms dat op een land, dat een stem wilde voeren, bij dringende noodzakelijkheid, binnen den tijd van één etmaal een *Huis* werd nedergezet. Er waren er verscheidene, die 2, 3, 4 en meer stemdragende plaatsen bezaten. Tot de zoodanige behoorden verschillende Staperts vóór 1750. Zulke *stemgerechtigde lieden* hadden recht van stemmen niet alleen ter verkiezing van Grietman, Bijzitters, Secretaris en andere beambten, de grietenij betreffende, dus ook van predikant, koster, voorzanger, enz. maar ook (en dit was van grooter belang) ter verkiezing der Volmachten tot de Staten-vergaderingen, waartoe uit elke grietenij 2 personen benoemd werden.

De Stemcohieren van de provincie Friesland werden in 1700 uitgegeven op last van Gedep. Staten van Friesland en bevatten de cohieren van 1640 en 1698 naast elkander geplaatst. In 1730 werden zij vernieuwd en verbeterd uitgegeven, en daarin zijn de cohieren van 1640 en 1728 naast elkander geplaatst.

XXV. (Cf. bl. 39). — Copie:

Utrecht, den 1 July 1859.

Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut
Afdeeling Zeevaart No. 170.

Namens het Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut heb ik de eer UEd. hierbij aan te bieden de nieuwste Werken en Kaarten van The Board of Trade, als een blijk van hooge belangstelling dezerzijds voor de zorg en moeite, welke door U zijn besteed in het houden van het jongste door U ingeleverde en uitmuntend bevondene Extract-Journaal.

De Directeur der Afdeeling Zeevaart.
(get.) K. F. R. Andrau.

Aan
den Weled. Heer S. Stapert,
Gezagvoerder van het Barkschip Sara Alida Maria
te
Amsterdam.

XXVI. (Cf. bl. 42). — Mr. Otto Arntzenius, geb. te Arnhem in 1703, studeerde in de rechten en letteren te Utrecht, was achtereenvolgens rector van het Gymnasium te Utrecht, Gouda, Delft en Amsterdam, waar hij in 1763 stierf.

XXVII. (zie bl. 42). — Seminarium of Kweekschool der Remonstrantsche Broederschappen alhier:

„In het jaar 1634 werd hier ter stede, een Seminarium of Kweekschool gesticht .... Het opzicht over de Kweekschool staat aan agt Curatoren, die, voor den tijd van vijf jaaren, door de Societeits-Vergadering, uit het gantsche ligchaam der Predikanten, gekoozen worden .... Na dat de vijf jaaren om zijn, geschiedt er eene nieuwe verkiezing, die gemeenlijk op dezelfde Persoonen valt .... De Curatoren oordeelen, of de jonge Luiden, die zig, in de Kweekschoole, tot den dienst der Remonstrantsche Kerken, bekwaam willen maken, genoeg geoefend zijn, in de Latijnsche en Grieksche taalen, om aldaar, als studenten, te konnen worden toegelaaten. Zij geeven, wijders, agt op het gedrag der Studenten, en neemen kennis van hunne vorderingen, in de Philosophie en in de Theologie. Zij promoveeren, vervolgens, de Studenten tot Proponenten, na dat zij, daartoe vooraf, gemagtigd geworden zijn, door de naast voorgaande Societeits-Vergadering: 't welk altoos geschiedt, indien de Curatoren de Studenten bekwaam verklaaren tot de Promotie .... De curatoren vergaderen, tweemaal 's jaars, in 't voorjaar en in 't najaar, op de beschrijving van den Professor in de Godgeleerdheid. De Studenten, moeten dan, voor de Curatoren, telkens, blijken hunner vorderingen geeven, behalve dat 'er ook, op hun gedrag, onderzoek gedaan wordt, oordeelende men een herhaald onderzoek dienstiger, dan een enkel, kort voor de Promotie.

Op de drie eerste vergaderingen der Curatoren, moeten de Studenten, telkens eene korte Latijnsche Verhandeling, door hen opgesteld, voorleezen; en in den tijd, tusschen de drie volgende Vergaderingen, twee door hen samengestelde Propositien of Predikatien uitspreeken: na welken, en nog eene Proefpredikatie gedaan te hebben, zij eerst Proponent konnen worden. De Oratien en Predikatien, van welken wij spreeken, geschieden, in de Kerke, van den Predikstoel."

(J. Wagenaar: Amsterdam in zijne opkomst, Aanwas, Geschiedenissen, Voorregten, Koophandel, enz. Amsterdam 1765.
IIde Deel, pag. 191).

„'s Vrijdags na de ondervraging, 's morgens ten negen uuren, geschiedt de Promotie of bevordering der Leerlingen, in 't Choor der nieuwe Kerke, 't zij tot hooger classe, of naar de Doorlugtige of Hooge Schoole."

(J. Wagenaar.)

XXVIII. Omtrent BARRE SJOERDS STAPERT (zie bl. 52 en 65) teekenen wij nog het volgende aan. In een register te Kampen getiteld: *Register der Mennoniten welcke op het Raedthuys haer houwelijxe proclamatien hebben doen opschrijven*, en dat met 22 Oct. 1667 aanvangt, lezen wij:

— „Den 28sten en 31sten Oct. en den 4 Nov. 1793 zijn ingevolge apostille drie huwelijks proclamaties van den Puije van den Raadhuize geaccordeerd aan Barre S. Stapert hier woonagtig met Tetje Witteveen van de Lemmer, volgens geexhibeerd attest ten huwelijk ingeteekend aan de Lemmer den 22 Oct. 1793." —

XXIX. (Zie bl. 83). — Bij ROMEIN (Naamlijst der Predikanten) vinden wij het volgende:

Op pag. 339: Goenga 1712. ONIAS ONËIDES is geboren te Sneek, als kandidaat geapprobeerd den 22 Nov., lid der klassis den 25 April 1713, verroepen naar Scharnegoutum en gedimiteerd den 5 Oct. 1717.

Op pag. 358: Scharnegoutum 1717. Onias Onëides is beroepen van Goenga, geapprobeerd en gedimiteerd den 5 Oct. en overleden in 1735.

XXX. (Cf. bl. 95). — Omtrent *Jacob Albert Kuitert* noteeren wij het volgende:

1819. Jacob Albert Kuitert, geboren te Groningen, kandidaat, bevestigd en intreerede den 7 Nov. te Nes bij Ameland, verroepen naar Wijckel, afscheid den 28 October 1821.

1821. Jacob Albert Kuitert, deed, beroepen van Nes op Ameland, zijn intreerede te Wijckel den 11 Nov. en, verroepen naar Benningbroek c. a. afscheid den 8 Maart 1829.

Hij stierf daar in 1846.

(Zie *Romein:* Naamlijst der Predikanten sedert de hervorming tot nu toe in de Herv. Gem. van Friesland. Leeuw. 1888 deel II, bl. 432 en 571).

XXXI. — Eenige beweren dat het bekende predikanten geslacht *Vomelius* aan de Staperts verwant zou zijn, ten eerste om de gelijkheid van den naam Vomelius; doch deze naam, die beteekent van Wommels, vindt men bij geen der Staperts dan alleen bij die uit de XVIde eeuw, die in navolging der geleerden uit dien tijd de plaats van herkomst achter den familienaam opgaven; ten tweede op grond van de volgende plaats uit „*Steenstra's* Oudheidkundige Aanteekeningen van de dorpen en kloosters der Grietenij Franekeradeel, tevens bevattende een naamlijst van de Herv. predikanten dier dorpen, sedert de Hervorming tot nu toe. Franeker 1836:

„De volgende bijzonderheid van het geslacht Vomelius verdient opmerking. De stamvader van dit geslacht was zeker vermogend eigenerfde te Wommels, met name Johannes Stapert, die omstreeks het begin der 16de eeuw leefde. Deze had 4 zonen, welke alle door Keizer Karel V tot den adelstand verheven werden, wegens hunne geleerdheid. Onder dezelve muntte vooral ook uit Ciprianus, die een groot Latijnsch Dichter, Rechtsgeleerde en Mathematicus was; en van dezen Ciprianus en zijne broeders, die naar het dorp Wommels den geslachtsnaam van Vomelius aannamen, zijn al de Vomelinssen afkomstig, die in de kerken en scholen van Nederland wel meer dan 250 jaren met lof bekend stonden."

De bewering van Steenstra is ten eenenmale onjuist. Nooit vindt men een enkele Stapert, die den naam Vomelius, zonder bijvoeging van Stapert, als geslachtsnaam heeft gedragen. De geslachtsnaam Stapert, en ook hun wapen, stond in zulk een goeden roep dat zij dien nooit hebben laten varen. Integendeel zooals men in den loop van dit werk op verscheidene plaatsen heeft kunnen zien, hebben andere aan de Staperts verwante geslachten hun eigen naam verlaten om dien van Stapert aan te nemen of bij den hunnen te voegen, en heeft de familie Oneides het wapen van Stapert aangenamen als het hare, omdat zij in moederlijke lijn afstamt van eene Stapert.

Verder hebben onderzoekingen door ons gedaan bewezen dat het geslacht Vomelius, voor zoover het uit de doopboeken is na te gaan, nooit afstamde van of verwant was aan het geslacht Stapert.

De bedoelde beweringen zijn dus geheel uit de lucht gegrepen.

XXXI. — Over Cyprianus Stapert hield Mr. Andreae indertijd eene lezing in het Friesche Genootschap. (Zie: *Navorscher* 1890). Deze lezing, later door hem bijgewerkt en vermeerderd met eenige losse aanwijzingen, welke hem deels gewerden, voor zoover betreft de latere afstammingen, door de tusschenkomst van den Heer S. Stapert uit Rotterdam, verscheen toen als bijdrage in de Friesche Volksalmanak van 1891. Ofschoon reeds eenigen tijd bezig met onderzoekingen te doen en reeds tot op het midden van dit werk genaderd, kenden wij het artikel van den Heer A. nog niet, toen onze aandacht hierop werd gevestigd in Dec. 1892, door den Heer S. Haagsma, notaris te Bozum bij Sneek, van wien het bekend is dat hij zeer veel belang stelt in oudheidkundige zaken, en kronieken.

Hoe nieuw het artikel van den Heer Mr. A. ook schijne, toch vergete men niet dat het ten deele

samengesteld is uit eene vertaling van verscheidene plaatsen uit den geschiedschrijver Suffridus Petrus, uit Valeri Andreæ (Bibl. Belgica) en uit overneming van brokstukken uit het werk „de Vrije Fries," gevoegd bij eenige meest onvolledige aanteekeningen Z.Ed.G. door familieleden verschaft omtrent eenige der kortelings geleden geleefd hebbende Staperts. Buitendien heeft Mr. A., en dat laat zich ook zeer goed verklaren doordien het slechts eene lezing was, niet veel nasporingen gedaan omtrent de oudere schakels van het geslacht Stapert, zoodat zijne bijdrage dan ook eenige onjuistheden en onnauwkeurigheden bevat.

Eenige daarvan zullen wij hier aanwijzen.

Bl. 137. — Suffridus Petrus spreekt van Joannes Hosteli à Rinss. Mr. Andreae geeft dit terug door van Rinss. Is dit niet liever van Rheen? Er lag aan de Slachtedijk op een half uur ten Zuid-Westen van Wommels eene state Reen of Rheen (oudtijds: Rien). Zie o. a. Geographisch Woordenboek met aanteekeningen van v. Burmania.

Bl. 140. — Omtrent hetgeen Mr. A. zegt ten opzichte van den naam Cyprianus, als zou het de vertaling wezen van Syholt, zijn wij het niet met Z.EdG. eens, en verwijzen wij naar de noot (1) op bladz. 19 van dit werk.

Op bl. 151 zegt Mr. A. dat Cyprianus vrij zeker overleed zonder ooit getrouwd te zijn geweest. Uit eene oude procesacte van den jare 1640 blijkt echter dat Cyprianus wel degelijk gehuwd was en verscheidene, zoowel mannelijke als vrouwelijke afstammelingen had.

Blz. 155 en 156. Wij zijn het ook niet eens met Mr. A. dat Douwe, vader van Hans Stapert (1577—1647), een zoon zou zijn geweest van Mr. Saecke Stapert, die te Emmerick in ballingschap stierf. Daarvoor zijn niet de minste gegevens. Ook vergete men niet dat Hans Douwes Stapert tot de Hervormde Kerk behoorde, terwijl Mr. Saecke, om de wille zijner getrouwheid aan de R. C. Kerk de wijk moest nemen naar het buitenland. Veel waarschijnlijker is het dat Douwe, vader van Hans, de broeder was van Hans en Botte Stapert uit Wommels. Douwe, volgens het Beneficiaal-boek, bezat landen te Ytens, en zooals uit het testament van Hans Douwes blijkt, bezat deze nog, bij zijn dood, die zelfde landen te Ytens. Douwe, die omstreeks 1522 geboren werd, kan zeer goed op 54 jarigen leeftijd nog een zoon gehad hebben. Ook ligt het voor de hand, dat zijne kinderen Jay, Saecke, Teets, Epe en Hans naar hunne naaste bloedverwanten genoemd werden. Zoo kan Epo geheeten hebben naar zijn grootvader uit Wommels, Saecke, naar zijn vollen neef Mr. Saecke, en Hans, naar zijn oom Hans of Johannes, echtgenoot van Tjets Oegema. De afstammelingen van dezen tak werden niet in den adel verheven. Hierdoor laat het zich verklaren dat zij den pegasus en niet het staande paard in hun wapen voerden. Op den grafsteen van Hans Douwes Stapert komt voor niet het paard maar de pegasus.

„Ook den naam Gerrit vond ik onder de Staperts niet vermeld" zegt Mr. A. in den Navorscher (1890). Heel dikwijls komt hij niet voor, maar toch enkele malen. Zie bijv. bl. 41 en bl. 56.

Bl. 159. — Douwe of Dominicus Stapert, lid van de vroedschap te Franeker, is, noch ongehuwd, noch kinderloos, overleden.

In de Oude Proclamatie-boeken, die aldaar ten stadhuize berusten, wordt vermeld dat op 13 Juni 1652 eene attestatie werd afgegeven aan Dominicus Stapert en zijne aanstaande echtgenoote om elders te huwen. Uit de inschrijving van het Album Academiæ Franequerensis blijkt dat Hanso een zoon is van voornoemden Douwe Stapert. Zie bl. 33.

Bl. 160. Het vermoeden van Mr. Andreae als zouden Dr. Bernardus de Horn en Ds. Hanso Stapert twee zusters hebben gehuwd, is ongegrond, want Dr. B. de Horn had in 1698 nog zijne vrouw Catharina van Mensenburgh. Op no. 33 lag eene zathe te Menaem (Menaldumadeel), waarvan, volgens het stemcohier van Westergoo, in dat jaar eigenaars waren de erven Mensenburgh, zijnde de vier volgende personen: Juffr. Riemke van Mensenburgh, weduwe van Brunia; Tettie Mensenburgh, weduwe van Steindam: beiden te Franeker; en Anna Maria, huisvrouw van Ds. Jacobus Schuilenburg te Leeuwarden, elk 1/4; Theodorus Wijngaarden van Mensenburgh en Catharina van Mensenburgh, huisvrouw van Dr. B. de Horn, te zamen voor 1/4. (1)

---

(1) Ds. B. de Horn wordt nog genoemd in 1698 als bezitter, *nomine uxoris*, van No. 5 op Deersum (Rauwerderhem).

Ds. Hanso Stapert integendeel was gehuwd met de dochter van den predikant Thomas Noë (Zie pag. 33).

Bl. 160. De kleindochter dier Echtelieden, namelijk Trijntje Stapert, geb. 26 Aug. 1703, huwde niet met Martinus Onëides, predikant te Scharnegoutum, maar met diens vader Ds. Oneus Onëides. (1) Uit dit huwelijk ontsproot o. a. Martinus Onëides, die nooit predikant was, maar raad in de vroedschap te Sneek, zoodat zij dus, volgens Mr. A., met haar eigen zoon zou zijn gehuwd.

In de tak der Staperts, die ons hier bezig houdt, waren twee familietradities bewaard gebleven. De eene namelijk dat de overgrootvader van den Heer S. Stapert (Jouwert Sybrens) in Maart 1689 te Irnsum zou zijn geboren en dat diens grootvader of overgrootvader afstamde van een der Staperts, die in Duitschland overleden was. En deze beide tradities berusten op een historischen grond.

Mr. A., die van den Heer S. Stapert vernam dat diens overgrootvader Jouwert te Irnsum werd geboren (zie Fr. Volksalm. bl. 161) werd door die foutieve opgave op een dwaalspoor geleid.

Nergens komt die naam voor in de Doopboeken te Irnsum. De onderzoekingen, op ons verzoek, daarvoor tweemaal gedaan door den Heer van Hussem, secretaris der gemeente Rauwerderhem, waarvan Irnsum deel uitmaakt, hebben dit voldoende aangetoond. Ook de Edel Achtb. Heer A. H. van Slooten, Burgemeester dier gemeente, had de welwillendheid daartoe, echter te vergeefs, nieuwe onderzoekingen voor ons te doen. Het nauwkeurig doorzoeken van alle stemcohieren van Friesland heeft mij doen vinden dat Jouwert, diens vader en grootvader het eerste levenslicht zagen in het dorp Eestrum (Tietjerksteradeel), hetgeen door de Registers van den Burgerlijken Stand aldaar wordt bevestigd. Het laat zich gemakkelijk verklaren dat Eestrum, hunne geboorteplaats, door eene kleine letterverplaatsing in de uitspraak Eertsum wordt en, na ruim 200 jaren, door mondelinge overlering van vader tot zoon, verbasterd wordt tot Irnsum.

De tweede familie overlevering berust op een waar feit. Doch het is niet te verwonderen dat ook deze traditie, na ruim 300 jaar, bijna evenzoo wat gealtereerd werd, en zoo meende de Heer S. Stapert dat Sijbren een zoon was van Mr. Saecke Stapert, hetgeen uit niets hoegenaamd blijkt. Integendeel Sijbren was de zoon van Johannes Stapert, broeder van Saecke, en had grondbezittingen in Friesland. Doordien Cyprianus en zijne overige broeders in het buitenland woonden, kwamen de meeste gronden in Friesland in het bezit van de afstammelingen van Douwe Stapert, broeder van Botte. Johannes, vader van Sijbren, stierf in Duitschland.

Bovendien vervalt dan hetgeen Mr. A. op diezelfde bladzijde zegt omtrent de klaverbladen, als zouden die, in dit geval, meer bepaald op Sijrfsma duiden. Daar Jouwert noch Sybren afstammen van een Sijrfsma, hebben de klaverbladen niets met hun wapen te maken. Op bladz. 155, bij de bespreking van het wapen, zegt Mr. A. „dat het merkwaardig is, dat de Pegasus ook voorkomt in het wapen der latere Staperts." Dit is onjuist. De foutieve beweringen van den Heer Mr. A. hebben hieraan mogelijk hun ontstaan te danken dat de Heer S. Stapert een zilveren cachet had waarop, nevens den halven adelaar, drie klaverbladen en een pegasus stonden afgebeeld, (Zie Pl. 11) en dat de Heer A. zal hebben gemeend dat dit het werkelijke wapen der familie was. Trouwens de juiste beteekenis van dat cachet was der familie toenmaals even onbekend als den Heer A. Nooit is dit het wapen van Sybren Stapert geweest. Wel werd dit cachet als een vermoedelijk erfstuk bewaard en is het zoodoende eindelijk in het bezit gekomen van den Heer S. Stapert, maar heraldische waarde heeft het voor de familie nooit gehad.

Bl. 162: Jan Gerardus Stapert werd niet te Rotterdam, maar te Amsterdam geboren.

---

(1) Zie: *Vorsterman van Oijen:* Stam- en Wapenboek van aanzienlijke geslachten in Nederland (in voce *Oneides*).

REGISTER

DER

FAMILIENAMEN.

ABBRING HINGST.
AENTZ.
AERDENBERGH.
ALBADA VAN GOËNGA (VAN) [voert: gedeeld: 1 in goud een roode leeuw; 2 doorsneden: *a*. in blauw een zilveren lelie; *b*. in rood een zilveren roos. Helmteeken: de leeuw uitkomende.]
ALBARDA [voert: Gevierendeeld: 1 en 4 in goud een roode hertenkop en hals; 2 en 3 in blauw een zilveren wassenaar overtopt met een klaverblad van hetzelfde Helm gedekt met een kroon. Helmteeken: de hertenkop. Dekkleeden: rechts, goud en rood; links, zilver en blauw.]
ANDREAE [voert: Gedeeld: 1 Doorsneden: *a* in zilver een natuurlijke hooiwagen; *b*. in goud een Morenkop. 2. In zilver eene natuurlijke staande hinde tegen een geplanten groenen boom.]
ARSIA.
AYTTA VAN ZUYCHEM (VAN) [voert: in blauw een gouden schoof met groene aren. Helmteeken: een ridder, uitkomende, met gouden harnas en helm, waarboven een zilveren vederbos.]
BAKKER [voert: In rood een gouden gaffel, begeleid van 3 weerhaken van hetzelfde.]
BOER (DE).
BOLMAN [voert: In goud een geplante groene boomstam, waaruit aan elken kant een tak ontspruit, en een blauwe zandlooper, opgehangen aan den rechter tak.]
BOMBERGER.
BOUMAN [voert: In goud een roode keper, begeleid van 3 groene klaverbladen.]
BREUNING.
BRUGGEN (VAN) voert: [In zilver een gewelfde brug met 3 roode bogen over een blauw water.]
BRUINSMA [voert: Gedeeld: 1. in goud een halve zwarte adelaar, uitgaande van de deelingslijn; 2. een zandlooper begeleid in het schildhoofd van een klaverblad en in de punt van een eendje.]
BRUMMEN.
BURENSTINS (VAN).
BUWALDA [voert: Gedeeld: 1. in goud een halve zwarte adelaar, uitgaande van de deelingslijn; 2. in zilver drie groene klaverbladen, paalswijze gerangschikt.]
CLASES.
COCK (DE).
DAM VAN BRAKEL (VAN) [voert: In goud een gekanteelde roode keper, begeleid door 10 kubieke blokjes, van ter zijde gezien, waarvan 6 in het schildhoofd, aan beide zijden van den keper, gesteld 2 en 1; en 4 in de

punt, gesteld 1, 2 en 1. Het vrij-kwartier van *Van Brakel* heeft in rood 2 afgewende zilveren zalmen, begeleid van 9 spitsvoetige gouden krulkruizen. Helmteeken: een uitkomende gouden griffoen, roodgetongd en genageld.]

DEKKER [voert: In goud een zwarte valk, rood gebekt, vliegende in de richting van den schuinbalk.]

DIBBETZ (*) [voert: In blauw 3 gouden ringen. Dekkleeden: goud en blauw. Helmteeken: een uitkomende gouden ring tusschen een vlucht.]

DAVERVELDT (VAN) [voert: Gedeeld: 1 in groen drie zilveren klaverbladen; 2 doorsneden: *a.* in rood een zilveren leeuw; *b.* in goud drie aanziende zwarte ossenkoppen. Helmteeken: een zilveren klaverblad. Dekkleeden: rechts, zilver en groen; links, zilver en rood.]

DOORENBOS.

DRIJFHOUT.

DUYN (VAN) [voert: In zilver drie roode dwarsbalken.]

DIJK (VAN) [voert: In blauw een kronkelende gouden adder, paalswijze geplaatst.]

DIJKSTRA [voert: In goud een adelaar met zwarte sporen, beladen met een blauw schildje, dat overladen is met een zilveren lelie. Helmteeken: De zilveren lelie.]

EEKMA.

ESKES.

EYSINGA WITTEVEEN (VAN) [*v. Eysinga* voert: In zilver drie roode rozen. Half aanziende helm met zilver-roode wrong. Helmteeken: een uitkomende roode leeuw, tusschen twee struisvederen, rechts rood, links zilver. Dekkleeden: zilver en rood. — Wapen van *Witteveen*: Zie bladz. 134.]

FEIKES.

GEERLSMA.

GONGGRIJP.

GOOT (VAN DER).

GREIDANUS.

GRIELDS.

GROENMAN.

HAAN (DE) [voert: In goud 3 natuurlijke hanen, waarvan 2 in het schildhoofd naar elkander toegewend zijn.]

HAAS (TER).

HAEKSMA.

HAGA [voert: Gedeeld: 1 in goud een halve zwarte adelaar, uitgaande van de deelingslijn; 2 doorsneden: *a.* in blauw een gouden lelie; *b.* in zilver drie groene klaverbladen.]

HALBESMA.

HESSE [voert: In goud een natuurlijk paard, galopeerende op een groenen grond.]

HOGERBEES.

HORN (DE).

HUBER [voert: In zilver 2 afgewende zwarte vleugels. Helmteeken: een zwarte vlucht (§).]

HUDIG [voert: Gedeeld: 1. In goud drie natuurlijke bijlen, paalswijze geplaatst 2 en 1; 2. Doorsneden: van rood op zilver: het rood beladen met 2 van zilver en blauw geschakeerde leliekruizen, die elkander begeleiden.]

JONG (DE) [voert: Gedeeld: 1 In zilver een groene kruidnagelplant, met 3 roode takken

---

(*) De naamspelling komt ook voor als Dibbits.

(§) Dit wapen komt ook nog voor in combinatie met dat van de Belgische familie De Hertoghe. Het wapen der Groningsche familie De Hertoghe Huber is: Gevierendeeld: 1 en 4 in zilver 2 afgewende zwarte vleugels [Huber], 2 en 3 in zilver een rood schildhoofd beladen met een gaande zilveren leeuw, goud gekroond [Baxs dit de Hertoge]. Helmteeken: Een zwarte vlucht [Huber].

Het geslacht Huber is van Zwitserschen oorsprong (Zürich) en vestigde zich reeds in Friesland in het begin der XVIIde eeuw. *Henricus Huber*, kapitein onder Hendrik Julius, hertog van Brunswijk, werd door dezen begiftigd met een wapen dat thans nog door de familie gevoerd wordt.

gebloemd, geplaatst op een bergje van het tweede; 2 in zwart een zilveren keper, begeleid van 3 andries kruisjes van hetzelfde.]

KERKHOVE (VAN) [voert: In zwart een gouden keper, begeleid in het schildhoofd van 2 zilveren sterren en in de punt van eene kerk van hetzelfde Helmteeken: een zilveren ster.]

KINGMA [voert: Doorsneden: 1 in zilver twee zwarte tritonshoornen naast elkander; 2 in blauw een gouden pijl (*).]

KLASEN.

KLEIN.

KOERTS.

KONING [voert: Doorsneden: 1. in zilver drie zwarte schepters, paalswijze gerangschikt, naast elkander, overtopt met een gouden spitskroon; 2. in blauw een zittende zwarte beer, met een roode tong en een gouden halsband, vastgebonden door een ketting van hetzelfde aan een zilveren vierkanten steen, gesteld in den linkerbenedenhoek van het schild. Helmteeken: een koning, uitkomende, met een schepter in de hand.].

KOK (DE) [voert: In groen drie gouden hanen.]

KOOL.

KUITERT.

LAUTA [voerde voorheen: in blauw een gouden leeuw; voert thans: in goud een roode leeuw.]

LEY (VAN DER) [voert: Gedeeld: 1. in blauw een halve gouden adelaar, uitgaande van de deelingslijn; 2. in zilver een blauwe golvende dwarsbalk, begeleid in het schildhoofd van een roode ster en in de punt van een groen klaverblad. Helmteeken: het klaverblad.]

LOLCKEMA.

LOOTSMA.

LORGE (DE).

LUIKEN.

LUST.

LYCKLAMA à NIJEHOLT [voert: Gedeeld schild met roode lijst, beladen met 8 goudstukken: 3, 2 en 3. A. In goud een blauwe dwarsbalk, boven en onder vergezeld van een roode lelie. B. In goud een aanziende roode hertenkop. Helmteeken: een zwarte adelaar, uitkomende, met een ontbladerden eikel in den bek, elke vleugel beladen met een gouden paal, die overladen is met een roode lelie. (†)]

MARCK [was Edelman in de Zevenwouden, ten tijde der Saxische vorsten. Wapen onbekend.]

MEINDERSMA.

MENTURSO.

MEULEN (VAN DER) [voert: In rood 3 gouden windmolens, waarvan de wieken elkander ten deele bedekken.]

MIJE (VAN DER) [voert: In zilver drie zwarte palen. Helmteeken: Een zilveren zwanenkop en hals tusschen een antieke zwarte en zilveren vlucht.]

MINNEMA [voert: Gedeeld: 1 in goud een halve zwarte adelaar, uitgaande van de deelingslijn; 2 in rood een gouden leeuw. Helm gedekt met een kroon. Helmteeken: De gouden leeuw uitkomende. Dekkleeden: goud en rood.]

(*) Dit wapen vormt een der twee deelen van het wapen der adellijke familie Van Beyma thoe Kingma.

(†) Het wapen der L. à N., die 20 Dec. 1817 in den adelstand werden verheven is aldus: Gedeeld. 1 In goud een blauwe dwarsbalk, boven en onder vergezeld van eene roode lelie; 2 in rood een uitgerukte boom zonder takken, uit wiens top 3 gouden eikels spruiten. Half aanziende helm, gedekt met een ridderkroon. Helmteeken: een uitkomende zwarte adelaar met een gouden eikel in den bek, elke vleugel beladen met een gouden paal, die overladen is met eene roode lelie. Dekkleeden: rondom den helm, van binnen rood van buiten blauw; beneden, langs den helm, goud en rood.

MONSMA.

MULIER [voert: In rood 3 gouden schelpen] (*)

MUSKULUS.

NEUHEN.

NOË [voert: In zilver een gouden schuinbalk, waar langs 3 spoorraderen van hetzelfde, 2 in het schildhoofd en 1 in de punt.] (§)

NOODT [voert: In zilver een geplante groene boom.]

NIJGH.

NIJHOFF [voert: In zilver een geplante groene boom, welks stam onderaan versierd is, rechts met een roode roos, links met een groen klaverblad. Helmteeken: de boom.]

OEGEMA.

ONËIDES. (Zie bladz. 77.)

OSINGA [voert: Gedeeld: 1 in goud een halve zwarte adelaar, uitgaande van de deelingslijn; 2 doorsneden: A. in zilver een roode roos; B. in rood een zilveren lelie. Helmteeken: Drie struisvederen van goud, zilver en rood.]

OSTENS.

PAUW (DE) [voert: Gevierendeeld: 1 in goud drie natuurlijke rapen met de steelen naar beneden gekeerd; 2 in blauw twee gouden drietanden, schuingekruist; 3 in zilver een natuurlijke geplante boom; 4 in zilver een omgewende natuurlijke pauw staande op een natuurlijken grond, met den kop naar rechts gekeerd.]

PEKEMA.

PRINS [voert: In goud eene natuurlijke gaande hinde op een groenen grond.]

PIJTERS.

REEN (VAN) [voert: Gedeeld: 1 in goud een halve zwarte adelaar, uitgaande van de deelingslijn; 2 doorsneden: A. In zilver een zwart geledied Andries kruis; B. In goud 3 groene klaverbladen: de 2 in het schildhoofd schuin geplaatst en schuinlinks gesteld.]

REDINGIUS (BENTHEM).

RHEEDEN (VAN).

RHEEN (VAN) [voert: In rood een zilveren reiger, die aan een zilveren band om den hals draagt: een klein gedeeld schild: *a*. In goud een zwarte halve adelaar, uitgaande van de deelingslijn; *b*. In blauw een zilveren schoof. Helmteeken: een opvliegende zilveren zwaan.]

RINGH (VAN).

ROEKAERT.

ROEST [voert: In rood drie gouden hanenpooten, met de nagels naar onderen.]

RÖMER [voert: In goud een groenachtige glazen beker, waarin een natuurlijke tros druiven hangt met den steel omhoog, rechts gebladerd met een groen blaadje.]

RUITINGA.

RIJP (VAN DE) [voert: In blauw, een zilveren schildhoofd beladen met twee druiventrossen van natuurlijke kleur, met een rooden keper over alles heen.]

SLEESWIJK.

SLEESWIJK VISSER [Visser voert: Gedeeld: 1 in goud een halve zwarte adelaar, uitgaande van de deelingslijn; 2 in zilver drie natuurlijke zwemmende gouden visschen, de tweede omgewend.]

(*) Het geslacht Mulier, waarvan de naam vroeger verschillend voorkwam, als Mulié, Mullier, enz. is afkomstig uit het Noorden van Frankrijk (Picardië). Het familiewapen wordt nog gevonden op een zerk in de St. Janskerk te Utrecht, waarop de volgende kwartieren vermeld zijn:

Vivien	Parmentier
De la Croix	Mulliers
Desmaisières	Castelain
Grebert	Deliot.

De familie Haitsma-Mulier voert: In rood 3 zilveren schelpen. Helmteeken: Een zilveren schelp tusschen een vlucht doorsneden van rood op zilver.

(§) Noë: Dit geslacht is afkomstig uit Frankrijk (Normandië).

SLEESWIJK WEGENER.

SLOOTEN (VAN).

SLUYS [voert: In zilver een half cirkelvormige brug met vier bogen, gemetseld van zwart.]

SMIT [voert: In blauw 3 gouden hoefijzers, met de uiteinden naar beneden gekeerd.]

SMIDER.

SOERSMA.

STAM [voert: In zilver een halve zwarte leeuw in het schildhoofd, begeleid in de punt van drie liggende blokjes van hetzelfde, gesteld 2 en 1.]

STAPPAERT (Zie bladz. 91).

STAPERT (Zie Plaat I en II) voert sprekende wapens:

I. Eerewapen.

(9 Nov. 1547).

In rood een vliegende of springende zilveren pegasus met uitgestrekte vleugels, de voorste voeten insgelijks gevleugeld, en naar den rand van het schild uitgestrekt, met de achterste voeten staande op een natuurlijken grond. Gesloten helm. Wrong: zilver en rood. Helmteeken: de springende zilveren pegasus, uitkomende. Dekkleeden: zilver en rood.

II. Wapen.

(Verheffing in den Adelstand).
4 Mei 1555).
19 Oct. 1555.
18 Juli 1569.

In rood een steigerend zilveren paard, op een rietachtigen groenen grond. Open helm. Wrong: zilver en rood. Helmteeken: het uitkomende zilveren paard. Dekkleeden: zilver en rood (*).

STAPERT KUITERT (Zie bl. 95).

STELLINGWERF [voert: Gedeeld: 1 in goud een halve zwarte adelaar, uitgaande van de deelingslijn, rood gebekt, getongd en gepoot; 2 in blauw drie gouden ontbladerde eikels, gesteld 2 en 1, met de steelen naar omlaag. Helmteeken: een groen klaverblad. Dekkleeden: rechts, goud en zwart; links, goud en blauw. Het wapen dezer familie wordt ook wel eens opgegeven aldus: Gedeeld: 1 in goud een halve zwarte adelaar, uitgaande van de deelingslijn; 2 in zilver een groene ontbladerde eikel in het schildhoofd en een eikenblad van hetzelfde in de punt, de steelen naar omlaag. — Of:
Doorsneden: 1 in blauw drie gouden ontbladerde eikels, de steelen naar beneden gekeerd; 2 in zilver drie groene klaverbladen, gesteld 2 et 1.]

STRIETMAN.

SJIRFSMA. [Wapen: Zie bladz. 30 en 31.]

TALMA.

TRIP [Wapen: Zie bladz. 81.]

UILKES.

VEEN (VAN).

VEERSMA.

VEUR (VAN DER).

VRIES (DE) [voert: In goud een groene boom geplant op een lossen grasgrond.]

WAGENAAR.

WEGENER.

WENDT (DE) [voert: In blauw een zilveren lelie, overtopt met een roode roos. Helmteeken: de lelie tusschen twee roode struisvederen.]

(*) Het *Armorial général* en het *Dictionnaire des figures héraldiques* geven dezelfde wapens op voor Stanpert. Stanpert = Stapert. Stanpert is eene naamspelling die o. a. voorkomt in de Conscriptio Exsulum. Cf. bl. 28 noot 3.

Nog bestaat er een wapen, in fantaisievorm, van lateren oorsprong, dat gevoerd werd door een van de takken dezer familie: Gedeeld: 1. In goud een halve zwarte adelaar, uitgaande van de deelingslijn, 2. doorsneden: *a.* in rood een springend zilveren paard, op een rietachtigen groenen grond; *b.* in zilver drie groene klaverbladen. Het schild is gedekt door een kroon met 7 parels. Rechts: rood dekkleed; links: een zilveren pegasus als schildhouder.

WERKEN.
WESMA.
WESTRA [voert: Gedeeld: 1 in goud een halve zwarte adelaar, uitgaande van de deelingslijn; 2 Doorsneden: A. in blauw een zilveren ster; B. in zilver 3 groene klaverbladen.]
WILLEMS [voert: Gevierendeeld: 1 en 4 in goud een groene klok; 2 en 3 in zilver een zwarte ketel. Helmteeken: Een klimmende roode leeuw. Dekkleeden: goud en groen.]
WITTEVEEN [voert: Gevierendeeld: 1. In goud een halve zwarte adelaar, uitgaande van de deelingslijn; 2 in blauw een geplant zilveren boompje, waar omheen zich een natuurlijke slang kronkelt: 3 in blauw drie gouden leliën; 4 in goud drie groene eikels. Helm gedekt met een kroon. Dekkleeden: blauw, zilver en goud.]
WOUDA.
ZIJLSTRA.

INHOUD.

Titel . . . . Bl. 1.
Opdracht . . . . 〃 3.
Voorrede . . . . 〃 5.
Oorsprong en Geschiedenis van het geslacht Stapert . . . . . . 〃 7.
Afbeelding der Wapens: Plaat 1 en Plaat 2 tusschen . . . . . . Bl. 44 en 45.
Genealogie . . . . Bl. 45.
Appendix Lijcklama à Nijeholt . . . . 〃 59.
〃 Witteveen. . . . . 〃 63.
〃 Andreae . . . . 〃 69.
〃 Buwalda . . . . 〃 73.
〃 Sleeswijk . . . . 〃 77.
〃 Onëides . . . . 〃 81.
〃 Trip . . . . 〃 85.
〃 Stappaert . . . . 〃 89.
〃 Stapert Kuitert . . . . 〃 93.
Diplomata . . . . 〃 97.
Bijlagen . . . . 〃 101.
Register der Familienamen . . . . 〃 129.

ERRATA.

Bl.	17	reg.	13	van	boven :	in	plaats	van ;	waarop,	lees :	waar op.
〃	30	〃	6	〃	onderen :	〃	〃	〃	1524,	〃	1624.
〃	34	〃	7	〃	boven :	〃	〃	〃	1604,	〃	1694.
〃	38	〃	16	〃	〃	〃	〃	〃	1780,	〃	1838.

ADDENDA.

Tijdens het afdrukken der laatste bladzijden, vonden wij nog de volgende bijzonderheden:

Aanvulling van bl. 27:

Dr. Joh. Mayerhofer, Kgl. Kreis- & Stadtarchivar te Spiers, had de welwillendheid ons mede te deelen, dat er drie oude acten gevonden zijn in het archief te Spiers, welke betrekking hebben op de afstammelingen van Prof. Dr. Cyprianus Vomelius à Stapert. Deze gelukkige vondst stelt ons in staat thans met zekerheid te bepalen wat wij op bl. 27 nog slechts als een enkel vermoeden konden opgeven.

Prof. Dr. CYPRIANUS (of SYBREN) STAPERT (geb. te Wommels in 1515, gest. te Spiers 5 Maart 1578) had de volgende **kinderen:**

- OTTO HENRICUS (zie bl. 27).
- JOHANNES MAURITIUS, Lic. Jur.
- Dr. JUR. CYPRIANUS, Reichskammergerichts-Verwalter.
- Dr. JUR. AUGUSTINUS, Reichskammergerichts-Assessor.
- Dr. JUR. ANDREAS HIERONYMUS, Vicaris der Kerk te Spiers (zie bl. 27).
- een of meer dochters (zie bl. 27).

Dit blijkt uit de drie volgende stukken, naar chronologische orde gerangschikt:

Anno 1575: Jan. 3.

Die Vormünder der Kinder des verstorbenen Martin Mulnheimer, nämlich die Speierer-Bürger Valentin Haffner und Hans Ziegler, verkaufen dem hochgelrten CYPRIAN VOMELIUS STAPERT Dr Juris und kaiserlichen Kammergerichts-Beisitzer einen ½ Morgen groszer Garten in der Markung der Stadt Speier, oben auf die »Lange Gassen" unten auf den »Klippelsgraben" stoszend, um 95 Fl.

(Orig. Pergament, mit anh. Siegel der Stadt Speier).

Anno 1614: Mai 23.

Speier St. Germanstift.

Mag. Markus Simonis Kanonich bei St. Paul in Worms, welcher durch Michael Ernfelder Vikarius Gregorianus am Speierer Domstift von dem ihm durch Dechant und Kapitel übertragenen Kanonikat des Lic. Jur. JOHANNES MAURIZIUS VOMELIUS STAPERT am St. German-und Morizstift zu Speier Besitz ergrissen, verspricht dem Dechant und Kapitel alle etwaigen Prozesse wegen dieser Kanonikats-Verleihung auf seine Kosten zu führen und falls er das Kanonikat durch richterl. Sprüch verlieren sollte, und das Stiftskapitel keinerlei Ersatz-Ansprüche zu stellen. — Bürgen: Petrus Clencher Rapedius präbendar, Michael Ernfelder Vikarius Gregorianus am Dom,

Dr. Juris utriusque Hermann Fabricius Reichskammergerichts-Assessor und Philipp Christoph Simonis Pfennigmeister am Reichskammergericht, des Kanonichs Vater.

(Orig. Pergam. mit den eigenhänd. Unterschriften der Ausstellers und der Bürgen).

Anno 1618: Aug. 3.

HIERONYMUS VOMELIUS STAPERT, Dr. Juris utriusque, Canonicus des St. Guidostifts zu Speier bekennt, dass ihm Dechant und Capitel des St. German-und-Moriz-Stifts Speier das durch Ableben des Stiftscustos Magister Jakob Schaidt erledigte Canonicat nebst Präbende verliehen haben und verspricht, allen etwaigen Anfechtungen dieser Verleihung auf eigene Kosten zu bagegnen und falls er in drei Instanzen des gedachten Kanonikats für verlustig erklärt werden sollte, vom Stifts-Kapitel nicht zu verlangen, dass es ihn weiter im Besitze des Kanonikats schütze. Als Bürgen für getreue Haltung dieses Versprechens stellt er auf: Magister Georg Mertzilius, Stiftsdechant bei Allerheiligen, Henrich Knod, Kanoniker und Kapitular des St. Guidostifts und seine leiblichen Brüder:

Dr. JUR. CYPRIAN VOMELIUS STAPERT, Reichskammergerichts-Verwalter.

Dr. JUR. AUGUSTIN VOMELIUS STAPERT, Reichskammergerichts-Assessor.

(Orig. Pergament).

Aanvulling van bl. 36 (regel 3 van boven):

Gemeente Tietjerksteradeel.

Extract uit het Kerkeboek, tevens Trouwboek van Oostermeer en Eestrum:

»1688 den 24 Febr.: Nae gedaene proefpredikinge tot Oostermeyr uit Hebr. 3: 12 zijn onder des H. genadigen zegen tot zijne gemeynde toegedaen deese naevolgende persoonen: SYBREN JOUWERTS ende SIOERDTHE SIJTZES, zijn huysvrouw."

Aanvulling en rectificatie van bl. 43:

De ondertrouw van Mr. Dr. GIJSBERT STAPERT had plaats op 24 April 1768 te 's Gravenhage met ANTHONIA BRUEYS. Zij huwden te Amsterdam 8 Mei 1768 in de Wale Kerk. Hij stierf te Amsterdam op 3 Maart 1797, in den ouderdom van 54 jaren, hetgeen o. a. blijkt uit eene advertentie, die daarvan melding maakt in de *Oprechte Haarlemsche Courant* van 7 Maart 1797 (No. 28). Denkelijk was dit huwelijk kinderloos.

Nog komt voor te Amsterdam een JETSE STAPERT, die 15 Oct. 1760 huwde met Alida Sardons. Hunne kinderen zijn.:

DOORTJE STAPERT, gedoopt 1 Nov. 1761 in de Westerkerk;
GRIETJE STAPERT, » 9 Sept. 1763 » » » ;
CORNELIA STAPERT, » 3 Mei 1767 » » Nieuwe Kerk.

Aanvulling van bl. 91 en 92 (Appendix Stappaert):

Uit een handschrift der Stadsboekerij te Antwerpen, genaamd Manuscrit Valkenisse. (Extract uyt sekeren Boeck in folio gequoteerd n°. 2 geintituleert le 2ième Registre des Recueilles amassez en divers entroits tant des Chartres orgineles qu' autentiques comme aussij de diverses mémoires) blijkt het volgende:

Adrien de Mansdale, gest. in 1599, had een zoon Jean, geb. in 1585, et eene dochter Hélène. Deze Hélène huwde omstreeks 1620 met PIERRE STAPPAERT. Jean liet eene dochter na, Hélène Mansdale, nicht der eerstgenoemde, die omstreeks 1640 huwde met JACQUES STAPPART. Zij lieten geen afstammelingen na.

Uit het boek genaamd The Marriage, Baptismal and Burial Register 1571—1874 and Monumental Inscriptions of the Dutch Reformed Church, uitgegeven in 1884, zijnde een »register waerinne opgeteyckent werden die namen der gedoipen kinderen en de getuyghen onser Nederduytscher Gemeinte tho Londen, mitsgaders de namen der gheener die getrauwet zijn e binnen Londen" teekenen wij nog het volgende op:

HERMAN STAPPAERT, afkomstig uit Calcar in Kleef, huwde tweemaal achtereenvolgens: 1°. op 9 Oct. 1586 met Margriete Maes uit Westmerland; 2°. op 15 Jan. 1604 met Neelken Prince van Antwerpen.

Uit het eerste huwelijk werden te Londen gedoopt:
op 1 Dec. 1588 Abraham Stappaerts;
op 18 April 1591 Joannes Stappaert, die jong stierf.
Uit het tweede huwelijk:
op 14 Oct. 1604 Joannes Stappaert;
op 12 Oct. 1606 Isaac Stappaert, jong gestorven;
op 10 Maart 1611 Isaac Stappaert.

Ook vindt men omstreeks dien tijd te Londen een JAN STAPAERT, die twee kinderen laat doopen: op 3 Dec. 1581: Daniel Stapaert, en op 2 April 1583: Susanne Stappaerts. Een PIETER STAPPERS, die op 28 Febr. 1580 eene dochter laat doopen Elisabeth, en eindelijk nog een HEYNDRICK STAPPAERTS, wiens zoon Abraham Stappaerts, gedoopt wordt 29 Maart 1573.

Mogelijk waren deze drie broeders van bovengenoemden Herman Stappaert.

Verder vindt men nog in dat werk vermeld dat op Donderdag 20 Dec. 1612 de predikanten en ouderlingen der Ned. Herv. Kerk te Amsterdam aan eene zekere ELISABETH STAPPART, echtgenoote van Thomas Niclaesz., eene attestatie gaven voor de Engelsche kerk te Londen Het stuk is geteekend door den predikant Casparus Heydanus en is in het Hollandsch.

In het Annuaire de la Société de médecine d'Anvers, anno 1851, komt voor een Notice sur J. C. Stappaerts, enz. door C. Broeckx, met portret. Deze JEAN CORNEILLE STAPPAERTS was Medicinae Doctor te Antwerpen, werd geboren omstreeks 1749 en stierf in 1812.